

CERANEO

Centar za razvoj neprofitnih organizacija

- Socijalno vijeće Grada Zagreba -

***Radeći zajedno na izgradnji
snažnoga grada***

- SOCIJALNA SLIKA GRADA ZAGREBA 2012. -

Zagreb, prosinac 2013.

SADRŽAJ

1.	UVOD	5
2.	SOCIJALNA SLIKA I KLJUČNA USMJERENJA SOCIJALNE POLITIKE.....	6
3.	SOCIJALNA SLIKA GRADA ZAGREBA	11
3.1.	Stanovništvo.....	11
3.1.1.	<i>Broj i osnovna obilježja stanovništva</i>	<i>11</i>
3.1.2.	<i>Prirodno kretanje stanovništva</i>	<i>14</i>
3.1.3.	<i>Obrazovna struktura stanovništva</i>	<i>17</i>
3.1.4.	<i>Migracije</i>	<i>19</i>
3.1.5.	<i>Nacionalne manjine.....</i>	<i>21</i>
3.2.	Kućanstva i obitelj.....	22
3.2.1.	<i>Osnovna obilježja kućanstava i obitelji.....</i>	<i>22</i>
3.2.2.	<i>Sklopljeni i razvedeni brakovi</i>	<i>25</i>
3.2.3.	<i>Prekidi trudnoće.....</i>	<i>27</i>
3.2.4.	<i>Osobna potrošnja i primanja kućanstava.....</i>	<i>27</i>
3.3.	Stanovanje.....	29
3.3.1.	<i>Standard stanovanja</i>	<i>29</i>
3.3.2.	<i>Deložacije.....</i>	<i>33</i>
3.3.3.	<i>Novoizgrađeni stanovi.....</i>	<i>33</i>
3.4.	Odgoj i obrazovanje	37
3.4.1.	<i>Predškolski odgoj i obrazovanje</i>	<i>37</i>
3.4.2.	<i>Osnovne škole.....</i>	<i>37</i>
3.4.3.	<i>Srednje škole.....</i>	<i>38</i>
3.4.4.	<i>Visoko obrazovanje.....</i>	<i>39</i>
3.5.	Zaposlenost i nezaposlenost.....	40
3.5.1.	<i>Zaposlenost.....</i>	<i>40</i>
3.5.2.	<i>Nezaposlenost</i>	<i>42</i>
3.6.	Ekonomski pokazatelji.....	46
3.6.1.	<i>Proračun</i>	<i>46</i>
3.6.2.	<i>Visina plaće.....</i>	<i>48</i>
3.7.	Zdravstvena zaštita	49
3.7.1.	<i>Uzroci smrtnosti.....</i>	<i>49</i>
3.7.2.	<i>Zdravstvene ustanove.....</i>	<i>49</i>
3.7.3.	<i>Osobe liječene zbog zlouporabe droga.....</i>	<i>50</i>
3.7.4.	<i>Osobe s invaliditetom</i>	<i>51</i>
3.8.	Socijalna zaštita	53
3.8.1.	<i>Ustanove socijalne skrbi</i>	<i>53</i>
3.8.1.1.	<i>Ustanove socijalne skrbi u nadležnosti Grada Zagreba</i>	<i>53</i>
3.8.2.	<i>Prava iz sustava socijalne skrbi</i>	<i>55</i>
3.8.2.1.	<i>Prava iz nadležnosti CZSS-a</i>	<i>55</i>
3.8.2.2.	<i>Struktura korisnika prava na stalnu pomoć</i>	<i>58</i>
3.8.2.3.	<i>Korisnici prava u sustavu socijalne skrbi prikazani prema uredima CZSS-Zagreb</i>	<i>59</i>
3.8.2.4.	<i>Udomitelji na području Grada Zagreba.....</i>	<i>61</i>

3.8.3. Prava iz nadležnosti Grada Zagreba	62
3.8.4. Prava iz nadležnosti Hrvatskoga zavoda za mirovinsko osiguranje.....	65
3.9. Sufinanciranje programa i projekata udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba .	67
4. ZAKLJUČAK.....	71
5. LITERATURA	73

1. UVOD

Socijalna slika određenog područja jedan je od ključnih pokazatelja društvenog razvoja. Ona govori o kvaliteti života građana u cjelini, osobito njegovim najranjivijim dijelovima. Osim podataka o razvijenosti društva, socijalna je slika nezamjenjiva osnovica za razvoj novih socijalnih intervencija i programa. Ona je ključ određivanja strateških prioriteta grada i zalog budućeg razvoja. Izrada socijalne slike je dugoročni projekt grada koji je prepoznat kao zajednički interes svih gradskih dionika. **Radeći zajedno na izgradnji snažnoga grada: Socijalna slika Grada Zagreba 2012.** je stoga dokument koji predstavlja zalog ekonomskog i socijalnog razvoja grada. To je posebno važno u doba ekonomske krize. Kada se mijenjaju društveni uvjeti javljaju se i novi socijalni rizici i ranjive skupine. Kako bi se odredilo prioritete i oblike djelovanja unutar socijalne politike, a i šire, treba temeljito analizirati socijalne prilike određenog područja.

Kao jedan od glavnih ciljeva misleće socijalne politike grada, kojoj ova socijalna slika želi doprinijeti je ostvarivanje socijalne kohezije u gradu Zagrebu.

Naglasak 1. Socijalna kohezija

Socijalna kohezija je sposobnost društva da osigura dobrobit svih svojih članova - svodeći nejednakost na najmanju moguću mjeru i izbjegavajući marginalizaciju - da upravlja razlikama i podjelama te da svim svojim članovima osigura priliku za postizanje dobrobiti. Socijalna kohezija je politički koncept na kojem se temelji ispunjavanje tri ključne vrijednosti Vijeća Europe: ljudska prava, demokracija i vladavina prava. Socijalna kohezija je dinamički proces i osnovni uvjet za socijalnu pravdu, demokratsku sigurnost i održivi razvoj. Podijeljena i nejednaka društva nisu samo nepravedna, ona također ne mogu osigurati dugoročnu stabilnost.

Društvene skupine koje su izložene posebnom riziku socijalne ranjivosti: djeca, mladi (koji moraju biti ključni element vizije socijalne kohezije sa stajališta održivog razvoja i dobrobiti budućih generacija), obitelji u nesigurnom životnom položaju, migranti i etničke manjine, čija je integracija u društvo važna za ostvarenje socijalne kohezije, osobe s invaliditetom, starije osobe (posebice one koje žive same i nemaju obiteljsku podršku).

Ključni cilj socijalne politike grada Zagreba je povećanje socijalne kohezije i smanjenje socijalnih nejednakosti i socijalne isključenosti.

Socijalni indikatori korišteni za izradu ove socijalne slike podijeljeni su u devet područja: stanovništvo, kućanstva i obitelj, stambeni standard, odgoj i obrazovanje, zaposlenost i nezaposlenost, ekonomski pokazatelji, zdravstvena zaštita, socijalna zaštita i socijalne nejednakosti te sufinanciranje projekata i programa udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba. Oni su, kada je to bilo moguće, uz apsolutne brojeke, izraženi prema međunarodno usporedivim pokazateljima: postotak, stopa, udjel i sl. U svrhu komparacije, prikazani su i pokazatelji za Hrvatsku.

U ovogodišnju socijalnu sliku uvedene su određene inovacije u odnosu na prošlogodišnju. Socijalni indikatori se temelje na podacima novog popisa stanovništva, kućanstava i stanova iz 2011. godine. Osim toga preneseni su zaključci i iskustva WILCO (Welfare Innovations at Local level in favor of cohesion) FP7 projekta (<http://www.wilcoproject.eu/>) koji u svojim istraživanjima tematizira socijalnu politiku, socijalne inovacije i socijalnu koheziju na razini grada Zagreba. Isto tako predstavljeni su uvidi o skupinama u novim socijalnim rizicima poput NEET populacije, podataka o kućanstvima sa ugroženim uvjetima stanovanja (uključujući deložacije) i drugima. Podaci su preuzeti iz priopćenja i izvješća različitih državnih tijela ovisno o području nadležnosti (HZZ-a, MZSS-a, DZS-a, HZMO-a, HZJZ-a, Ureda za ljudska prava Vlade RH) te Odjela za statistiku i drugih nadležnih ureda Grada Zagreba, kao i iz znanstvenih istraživanja koja su tematizirala grad Zagreb.

2. SOCIJALNA SLIKA I KLJUČNA USMJERENJA SOCIJALNE POLITIKE

Izrada ovogodišnje socijalne slike je zalog za promjenu orijentacije socijalne politike grada Zagreba u *misleću socijalnu politiku* za dugoročni razvoj. Uzimaju se u obzir novi trendovi u promišljanjima o socijalnoj politici koja uključuju novi način fokusiranja socijalnih politika kroz paradigmu *socijalnih ulaganja*.

Naglasak 2. Socijalna ulaganja

Socijalno ulaganje je usmjereno prema boljem suočavanju sa novim socijalnim rizicima i fokusira se dijelom na politike koje će pripremiti individue, i obitelji i društva da se prilagode različitim transformacijama, kao što su mijenjanje obrazaca karijera i radnih uvjeta, razvoje novih rizika i dr., umjesto samo generiranjem odgovora koji bi popravili štetu nakon neuspjeha tržišta ili postojećih politika. Socijalno ulaganje uključuje jačanje trenutnih i budućih kapaciteta ljudi. Drugim riječima, osim neposrednih učinaka, socijalne politike vođene socijalnim ulaganjima imaju i trajne učinke, nudeći gospodarsku socijalnu korist s vremenom, osobito u smislu mogućnosti zapošljavanja i prihoda od rada. Ulaganje u ljudski kapital je pri tom domena politika oko koje postoji najviše konsenzusa među pobornicima paradigme socijalnih ulaganja. Orijentacija ka održivom razvoju gradova bi svakako trebala uvažiti principe socijalnih ulaganja u razvoju strateških dokumenata i konkretnom programskom djelovanju.

Kao ključni strateški dokument koji stavlja socijalna ulaganja u fokus socijalnih politika javlja se *Social investment package (SIP)*.

Naglasak 3. Social Investment Package (SIP) EK kao strateška orijentacija djelovanja za države i gradove

ZAŠTO?

Gradovi i države u Europi suočavaju se s ogromnim izazovima:

Ekonomska kriza - nezaposlenost i siromaštvo, i razina socijalne isključenosti dosegla je rekordnu razinu. Ona je veliki teret za ljudske resurse u vrijeme kada su javni proračuni pod pritiskom.

Demografske promjene - radno sposobno stanovništvo u Europi smanjuje se, dok udio starijih osoba raste. Moraju se naći rješenja za osiguravanje održivog i odgovarajućeg sustava socijalne zaštite.

Social Investment Package (SIP) – Prema socijalnom ulaganju za rast i koheziju

- vodi zemlje EU prema učinkovitijem korištenju socijalnih proračuna i učinkovitom osiguranju primjerenog i održivog sustava socijalne zaštite;
- nastoji ojačati sadašnje i buduće kapacitete ljudi i poboljšati njihove mogućnosti za sudjelovanje u društvu i na tržištu rada;
- fokusira na integrirane pakete naknada i usluga koje pomažu ljudima kroz cijeli život i postižu trajne pozitivne društvene ishode;
- naglašava prevenciju, smanjujući potrebu za naknadama. Na taj način, kada ljudi trebaju potporu, društvo si može priuštiti da pomogne;
- poziva na ulaganje u djecu i mlade za povećanje njihovih životnih mogućnosti.

TKO IMA KORISTI?

- Djeca i mladi - rano poticanje i razbijanje međugeneracijskog prijenosa nepovoljnog položaja i naslovljavanje ozbiljnog problema nezaposlenosti mladih;
 - Tražitelji posla/nezaposleni - integrirana i dostupnija podrška za pronalaženje posla, kao i razvoj vještina;
 - Žene - jednake mogućnosti, bolji pristup tržištu rada, a time i bolja socijalna zaštita, osobito u mirovini;
 - Stariji ljudi - više mogućnosti za aktivno sudjelovanje u društvu i gospodarstvu;
 - Osobe s invaliditetom - podrška za samostalan život i prilagođena radna mjesta;
 - Beskućnici - pomoć oko reintegracije u društvo i na tržište rada;
 - Poslodavci - veća, zdravija i kvalificiranija radna snaga;
 - Društvo u cjelini - veća produktivnost, veća zaposlenost, bolja zdravstvena zaštita i socijalna uključenost, prosperitet i bolji život za sve.
-

Recentna ekonomska kriza utjecala je i na smanjenje mogućnosti financiranja socijalnih programa i dovela do novih izazova nezaposlenosti i siromaštva. S druge strane ekonomska kriza

uzrokuje porast socijalnih problema i javljanje novih socijalnih rizika na koje nema adekvatnog odgovora. Središnje pitanje koje misleća socijalna politika treba postaviti je kakve su posljedice ekonomske krize i kako ih prevladati. Ekonomska kriza u situaciji reduciranosti dostupnih resursa stavlja izazov za organiziranje efektivne socijalne politike. Pri tome naglasak treba staviti na organizacije civilnog društva i poticati njihovu fleksibilnost i inovativnost u djelovanju na prevladavanju efekata ekonomske krize. Bitno je uvažiti paradigmu socijalnih ulaganja potičući investiranje u razvoj ljudskog kapitala, posebice kod mladih koji su najveći gubitnici krize, kako bi se osigurao budući razvoj grada. Otvorenost za učenje iz primjera dobre prakse i uspješnih iskustava drugih također je jedan od temelja razvoja odgovora na efekte ekonomske krize. Posebnu važnost pri tome imaju *socijalne inovacije*.

Naglasak 4. Socijalne inovacije

Socijalne inovacije su inovacije koje su socijalne kroz ciljeve i sredstva - nove ideje (proizvodi, usluge i modeli) koji istovremeno ispunjavaju socijalne potrebe (učinkovitije nego alternative) i stvaraju nove društvene odnose ili suradnje. To su inovacije koje su dobre ne samo za društvo već povećavaju sposobnost društva i pojedinca da djeluje.

Socijalne inovacije znače micanje barijera: socijalnih barijera, političkih barijera, mentalnih barijera; izgradnju identiteta zajednica, uvažavanje primjera dobre prakse, mobilizaciju šireg kruga dionika i društveno-političku akciju.

Socijalne inovacije pomažu socijalnoj integraciji i doprinose jačanju socijalne kohezije te mijenjaju kulturu socijalne politike.

Naglasak 4.1. Neki primjeri socijalnih inovacija u Zagrebu

Roda – socijalna inovacija: Od civilne zauzetosti do socijalnog poduzetništva

Roda (Roditelji u akciji) je organizacija civilnog društva osnovana 2001., od strane skupine majki kao izravan odgovor na smanjenja korištenja roditeljskog dopusta. Tijekom vremena organizacija je evoluirala u skupinu angažiranih građana zainteresiranih za promicanje i zaštitu prava na dostojanstvenu trudnoću, roditeljstvo, i djetinjstvo u Hrvatskoj. Potpuno angažirani u ispunjavanju potreba svojih članova i sa naznačenim poduzetničkim duhom, organizacija je krenula u proizvodnju pamučnih pelena, organiziranu u zaštitnoj radionici. Ova praksa je prepoznata kao istaknuta socijalna inovacija i dobra praksa u nastajanju socijalnog poduzetništva u Hrvatskoj. Također RODA se može smatrati inovativnom budući da je prva organizacija civilnog društva koja se pojavila u širem području obiteljske politike, aktivno uključena u zagovaranje za promjenu propisa i zakona o obitelji i zdravstvenoj politici na lokalnoj i nacionalnoj razini. Ova socijalna inovacija, nastala od samoorganiziranih majki je prva stavila ulogu obitelji, koja je prije bila privatno pitanje, na javni dnevni red.

Javno najamni stanovi u Zagrebu

Socijalna inovacija je usmjerena na mlada kućanstva, do 35 godina, s više djece, koja su podstanari u najmu na privatnom tržištu (koje je uglavnom neregulirano), ili žive zajedno sa većim obiteljima u nepovoljnim uvjetima stanovanja.

Korisnici unutar ove socijalne inovacije, odabrani putem javnog poziva za prijavu, dobivaju ugovor na pet godina, uz mogućnost nastavka. Cijena koju plaćaju za najam je manja nego na privatnom tržištu, za što su u prilici dobiti stan pristojne kvalitete i prostranosti. Ulazeći u javni najam kvaliteta života korisnika se vidno poboljšava. Osiguravaju stambenu sigurnost na duži vremenski period i u prilici su da mogu planirati obitelj i daljnju budućnost.

Socijalna inovacija javno najamnih stanova mijenja kulturu lokalne socijalne politike i ciljajući na mlade obitelji postaje socijalno ulaganje sa vrlo održivim povratom u bliskoj budućnosti.

U Hrvatskoj još uvijek ne postoji percepcija socijalnih inovacija kao ključnog aspekta razvoja podmirivanja socijalnih potreba i jačanja socijalne kohezije. Za razvoj socijalnih inovacija ključna je suradnja i participacija velikog broja dionika na lokalnoj razini i prepoznavanje novih inovativnih ideja i aktera nositelja tih ideja. Ona zahtijeva predanost principima *kombinirane socijalne politike*.

Naglasak 5. Kombinirana socijalna politika

Kombinirana socijalna politika (welfare mix) je sustav u kojem vlada, lokalne vlasti, organizacije civilnog društva, trgovačka društva (profitni sektor), obitelj (neformalni sektor) te drugi dionici djeluju na mjestu ranijeg monopolskog položaja države.

U takvom sustavu vlast prepoznaje organizacije civilnog društva i druge dionike te s njima surađuje u procesu pripreme i donošenja odluka te provedbe socijalnih programa.

Na razini gradskih socijalnih politika posebna se važnost stavlja na suradnju svih relevantnih dionika i izradi, provođenju i evaluaciji socijalnih politika koje će biti utemeljene, relevantne i održive.

Socijalne inovacije se umnogome javljaju unutar civilnog društva. U vremenima ekonomske krize i tendencije smanjivanja socijalnih izdataka jedan od čestih oblika inovativnog djelovanja u podmirivanju socijalnih potreba, jačanju socijalne kohezije, sprečavanju socijalne isključenosti i izgradnje socijalnog kapitala u zajednici je i *socijalno poduzetništvo*. Ono ima značajne potencijale u kombiniranju tržišne logike razmišljanja sa ostvarivanjem socijalnih ciljeva.

Naglasak 6. Socijalno poduzetništvo

Socijalno poduzetništvo je oblik poslovanja orijentiran prvenstveno na postizanje određenih socijalnih ciljeva.

Karakteristike socijalnog poduzetništva kao doprinosa socijalnoj politici grada Zagreba:

- a) s obzirom na svoju autentičnu logiku raspodjele profita i viška, pokazuje veću sklonost ponovnom investiranju profita u prostoru u kojem je i nastao;
 - b) sposobno je mobilizirati ne samo aktere s najboljim poznavanjem svoje okoline, već i resurse koji postoje na lokalnoj razini;
 - c) sposobno je stvarati i širiti poduzetničku kulturu i poslovnu strukturu;
 - d) može povezati stvaranje i/ili širenje ekonomskih aktivnosti s lokalnim potrebama (na primjer, usluge u zajednici) i/ili lokalnu proizvođačku strukturu;
 - e) može održavati gospodarske aktivnosti u rizičnim granama industrije;
 - f) može stvoriti socijalni kapital, kao temeljnu institucijsku bazu za stvaranje održivog gospodarskog razvoja.
-

Socijalna slika grada Zagreba između ostalog postavlja temelje za sagledavanje socijalne politike grada u široj perspektivi. To stavlja naglasak na pozicioniranje grada Zagreba unutar iskustava drugih razvijenih gradova, posebice srednjeeuropskog kruga, ali i šire. Naime približavanjem i nedavnim ulaskom u Europsku uniju posebno se naglasak stavlja na gradove kao motore poticatelje razvoja zajedničkog europskog prostora. Strateška orijentacija grada bi trebala biti usmjerena u promišljanje Zagreba kao europske metropole koja može učiti iz iskustava drugih kako bi poticala svoj razvoj. Pri tome je na djelu svojevrsna *europeizacija* koja nameće međusobni utjecaj europskog i domaćeg konteksta koji se odnosi i na razinu gradova i regija.

Naglasak 7. Europeizacija

Europeizacija je proces (a) građenja (b) širenja i (c) institucionaliziranja formalnih i neformalnih pravila, procedura, politika paradigmi, stilova, „načina obavljanja stvari“ i dijeljenja uvjerenja i normi koje su se prvo definirale i učvrstile u izradi EU odluka i onda ugrađene u logici domaćeg diskursa, identiteta, političkih struktura i javnih politika.

Promjene koje europeizacija donosi su posljedica razvoja političkih institucija, identiteta i javnih politika na europskoj razini. Sagledavaju se i kao odgovori domaćih institucija i procesa na pritiske koji dolaze s europske razine, pri čemu ti pritisci nisu posredovani prisilom, nego onime što bismo mogli nazvati „snagom primjera“ i atraktivnošću modela.

Na razini gradova posebno je bitno naglasiti učenje od drugih gradova u Europi primjerima dobre prakse u razvijanju socijalnih programa, izradi i provođenju projekata i socijalnim inovacijama što može rezultirati i promjenama socijalne politike na lokalnoj razini. Važan aspekt je i uvažavanje činjenica Europskih strateških dokumenata u razvijanju dugoročnih prioriteta područja i prevencije i naslovljavanja novih socijalnih rizika.

Za stvaranje održive socijalne politike koja će biti zajednički zalog budućeg razvoja grada bitno je usklađivanje sa postulatima nove vizije socijalne politike koja bi uvažavala *metodu otvorene koordinacije* kao novog oblika vladavine koji uključuje sve dionike u procese donošenja, provođenja i evaluacija socijalnih politika.

Naglasak 8. Metoda otvorene koordinacije

Metoda otvorene koordinacije razrađuje zajedničku europsku političku viziju socijalne politike i širi novu orijentaciju socijalnih reformi na nacionalnoj razini.

Metoda otvorene koordinacije je osmišljena kako bi pomogla državama članicama da razviju svoje vlastite politike, reflektirajući njihove pojedinačne nacionalne situacije, dijeleći svoja iskustva, te evaluirajući rezultate na transparentan i usporediv način.

Metoda otvorene koordinacije uključuje fiksiranje smjernica od strane Unije i rokova za ostvarivanje zajedničkih ciljeva, razvoja pokazatelja i mjerila kao alata za identificiranje najbolje prakse, prevođenje europskih smjernica u nacionalne planove reformi, kao i praćenje, vrednovanje i recenziju. Metoda otvorene koordinacije je neizravan oblik vladanja koji djeluje kroz ne-hijerarhijsko upravljanje procesima.

Na lokalnoj razini metoda otvorene koordinacije bi se trebala koristiti kao participativno oruđe za uključivanje svih dionika u proces definiranja potreba, smjernica i ciljeva razvoja socijalne politike i evaluacije njezinih učinaka.

Naglasak 9. Europa 2020 i lokalna strategija Grada Zagreba prema smjernicama Europe 2020

Europa 2020 strategija za pametan, održivi i uključiv rast glavna je europska strategija za ovo desetljeće. Radi se o kompleksnoj strategiji djelovanja na različitim razinama i sa spektrom različitih aktera. U njoj je definirano 5 ključnih ciljeva na razini Europske unije koji su preneseni i na države članice, a oni su ujedno povezani sa socijalno-političkom vizijom. Radi se o: rastu stope zaposlenosti na 75% za žene i muškarce u dobnoj skupini 20-64, uključujući veću participaciju mladih, starijih te slabije obrazovanih / obučanih radnika, kao i bolju integraciju legalno nastanjenih migranata; poboljšanje uvjeta za istraživanje i razvoj, a posebno s ciljem povećanja kombinirane razine javnog i privatnog ulaganja u taj sektor do 3% BDP-a; smanjivanju razine stakleničkih plinova za 20% u odnosu na razinu iz 1990. godine, povećanju udjela obnovljivih izvora energije u energetske potrošnji za 20%, te povećanju energetske učinkovitosti za 20%; poboljšanje obrazovne razine, a posebice smanjenjem broja učenika koji prekidaju školovanje na manje od 10% te povećanjem udjela osoba starih od 30-34 godine koji imaju završeno tercijarno ili ekvivalentno obrazovanje na najmanje 40%; promociji socijalne isključenosti, ponajviše kroz redukciju siromaštva, smanjenjem broja osoba u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti za najmanje 20 milijuna. Ovi ciljevi postižu se kroz 7 glavnih inicijativa: Unija inovacija, Mladi u pokretu, Resursno učinkovita EU, Europska platforma protiv siromaštva, Program za nove vještine i radna mjesta, Industrijska politika za globalizacijsko doba i Digitalni program za Europu.

S ciljem spuštanja europskih i nacionalnih ciljeva na niže razine (regionalne i lokalne) izrađen je priručnik za izradu i implementaciju lokalnih strategija Europe 2020. U priručniku se jasno daju upute kako se izrađuje vlastita vizija Europe 2020 na lokalnoj i/ili regionalnoj razini.

Dokument je dostupan na:

<https://portal.cor.europa.eu/europe2020/SiteCollectionDocuments/Europe%202020%20Handbook%20for%20Local%20and%20Regional%20Authorities.pdf>

Naglasak 10. Gradovi budućnosti – akcija danas

Publikacija URBACT-a II o ključnim porukama za gradove današnjice koje u svojim 6 odvojenih poglavlja upućuju na najvažnija područja ulaganja u gradskim programima kako bi se pronašli najprimjereniji odgovori na rastuće izazove i pojavu novih rizika u gradovima. Ovim preporukama želi se postići vizija održivog urbanog razvoja kroz međudjelovanje okolišne, socijalne i ekonomske sfere predstavljene

strategijom Europa 2020. Priručnik predstavlja strategije u područjima: Podrške mladima u gradovima putem socijalnih inovacija, Izgradnji energetske učinkovitosti u europskim gradovima, Motiviranju mobilne svijesti, Smanjivanju gradova: izazovima i mogućnostima, Više poslova: bolji gradovi i Protiv podijeljenih gradova u Europi. Priručnik je dostupan na:

http://urbact.eu/fileadmin/general_library/19765_Urbact_Crosscutting_low_FINAL.pdf

Razvoj budućih socijalnih politika koje će biti na korist socio-ekonomskom razvoju grada Zagreba ključan je element provedba učinkovitosti postojećih programa i mjera i njihovog provođenja. *Evaluacija* socijalne politike čini efektivnima i usklađenima sa realnim stanjem i ciljevima razvoja.

Naglasak 11. *Evaluacija socijalnih programa i politika*

Kvalitetna evaluacija socijalnih mjera i programa je nužan preduvjet za njihov daljnji razvitak. Grad Zagreb je najveći i najrazvijeniji grad u Hrvatskoj. Kao takav njegove socijalne politike su najizdašnije i najobuhvatnije. Međutim manjak evaluacije, kontrole i kriterija čini programe socijalnih politika manje efektivnima. Slijedom toga teško je procijeniti uspješnost socijalnih programa i ustanoviti kriterije određivanja prioriteta djelovanja. Iako je normativno naznačena važnost evaluacije i bilo je određenih inicijativa da se to područje detaljnije osmisli nedovoljno se djelovalo na izradi primjerenijih kriterija evaluacije socijalnih mjera i programa i njihovog dosljednog provođenja.

3. SOCIJALNA SLIKA GRADA ZAGREBA

3.1. Stanovništvo

3.1.1. Broj i osnovna obilježja stanovništva

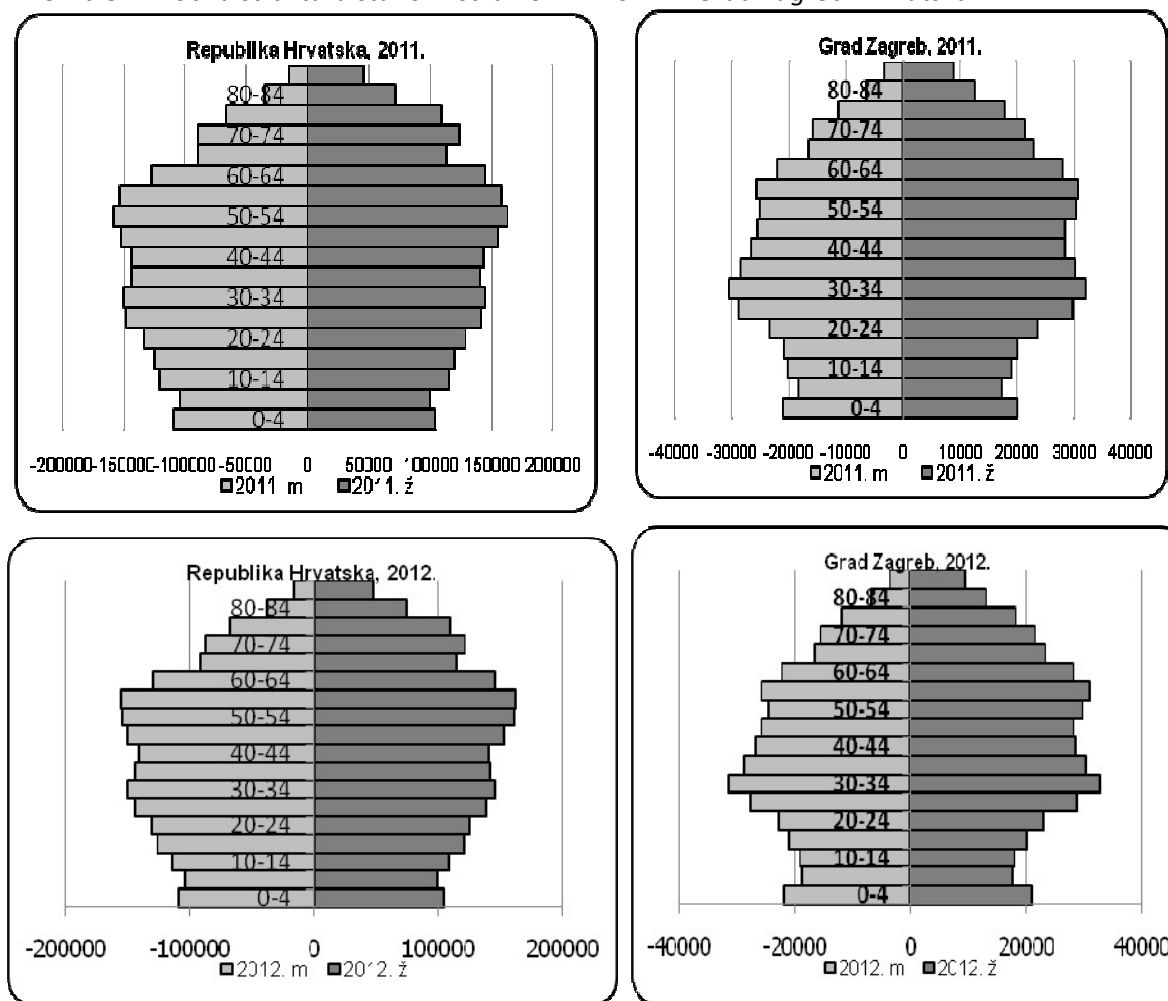
Tablica 3.1. Broj i osnovna obilježja stanovništva – Grad Zagreb i Hrvatska

	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	% / stopa	Apsolutno	% / stopa
Ukupan broj stanovnika (2011.)	790 017	100	4 284 889	100
- ukupan broj stanovnika (2012.)	793 057	+0,39	4 267 558	-0,41
Spolna struktura (2011.)				
- žene	420 678	53,3	2 218 554	51,8
- muškarci	369 339	46,8	2 066 335	48,2
Spolna struktura (2012.)				
- žene	422 324	53,3	2 208 857	51,8
- muškarci	370 733	46,8	2 058 701	48,2
Dobna struktura (2011.)				
- 0 – 14	116 059	14,7	652 428	15,2
- 15 – 24	87 522	11,1	505 835	11,8
- 25 – 64	449 666	56,9	2 367 993	55,3
- 65+	136 770	17,3	758 633	17,7
Dobna struktura (2012.)				
- 0 – 14	116 218	14,7	640 088	15,0
- 15 – 24	86 707	10,9	502 280	11,8
- 25 – 64	450 452	56,8	2 356 099	55,2
- 65+	139 680	17,6	769 091	18,0
Prosječna starost (2011.)				
- ukupno	41,6	-	41,7	-
- žene	43,3	-	43,4	-
- muškarci	39,6	-	39,9	-
Prosječna starost (2012.)				
- ukupno	-	-	42,0	-
- žene	-	-	43,7	-
- muškarci	-	-	40,2	-
Indeks starenja (2011.)				
- ukupno	-	118,9	-	115,0
- žene	-	145,8	-	139,0
- muškarci	-	93,3	-	92,3
Indeks starenja (2012.)				
- ukupno	-	121,0	-	117,8
- žene	-	148,4	-	141,7
- muškarci	-	94,9	-	95,1
Koeficijent starosti (2011.)				
- ukupno	-	23,6	-	24,1
- žene	-	26,5	-	27,4
- muškarci	-	20,3	-	20,5
Koeficijent starosti (2012.)				
- ukupno	-	24,0	-	24,5
- žene	-	26,9	-	26,4
- muškarci	-	20,7	-	21,0

Napomena: Podaci za 2011. godinu su iz Popisa stanovništva, a podaci za 2012. godinu su procjene temeljene na podacima iz istog popisa te iz statistike rođenih, umrlih i vanjskih i unutarnjih migracija stanovništva.

Izvor: DZS, 2012.a, 2013.a i izračun autora

Slika 3.1. Dobna struktura stanovništva 2011. i 2012. – Grad Zagreb i Hrvatska

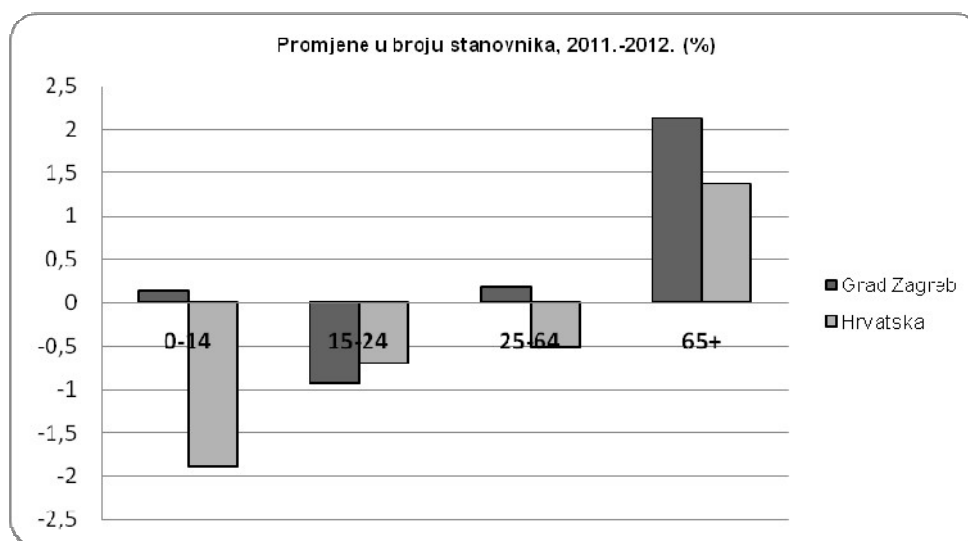

Izvor: DZS, 2012.a, 2013.a

Kako pokazuju podaci o stanovništvu (tablica 3.1.), Grad Zagreb se u strukturnim karakteristikama bitno ne razlikuje od prosjeka Hrvatske. U Gradu Zagrebu, kao i u Hrvatskoj, najviše su primjetni procesi starenja stanovništva. Od 2011. do 2012. godine broj stanovnika Grada Zagreba starijih od 65 godina povećao se za oko 3000. Udio starijih osoba u sveukupnom stanovništvu Grada 2012. godine iznosio je 17,6% (taj udio 2011. godine iznosio je 17,3%, a 2001. 14,9%). Dok udio starijih osoba bilježi blagi rast, veći nego u ostalim dijelovima države, udio mlađeg stanovništva stagnira i bilježi manji pad od hrvatskog prosjeka (slike 3.1. i 3.2.).

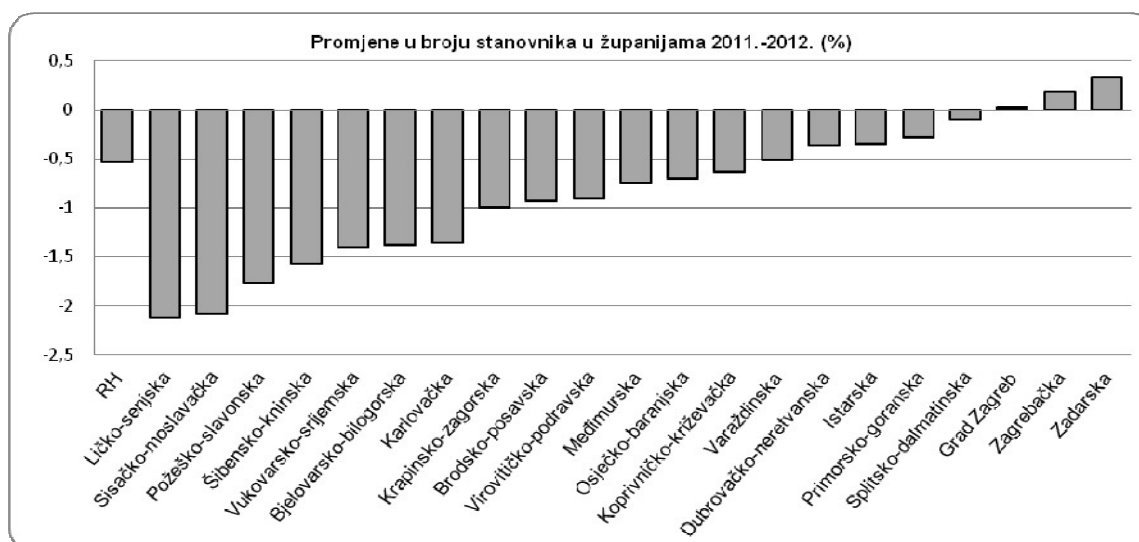
U Hrvatskoj postoje vidljive međužupanijske razlike pri čemu Ličko-senjska županija prednjači s najvišim udjelom starijeg stanovništva. Udio je stanovništva starog 65 i više godina u ukupnom stanovništvu Ličko-senjske županije čak 24,8%. S druge strane nalazimo Međimursku županiju gdje je taj udio manji od 16%. Grad Zagreb u tom pogledu, usporedimo li ga s drugim županijama (u kojima se udio većinom kreće od 17 do 19%), zauzima središnju poziciju (DZS, 2013.a). Nadalje, Grad Zagreb je još uvijek jedna od tri županije u Hrvatskoj koja u razdoblju od 2011. do 2012. godine, iako neznatan (+0,4%), bilježi porast broja stanovnika (slika 3.3.).

Slika 3.2. Promjene broja stanovnika 2011.-2012. – Grad Zagreb i Hrvatska (prema dobi)

Izvor: DZS, 2012.a, 2013.a

Slika 3.3. Promjene broja stanovnika 2011.-2012. prema županijama

Izvor: DZS, 2012.a, 2013.a

Grad Zagreb, kao i cjelokupnu Hrvatsku, karakterizira nerazmjer između broja muškaraca i žena. Grad Zagreb se, od ostalih županija, ističe po najvećem udjelu žena u ukupnom stanovništvu. Taj se nerazmjer naročito povećava nakon 75. godine života (DZS, 2013.a), posljedica čega je i nerazmjer u prosječnoj starosti stanovništva i indeksu starenja (tablica 3.1.).

Gledano po gradskim četvrtima, na temelju Popisa stanovništva iz 2011. godine, tendencija je starenja naročito izražena u četvrtima Donji Grad i Gornji Grad-Medveščak, naročito žena. Naime, indeks je starenja u četvrti Donji Grad 240,5 (čak 310,5 za žene), a u četvrti Medveščak 193,4 (242,1 za žene). Dodatno, koeficijent starosti iznosi 32,7 u četvrti Donji Grad te 32,1 u četvrti Gornji Grad-Medveščak. Pozitivno odskoču četvrti Stenjevec s indeksom starenja 71,5 te koeficijentom starosti 16,0 i Sesvete s indeksom starenja 72,2 te koeficijentom starosti 18,4 (DZS, 2012.a).

3.1.2. Prirodno kretanje stanovništva

Što se tiče prirodnog kretanja stanovništva, situacija je u Gradu Zagrebu unatrag nekoliko godina postala nešto povoljnijom. Iako je stopa negativnog prirodnog prirasta u Gradu Zagrebu ipak bila konstantno nešto niža od hrvatskog prosjeka, od 2009. godine počinje bilježiti vrlo blagi rast koji tijekom 2011. i 2012. godine stagnira, što znači da broj umrlih ne nadmašuje broj živorođene djece (tablica 3.2.). Stopa umrle dojenčadi (umrla dojenčad na 1 000 živorođenih) također je 2012. godine postala zamjetno povoljnija u odnosu na prethodne godine. Tijekom 2011. godine ta je stopa iznosila 6,8 i time je Grad Zagreb, uz Ličko-senjsku, bio županija s najvišom stopom umrle dojenčadi u Hrvatskoj (DZS, 2013.b). Međutim, u 2012. godini stopa je u Gradu Zagrebu iznosila 3,2, što je ispod hrvatskog (3,6) i ispod europskog prosjeka (koji je 2010. godine iznosio 4,2).

Tablica 3.2. Prirodno kretanje stanovništva 2001.-2012. – Grad Zagreb i Hrvatska

	Stope						
	2001.	2003.	2005.	2007.	2009.	2011.	2012.
Grad Zagreb							
- živorođeni (na 1 000 stanovnika)	9,0	9,1	9,7	10,0	11,1	10,6	10,6
- mrtvorodeni (na 1 000 živorođenih)	3,6	4,5	4,9	2,8	3,8	2,6	3,1
- umrli (na 1 000 stanovnika)	10,3	10,7	10,8	11,0	10,7	10,6	10,5
- prirodni prirast (na 1 000 stanovnika)	-1,3	-1,6	-1,1	-1,0	0,4	0,0	0,1
- umrla dojenčad (na 1 000 živorođenih)	8,4	7,3	4,9	5,8	7,4	6,8	3,2
- vitalni indeks (živorođeni na 100 umrlih)	87,2	85,1	89,8	91,5	103,8	100,2	100,8
Hrvatska							
- živorođeni (na 1 000 stanovnika)	9,2	8,9	9,6	9,4	10,1	9,4	9,8
- mrtvorodeni (na 1 000 živorođenih)*	4,4	4,5	4,4	3,8	4,0	3,5	3,1
- umrli (na 1 000 stanovnika)	11,2	11,8	11,7	11,8	11,8	11,9	12,1
- prirodni prirast (na 1 000 stanovnika)	-1,9**	-2,9	-2,1	-2,4	-1,8**	-2,3	-2,3
- umrla dojenčad (na 1 000 živorođenih)	7,7	6,3	5,7	5,6	5,3*	4,7	3,6
- vitalni indeks (živorođeni na 100 umrlih)	82,7	75,5	82,0	80,0	85,0	80,7	80,8

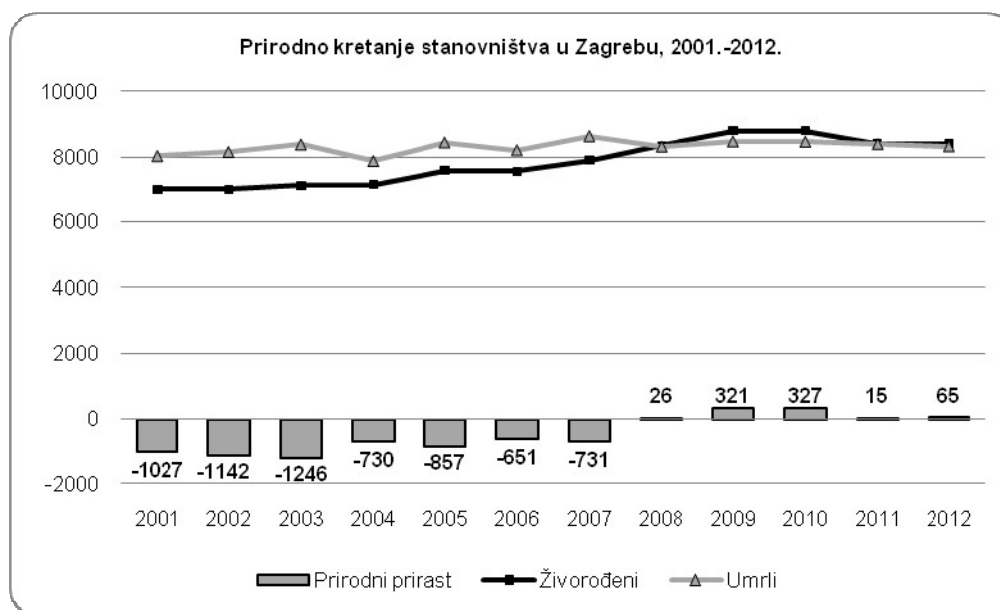
*izračun autora

**stopa prirodnog prirasta nije jednaka razlici stope živorođenih i umrlih zbog zaokruživanja podataka.

Izvor: DZS, 2008.a, 2013.b; ZG STAT, 2013.a

Dok se 2007. godine Grad Zagreb ubrajao u četiri županije s najnižim prirodnim prirastom, ta se situacija znatno promijenila te Grad Zagreb 2010. godine ulazi u skupinu od svega pet županija s pozitivnim prirodnim prirastom. Godine 2011. Grad Zagreb ostaje jedina županija koja bilježi pozitivan prirodni prirast (15), a 2012. godine, tijekom koje se rodilo 65 osoba više nego što ih je umrlo, nalazio se među tri županije s pozitivnim prirodnim prirastom, odmah nakon Splitsko-dalmatinske županije (75) (DZS, 2013.b).

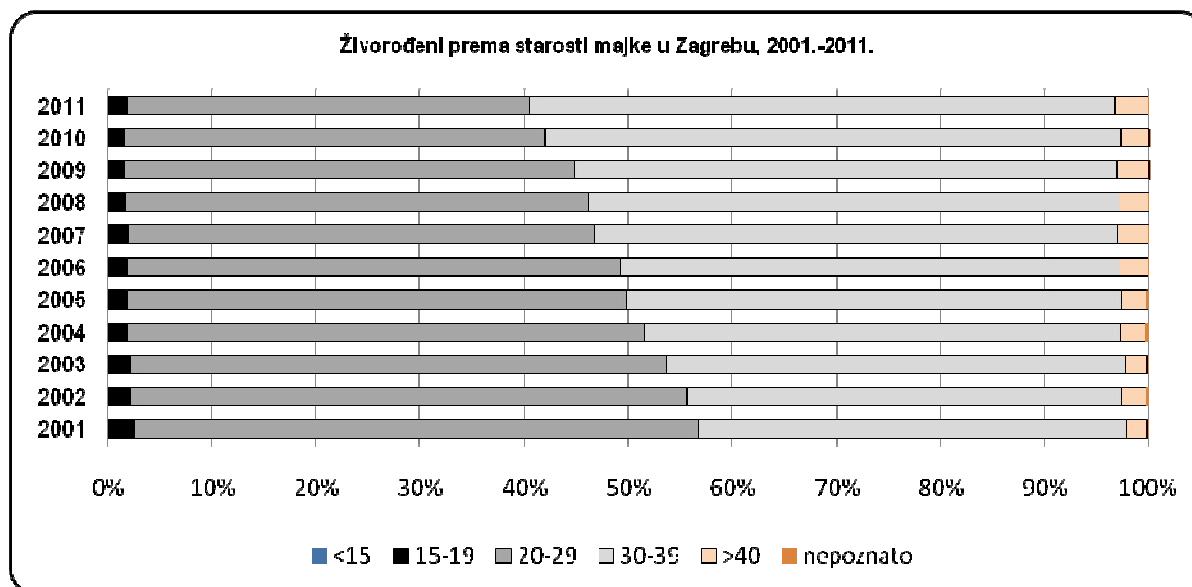
Slika 3.3. Prirodno kretanje stanovništva u Gradu Zagrebu 2001.-2012.

Izvor: ZG STAT, 2013.a

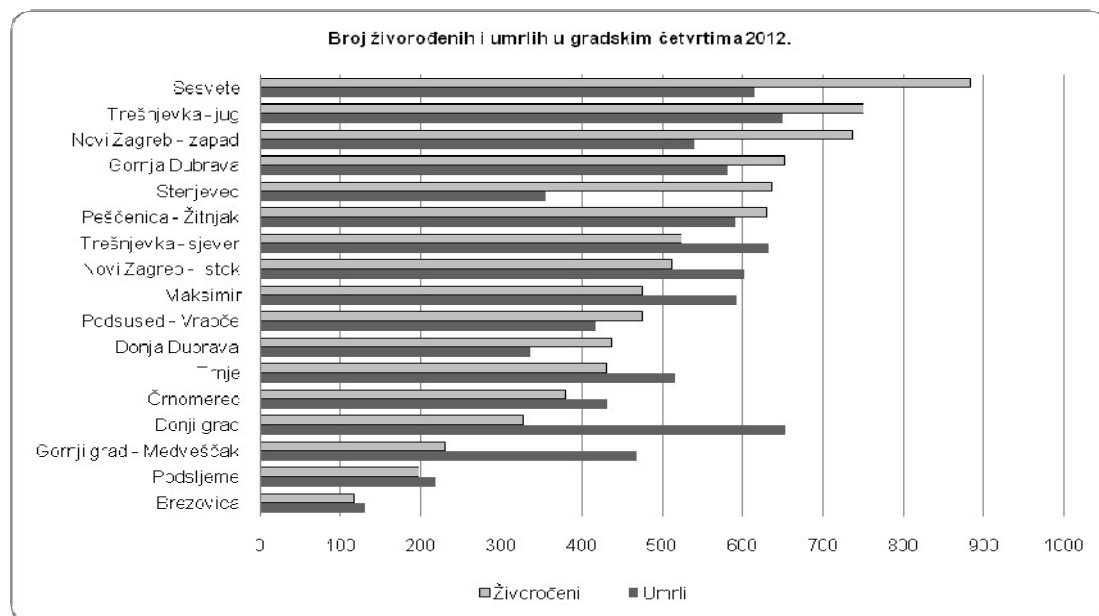
Gledamo li broj živorođene djece prema starosti majke možemo vidjeti da žene rađaju sve kasnije. Naime, slika 3.5. pokazuje kako najviše djece u novije doba rađaju žene u dobi između 30 i 39 godina, dok je ranije to češće bio slučaj u dobi između 20 i 29 godina. Prosječna je dob majke prilikom rođenja prvog djeteta u Gradu Zagrebu približno 31 godinu (ZG STAT, 2013.a), godinu viša nego li u Hrvatskoj (29,5 godina) (HZIJZ, 2013.a).

Slika 3.4. Živorodeni prema starosti majke u Gradu Zagrebu 2001.-2011.

Izvor: ZG STAT, 2012.a

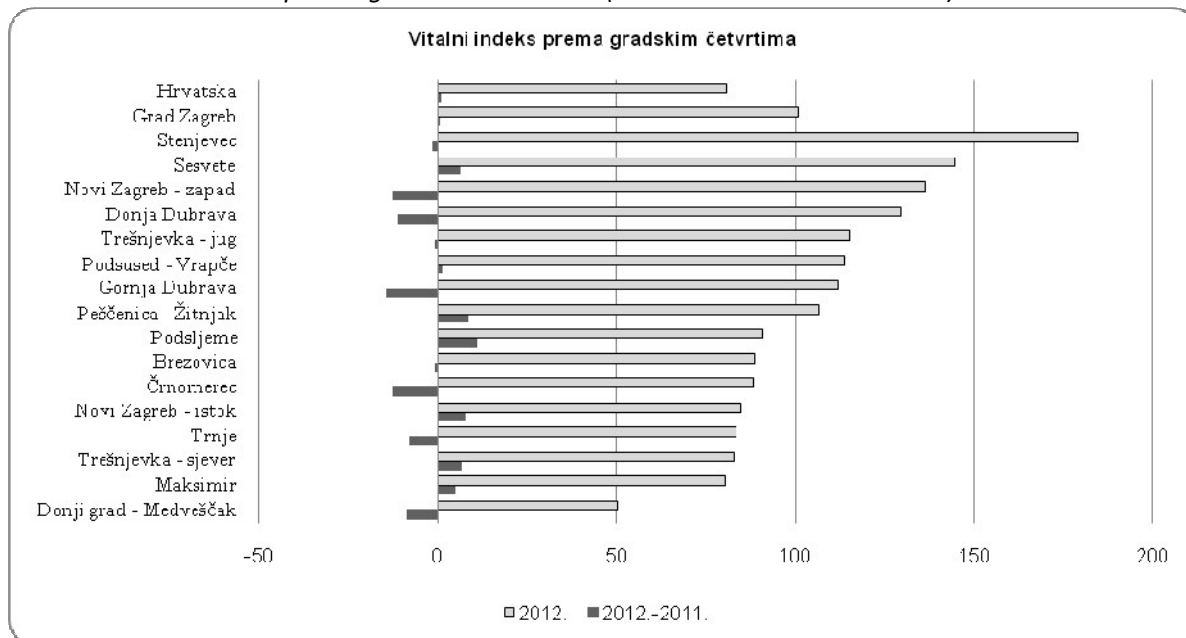
Slika 3.5. *Živorođeni i umrli prema gradskim četvrtima 2012.*

Izvor: ZG STAT, 2013.a.

Na slici 3.6. vidimo da osam gradskih četvrti bilježi pozitivan prirodni prirast, dok u ostalima više stanovnika umire nego li se rađa. Posebice iskače gradska četvrt Donji Grad s najnegativnijim prirodnim prirastom¹, što možemo povezati s činjenicom da u tim dijelovima grada živi znatno starije stanovništvo. Gradske četvrti s najvišim prirodnim prirastom su Sesvete, Stenjevec i Novi Zagreb-zapad².

Slika 3.6. *Vitalni indeks prema gradskim četvrtima (razlika između 2012. i 2011.)*

Izvor: DZS, 2012.b, 2013.b; ZG STAT, 2012.a, 2013.a

Vitalni indeks je omjer između broja živorođene djece i broja umrlih osoba, tj. broj živorođenih u odnosu na 100 umrlih osoba. Dok je unazad deset godina vitalni indeks u Gradu Zagrebu, kao i u

¹ Prirodni je prirast 2012. godine u četvrti Donji Grad iznosio -326 (ZG STAT, 2013.a).

² Prirodni je prirast 2012. godine u četvrti Stenjevec iznosio 281, u četvrti Sesvete 272, a u četvrti Novi Zagreb-zapad 196 (ZG STAT, 2013.a).

Hrvatskoj bio nizak, 2008. godine on po prvi puta prelazi granicu od 100, što znači da po prvi puta unazad desetak godina broj umrlih nije nadmašio broj živorođene djece. Isti se trend nastavlja i 2012. godine te vitalni indeks iznosi 100,8. Pogledamo li razliku između vitalnog indeksa 2012. i 2011. godine vidimo da je on u Gradu Zagrebu, kao i na razini Hrvatske, stagnirao. Ipak, gledano po gradskim četvrtima značajniji rast vitalnog indeksa bilježe gradske četvrti Podsljeme (11,1), Peščenica – Žitnjak (8,7), Novi Zagreb – istok (7,7), Trešnjevka (6,5), Sesvete (6,2) i Maksimir (5)³. S druge strane najveći pad u odnosu na 2011. godinu bilježe gradske četvrti Gornja Dubrava (-14,4), Novi Zagreb – zapad (-12,8), Črnomerec (-12,7) i Donja Dubrava (-11,2) (slika 3.7.).

Izneseni podaci ponajprije ukazuju na činjenicu da će u budućim programima socijalne politike zasigurno trebati više pažnje posvetiti razvoju različitih usluga za starije osobe.

3.1.3. Obrazovna struktura stanovništva

Prema novom Popisu stanovništva iz 2011. godine, obrazovna se struktura stanovništva tijekom proteklog desetljeća u Gradu Zagrebu, kao i na nacionalnoj razini, poboljšala. Dok je 2001. godine u Gradu 25% osoba starijih od 15 godina bez škole ili sa završenom samo osnovnom školom, 2011. je taj postotak iznosio 18,6%. Isto tako, udio osoba s višim ili visokim obrazovanjem iznosio je 2001. godine 22,5%, a 2011. 29%. U odnosu na podatke za cjelokupnu Hrvatsku, Grad Zagreb ima povoljniju obrazovnu strukturu (tablica 3.3.). U usporedbi s hrvatskim prosjekom, u Gradu je Zagrebu udio stanovništva s višim te visokim obrazovanjem osjetno veći, a bez i sa završenom osnovnom školom manji. Izuzmemo li iz ukupnog broja stanovnika Hrvatske stanovnike Grada Zagreba, obrazovna je razina stanovnika Hrvatske još niža, posebice kada govorimo o visokom obrazovanju.

Tablica 3.3. Obrazovna struktura stanovništva 2011. – Grad Zagreb i Hrvatska (stanovništvo 15+)

	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Ukupno	673 958	100	3 632 461	100
- bez školske spreme	4 926	0,7	62 092	1,7
- 1 - 3 razreda OŠ	2 285	0,4	34 786	1,0
- 4 - 7 razreda OŠ	26 094	3,9	249 081	6,9
- osnovna škola	91 587	13,6	773 489	21,3
- srednje obrazovanje	352 791	52,4	1 911 815	52,6
- više obrazovanje/stručni studij	48 015	7,1	212 059	5,8
- visoko obrazovanje	147 311	21,9	383 174	10,6
- nepoznato	949	0,1	5 965	0,2
Žene	364 233	100	1 900 851	100
- bez školske spreme	3 876	1,1	49 428	2,6
- 1 - 3 razreda OŠ	1 912	0,5	27 018	1,4
- 4 - 7 razreda OŠ	20 486	5,6	172 376	9,1
- osnovna škola	55 913	15,3	457 806	24,1
- srednje obrazovanje	175 253	48,1	873 015	45,9
- više obrazovanje	26 297	7,2	112 396	5,9
- visoko obrazovanje	79 882	21,9	205 415	10,8
- nepoznato	614	0,2	3 397	0,2

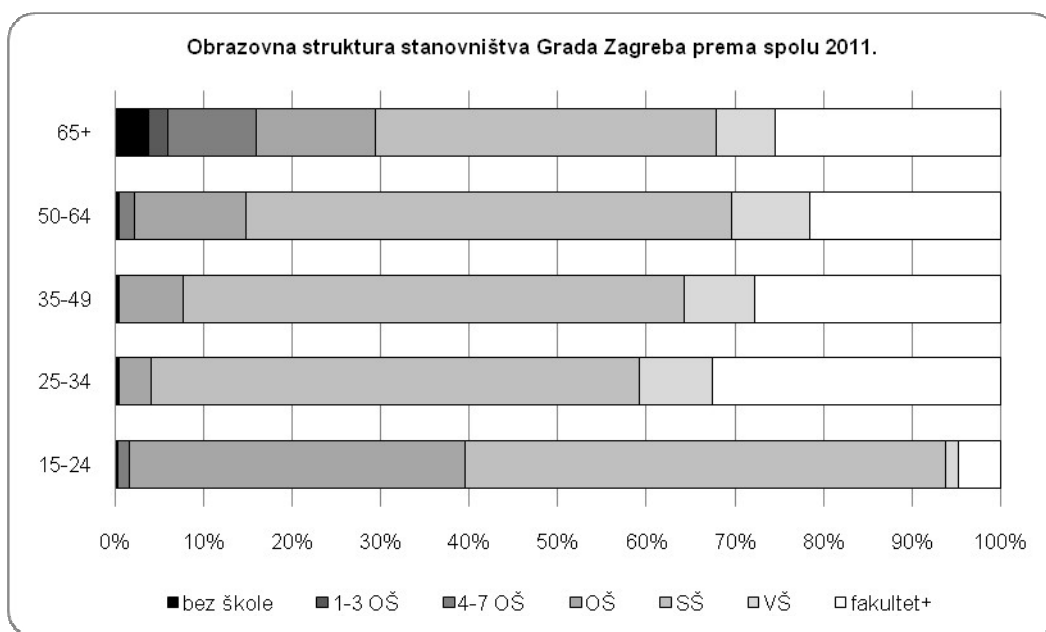
³ Stalan su pozitivan vitalni indeks od 2001. do 2010. godine imale sljedeće gradske četvrti: Donja Dubrava i Stenjevec (ZG STAT, 2013.a).

Muškarci	309 725	100	1 731 610	100
- bez školske spreme	1 050	0,4	12 664	0,7
- 1 - 3 razreda OŠ	373	0,1	7 768	0,5
- 4 - 7 razreda OŠ	5 608	1,8	76 705	4,4
- osnovna škola	35 674	11,5	315 683	18,2
- srednje obrazovanje	177 538	57,3	1 038 800	60,0
- više obrazovanje	21 718	7,0	99 663	5,8
- visoko obrazovanje	67 429	21,8	177 759	10,3
- nepoznato	335	0,2	2 568	0,2

Izvor: DZS, 2013.I

Slika 3.8. pokazuje zavidniju obrazovnu strukturu mlađih dobnih skupina u Gradu Zagrebu. Među stanovništvom bez osnovne škole ili sa nezavršenom osnovnom školom pretežno prevladava stanovništvo starije od 50 godina, dok mlađe dobne skupine najčešće završavaju srednjoškolsko te više obrazovanje. Gledamo li obrazovnu strukturu muškaraca i žena u Gradu Zagrebu i u Hrvatskoj vidimo kako su muškarci u pravilu zastupljeniji u višim obrazovnim skupinama. No pogledamo li iste podatke i s obzirom na dobnu strukturu taj odnos vrijedi za starije stanovništvo. Naime, dok su u starijim dobnim skupinama žene zastupljenije u nižim obrazovnim skupinama taj se odnos mijenja kod osoba mlađe dobi, pa tako danas ima više žena nego li muškaraca s visokim obrazovanjem (DZS, 2013.I).

Slika 3.7. Obrazovna struktura stanovništva Grada Zagreba s obzirom na dob 2011.

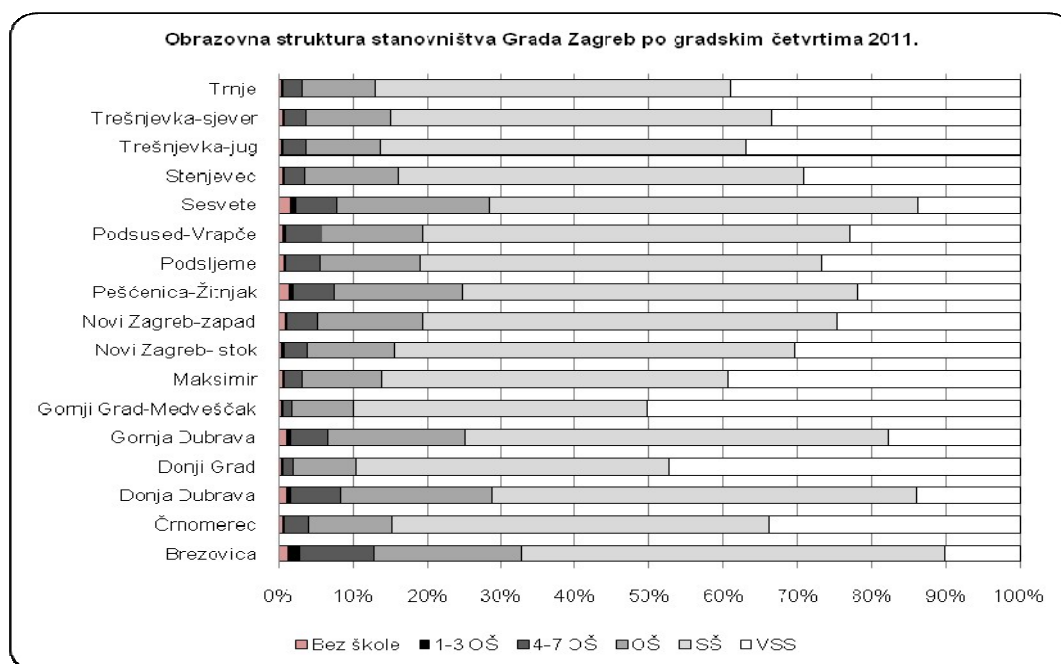

Napomena: generacija 15-24 se većinom još uvijek nalazi u sustavu obrazovanja

Izvor: DZS, 2013.I

Osvrnemo li se na obrazovnu strukturu stanovništva prema gradskim četvrtima (slika 3.8.), vidimo da je ona najpovoljnija u gradskim četvrtima Gornji Grad – Medveščak i Donji grad, koje imaju najveći udio osoba sa završenim tercijarnim stupnjem obrazovanja i najmanji udio osoba bez škole i samo s osnovnom školom u stanovništvu. Na drugom kraju su četvrti Sesvete, Brezovica, Donja Dubrava i Peščenica-Žitnjak. Potreban je izvjestan oprez u tumačenju jer prikaz obuhvaća sve osobe starije od 15 godina, a većina osoba mlađih od 18 godina je još na školovanju. Kako gradske četvrti Brezovica i Stenjevec imaju najmlađe stanovništvo, to bi mogao biti dio razloga ovakve obrazovne strukture.

Slika 3.9. Obrazovna struktura stanovništva Grada Zagreba prema gradskim četvrtima 2011.

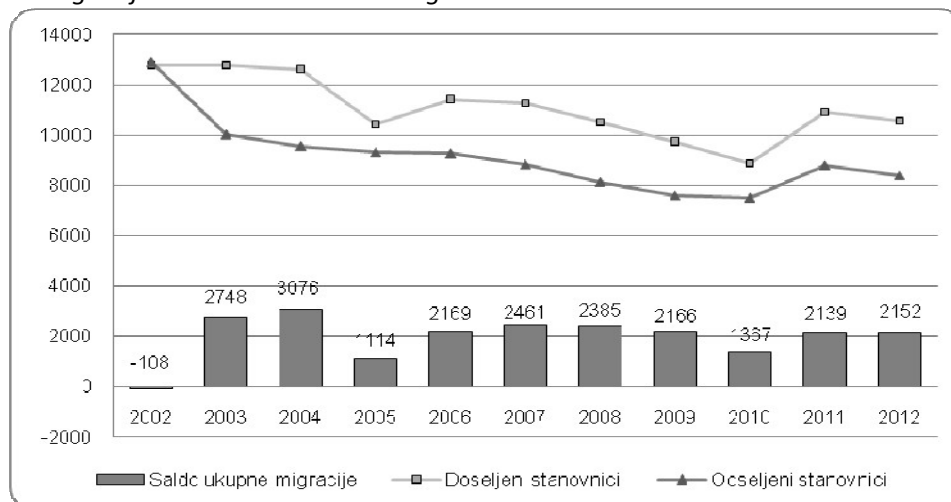
3.1.4. Migracije

Tablica 3.4. Migracije stanovništva 2012. - Grad Zagreb i Hrvatska

	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Doseljeni stanovnici - ukupno	10 548	100	-	-
- iz druge županije	8 241	78,1	27 617	-
- iz inozemstva	2 307	21,9	8 959	-
Odseljeni stanovnici - ukupno	8 396	100	-	-
- u drugu županiju	6 409	76,3	27 617	-
- u inozemstvo	1 987	23,7	12 877	-
Saldo ukupne migracije	2 152	100	-	-
- saldo migracije među županijama	1 832	85,1	0	-
- saldo migracije s inozemstvom	320	14,9	-3 918	-

Izvor: DZS (2013.c)

Slika 3.10. Migracije stanovništva Grada Zagreba 2002.-2012.

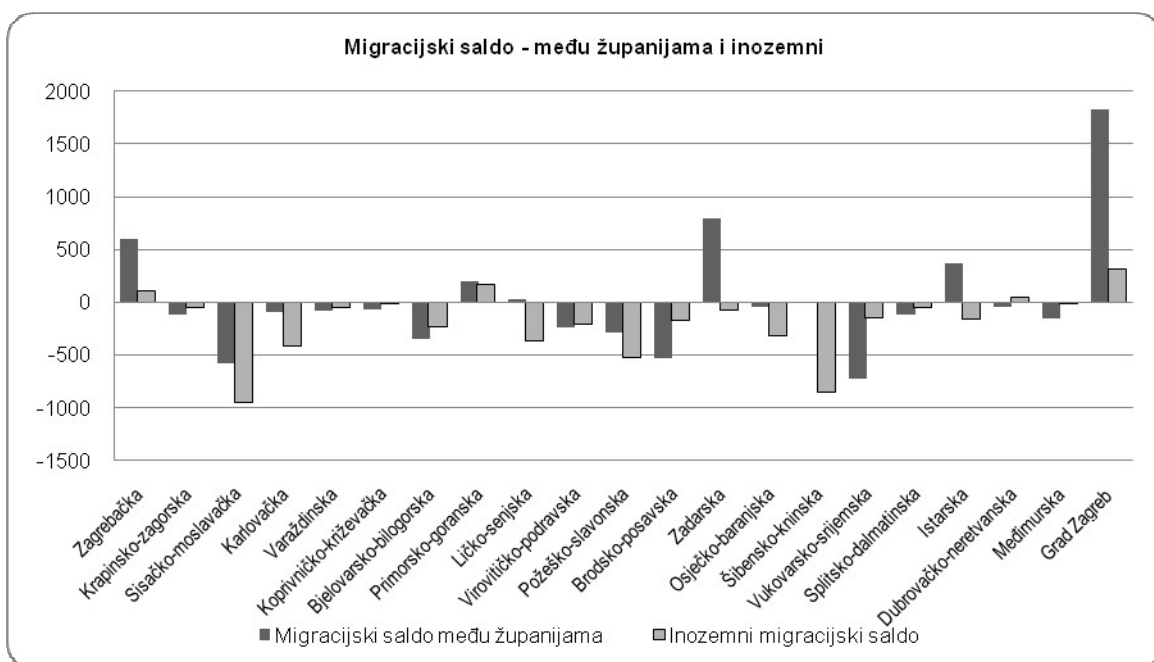

Izvor: DZS, 2003.-2013.

Migracije u i iz Grada Zagreba nisu osjetnije. Grad Zagreb ima pozitivan saldo migracija – više se stanovnika useljava nego što se iseljava (tablica 3.4.). Gledamo li migracijski saldo Grada Zagreba od 2002. godine pa do danas možemo vidjeti da je on u pravilu pozitivan (slika 3.10.). Migracijski je saldo 2012. godine podjednak kao i 2011. godine, kada je zaustavljen trend silaznog migracijskog salda zamjetan tijekom prethodnih godina. Karakteristično za Grad Zagreb je da je migracijski saldo među županijama bio negativan do unazad pet godina kada je više ljudi počelo doseljavati u Grad Zagreb nego li se iseljavati (DZS, 2003.-2013.).

Osvrnemo li se na vanjske migracije, saldo migracije stanovništva Republike Hrvatske s inozemstvom u 2012. godini bio je negativan i iznosio -3 918. U 2012. godini iz inozemstva se doselila 8 959 osoba, od toga 47,0% hrvatskih državljana i 53,0% stranaca. Većinom se radi o osobama koje doseljavaju iz Bosne i Hercegovine (47,4%), a sele u Srbiju (31,0% ukupno odseljenih osoba), Bosnu i Hercegovinu (25,0%) i Njemačku (14,6%). Najveći su udio doseljenih osoba iz inozemstva u Hrvatsku 2011. godine imali Grad Zagreb (25,8%), Splitsko-dalmatinska (14,0%). Iste županije prednjače i po broju osoba odseljenih u inozemstvo. U ukupnom broju osoba odseljenih iz Hrvatske u inozemstvo udio osoba iz Grada Zagreba iznosi 15,7%, a iz Splitsko-dalmatinske županije 10,1%. Sa zamjetnim udjelom od 9,5% ističe se i Sisačko-moslavačka županija. Najčešće seli stanovništvo u dobi od 25 do 34 godina – u ukupnom broju stanovnika koji sele unutar Hrvatske njih 27,4% pripada toj dobnoj skupini (DZS, 2013.c).

Slika 3.11. Migracijski saldo prema županijama 2012. – među županijama i inozemni

Izvor: DZS, 2013.c

U 2012. godini naselje stalnog stanovanja unutar Hrvatske promijenile su 68 839 osobe. Od ukupnog broja preseljenog stanovništva unutar Hrvatske najviše se osoba selilo između županija (40,1%) i između gradova/općina iste županije (39,1%), a između naselja istoga grada/općine preselilo se njih 20,98%. Migracije stanovništva između gradova/općina iste županije u 2011. godine bile su najveće u Splitsko-dalmatinskoj te Primorsko-goranskoj županiji, dok najveće međužupanijske migracije (broj doseljenih iz i odseljenih u drugu županiju) pronalazimo upravo u

Gradu Zagrebu te Zagrebačkoj županiji (DZS, 2013.c). Bilo bi zanimljivo detaljnije vidjeti o kakvim se međužupanijskim migracijama radi, odnosno sele li stanovnici Grada Zagreba u njemu bliže županije i obratno, kao i obrazovnu strukturu stanovništva koje migrira.

Slika 3.11. pokazuje kako Grad Zagreb ima daleko najveći migracijski saldo. U usporedbi s 2011. godinom, zagrebački migracijski saldo među županijama smanjio se za 263 osobe, dok se inozemni migracijski saldo Grada Zagreba povećao za 276 osoba. Uz Grad Zagreb, tek četiri županije u Hrvatskoj imaju pozitivan migracijski saldo. Najveći su pozitivan saldo ukupne migracije stanovništva 2012. godine imali Grad Zagreb (2 152) te Zadarska (727) i Zagrebačka županija (714), dok najveći negativni migracijski saldo nalazimo u Sisačko-moslavačkoj županiji (-1 529) (DZS, 2013.c).

3.1.5. Nacionalne manjine

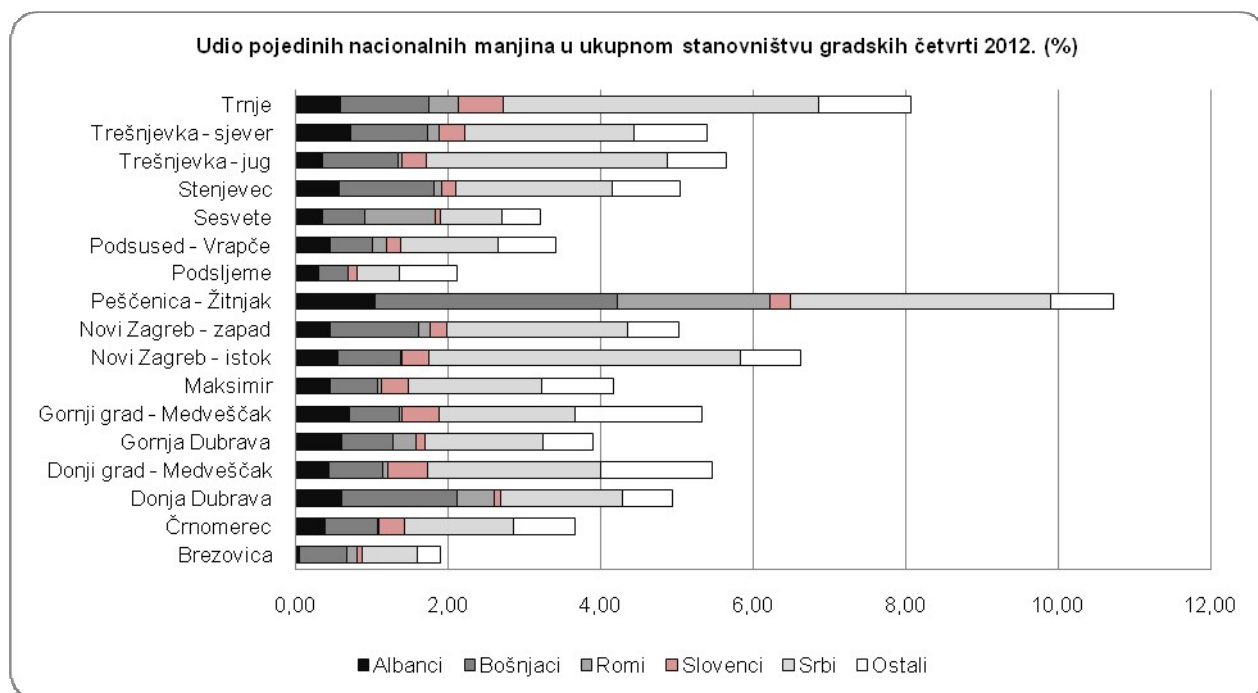
Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine (DZS, 2013.d), u Zagrebu živi 5,6% pripadnika različitih nacionalnih manjina. Najbrojnija su skupina Srbi i Bošnjaci, dok su sve druge manjine zastupljene s manje od 1% u ukupnom stanovništvu. Gledamo li udio manjina po gradskim četvrtima vidimo da ih najviše živi u gradskoj četvrti Peščenica-Žitnjak (13,1%), što se prije svega može pripisati velikom broju pripadnika bošnjačke, srpske i romske nacionalne manjine. Zatim slijede četvrti Trnje i Novi Zagreb-istok i Trnje u kojima po broju prednjače pripadnici srpske nacionalne manjine (slika 3.12.).

Tablica 3.5. Broj i sastav nacionalnih manjina 2012.

Nacionalne manjine	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%	apsolutno	%
Ukupno stanovništvo	789 913	100	4 284 889	100
- Hrvati	735 824	93,14	3 874 321	90,42
- Albanci	4 292	0,54	17 513	0,41
- Bošnjaci	8 119	1,03	31 479	0,73
- Crnogorci	1 191	0,15	4 517	0,11
- Česi	835	0,11	9 641	0,22
- Mađari	825	0,1	14 048	0,33
- Makedonci	1 194	0,15	4 138	0,1
- Romi	2 755	0,35	16 975	0,4
- Slovenci	2 132	0,27	10 517	0,25
- Srbi	17 526	2,22	186 633	4,36
- Ostali (sa zastupljenošću manjom od 0,1% u Zagrebu)	4 945	0,63	41 329	1
- Regionalna pripadnost	214	0,03	27 225	0,64
- Izjasnili se u smislu vjerske pripadnosti	1 953	0,25	10 182	0,24
- Neraspoređeno	291	0,04	731	0,02
- Ne izjašnjavaju se	6 135	0,78	26 763	0,62
- Nepoznato	1 682	0,21	8 877	0,21

Izvor: DZS, 2013.d

Slika 3.82. Nacionalne manjine prema gradskim četvrtima 2012.

Izvor: DZS, 2013.d

3.2. Kućanstva i obitelj

3.2.1. Osnovna obilježja kućanstava i obitelji

Tablica 3.6. Kućanstva i obitelji – osnovna obilježja

	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Privatna kućanstva (2001.)	275 464	100	1 477 377	100
- obiteljska	205 273	74,5	1 144 641	79,2
- neobiteljska	70 191	25,5	332 736	22,5
- od toga samačka	63 836	23,2	307 089	20,8
Privatna kućanstva (2011.)	303 441	100	1 519 038	100
- obiteljska	209 430	69,0	1 120 476	73,8
- neobiteljska	94 011	31,0	398 562	26,2
- od toga samačka	86 827	28,6	373 120	24,6
Obiteljska kućanstva prema broju članova (2001.)				
- dva člana	61 702	30,1	326 019	26,0
- tri člana	55 851	27,2	277 999	22,2
- četiri člana	55 202	26,9	303 592	24,2
- pet članova	20 235	9,9	136 393	10,9
- šest i više članova	12 283	6,0	100 638	8,0
Prosječan broj članova kućanstava (2001.)	2,8	-	3,1	-
Obiteljska kućanstva prema broju članova (2011.)				
- dva člana	80 600	39,3	388 803	34,0
- tri člana	58 568	28,5	286 047	25,0
- četiri člana	48 254	23,5	262 849	23,0
- pet članova	18 378	8,9	121 180	10,6
- šest i više članova	10 814	5,3	87 039	7,6
Prosječan broj članova kućanstava (2011.)	2,57	-	2,8	-

Tip obitelji (2001.)				
- bračni par bez djece	57 212	26,0	338 023	27,0
- bračni par s djecom	123 932	56,3	725 999	58,0
- majka s djecom	32 920	15,0	156 036	12,5
- otac s djecom	5 951	2,7	31 965	2,5
Tip obitelji (2011.)				
- bračni par bez djece	55 020	24,8	321 933	26,5
- bračni par s djecom	110 769	49,9	637 184	52,4
- majka s djecom	37 162	16,7	174 517	14,4
- otac s djecom	6 392	2,9	33 345	2,7
- izvanbračni par bez djece	7 766	3,5	26 252	2,2
- izvanbračni par s djecom	4 766	2,1	22 634	1,9
Broj djece u obitelji (2001.)				
- jedno dijete	81 643	50,2	421 062	46,06
- dvoje djece	64 526	39,6	372 093	40,71
- troje i više djece	16 634	10,2	120 845	13,22
Broj djece u obitelji (2011.)				
- jedno dijete	84 821	53,3	435 192	50,2
- dvoje djece	57 065	35,9	319 658	36,8
- troje i više djece	17 203	10,8	112 830	13,0
Stopa totalnog fertiliteta (2007.)*	-	1,35	-	1,40
Stopa totalnog fertiliteta (2010.)	-		-	1,46
Stopa totalnog fertiliteta (2011.)	-		-	1,41
Živorodeni prema bračnosti (2012.)				
- rođeni u braku	7 115	84,8		
- rođeni izvan braka	1 279	15,2		

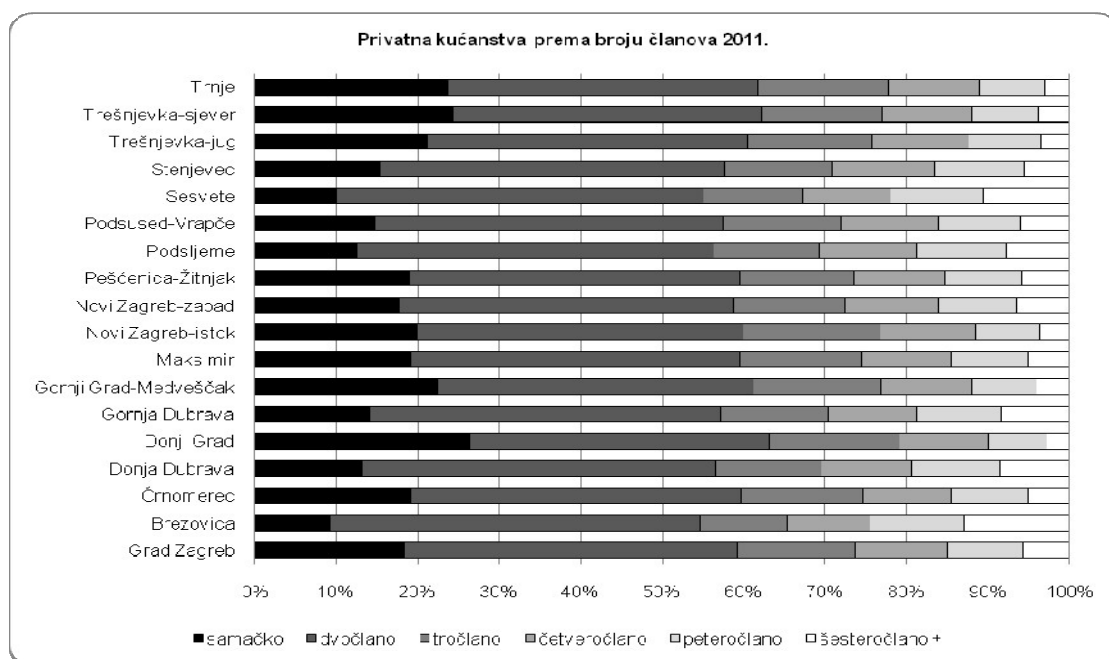
* podaci DZS-a

Izvor: DZS, 2008.b; ZG STAT, 2013.a, DZS, 2013.o, 2013.p, 2013.r, 2013.s

Kako pokazuju prezentirani podaci (tablica 3.6.), Grad Zagreb je 2001. godine imao nešto veći broj samačkih kućanstava od hrvatskog prosjeka, a ta pozicija se dodatno učvrstila i novim popisom 2011. gdje se Grad Zagreb ističe sa čak 28,6% samačkih kućanstava. Usporedimo li Grad Zagreb s drugim županijama, veći udio samačkih kućanstava nalazimo samo u Ličko-senjskoj županiji (29,6%). S najmanjim udjelom samačkih kućanstava ističe se Međimurska županija (18,3%) i Zagrebačka županija (19,3%) kao jedine dvije županije u kojima ima manje od 20% samačkih kućanstava. Gledano po gradskim četvrtima najviše je samačkih kućanstava u četvrtima Donji Grad (38,5%) i Trešnjevka-sjever (36%) i Trnje (35,1%), dok su u četvrtima Brezovica i Sesvete zabilježeni postoci samačkih kućanstava ispod 20% (odnosno 15,4% i 17%). Poredak gradskih četvrti prema broju članova u kućanstvima nije se promijenio od 2001. godine.

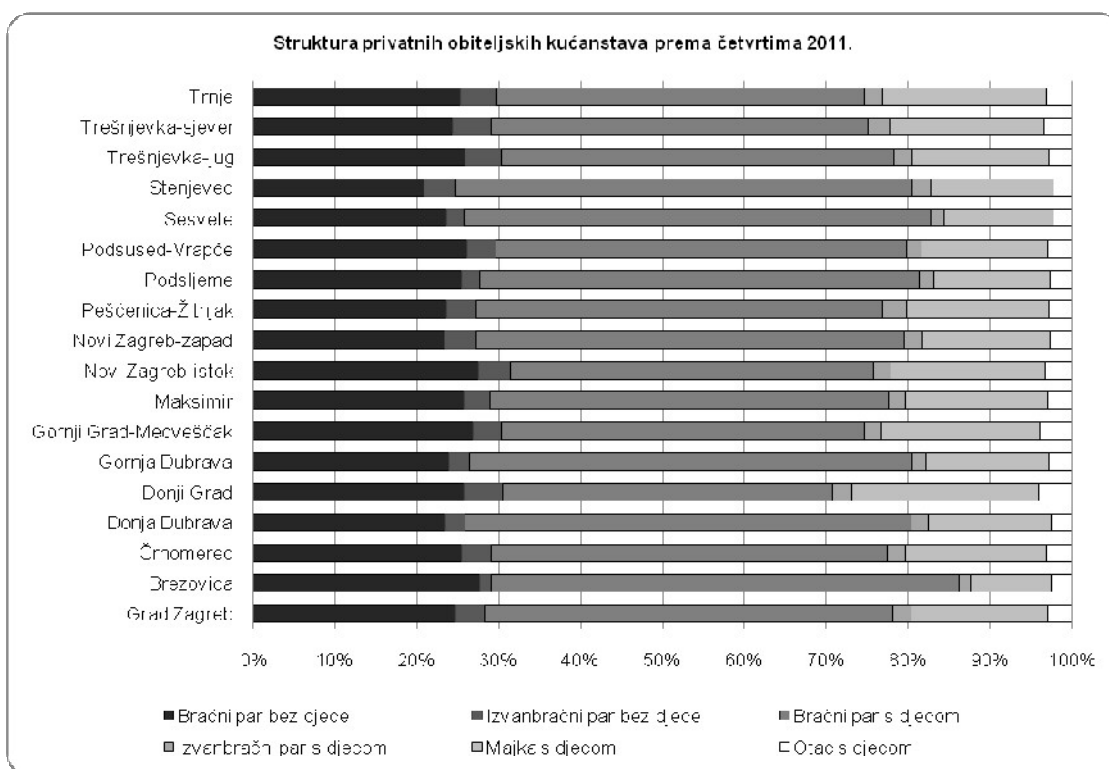
U Gradu Zagrebu obitelji u prosjeku imaju manji broj djece nego li u Hrvatskoj. Prosječan broj članova kućanstva se tijekom proteklog desetljeća smanjio u Gradu Zagrebu s 2,8 na 2,6, a u Hrvatskoj s 3,1 na 2,8 (tablica 3.6.).

Slika 3.93. *Privatna kućanstva prema broju članova 2011. – gradske četvrti*

Izvor: DZS, 2013.p

Slika 3.104. *Privatna obiteljska kućanstva prema sastavu 2011. - gradske četvrti*

Izvor: DZS, 2013.r

Prema podacima iz novog popisa stanovništva, u Gradu Zagrebu 50% obitelji čine dvočlane i tročlane obitelji. Većih razlika u tom pogledu među gradskim četvrtima nema, izuzev nešto manje zastupljenosti bračnih parova s djecom te veće majki/očeva s djecom u četvrtima Donji Grad, Trnje i Trešnjevka-sjever (slika 3.14.).

Najveći se broj djece u Gradu Zagrebu rađa u bračnim zajednicama. U izvanbračnim se zajednicama 2012. godine rodilo 15,2% djece i taj udio iz godine u godinu raste (npr. 1998. godine udio je djece rođene izvan braka bio 9,3%, a 2011. 14,2%). Gledano po gradskim četvrtima najviše se djece izvan braka radilo u četvrti Peščenica - Žitnjak (138), a najmanje u četvrti Podsljeme (22) i Brezovica (10) (ZG STAT, 2013.a). Prema udjelu djece rođene izvan braka u broju živorođene djece, prednjači gradska četvrt Donji grad u kojoj je 23,6% djece rođeno izvan braka, dok je u četvrti Brezovica taj udio najmanji i iznosi 8,62%.

U okviru socijalne politike u budućnosti će trebati više voditi računa o udjelu jednoroditeljskih obitelji (kao što pokazuju podaci u pravilu su to majke s djecom). Njih u Gradu Zagrebu nije bilo puno više nego li u Hrvatskoj (17,7% u odnosu na 15%, prema podacima iz 2001. godine), ali se može očekivati njihov porast, a dostupna istraživanja (Raboteg-Šarić i sur., 2003.) pokazuju da jednoroditeljske obitelji žive u značajno težim materijalnim prilikama i suočavaju se s velikim poteškoćama u ispunjavanju obiteljskih obveza te obveza koje proizlaze iz plaćenog rada. Isto je potvrdilo i istraživanje UNDP-a provedeno 2006. godine (UNDP, 2006.a). Većina samohranih roditelja živi u nepovoljnijim materijalnim prilikama od dvoroditeljskih obitelji – oni rjeđe imaju riješeno stambeno pitanje te imaju manja primanja po članu obitelji, pri čemu je medijan ekvivalentnog dohotka kućanstva samohranih majki niži od dohotka samohranih očeva (1.923 naspram 2.692 kune). Nadalje, samohrani se roditelji češće susreću s različitim oblicima financijskih poteškoća kao što je nemogućnost kupnje osnovnih životnih potrepština, problem s plaćanjem režijskih troškova te nemogućnost realizacije različitih slobodnih aktivnosti ili ljetovanja (UNDP, 2006.b).

3.2.2. Sklopljeni i razvedeni brakovi

U Gradu Zagrebu, prema popisu stanovništva 2001. godine, 60,8% muškaraca i 52,1% žena starijih od 15 godina živjelo je u braku. Među ženama bio je nešto veći udio razvedenih žena (6,4%) i udovica (15,7%), usporedimo li ih s muškarcima (3,5 odnosno 3,2%). S nevjenčanim suprugom/suprugom u Gradu je Zagrebu 2001. godine živjelo 2,2% stanovnika starijih od 15 godina (u Hrvatskoj 1,7%) (DZS, 2008.b). Stopa nupcijaliteta u Gradu Zagrebu, kao ni u Hrvatskoj, nije osobito velika i kreće se oko 4,7 sklopljenih brakova na 1000 stanovnika, no za Grad Zagreb je karakteristična nešto veća stopa divorcijaliteta (tablica 3.7.). Slika 3.15. pokazuje da je 2012. godine zaustavljen trend pada nupcijaliteta i porasta divorcijaliteta u Gradu Zagrebu i Republici Hrvatskoj koji je bio prisutan prethodnih godina.

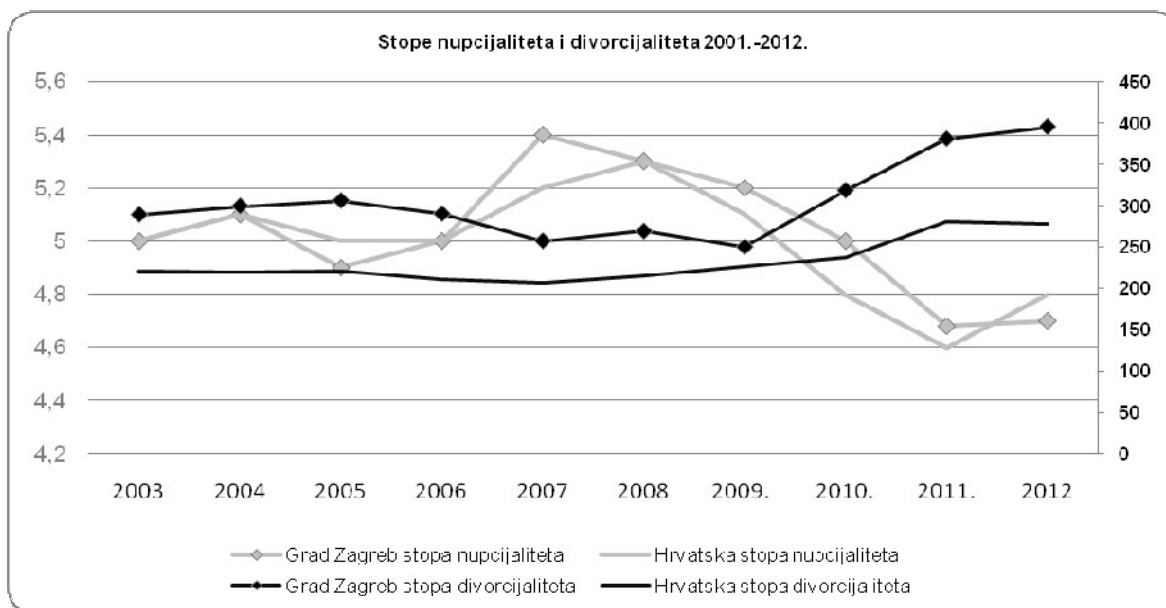
Tablica 3.7. Sklopljeni i razvedeni brakovi 2003.-2012. – Grad Zagreb i Hrvatska

	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
ZAGREB										
Sklopljeni brakovi	3 912	4 022	3 824	3 919	4 209	4 183	4 122	3 990	3 711	3 725
- stopa (na 1 000 st.)	5,0	5,1	4,9	5,0	5,4	5,3	5,2	5,0	4,7	4,7
Razvedeni brakovi	1 131	1 204	1 170	1 137	1 082	1 125	1 030	1 270	1 414	1 472
- razvedeni na 1 000 sklopljenih	289,1	299,4	306,0	290,1	257,1	268,9	249,9	318,3	380,8	395,2

HRVATSKA										
Sklopljeni brakovi	22 337	22 700	22 138	22 092	23 140	23 373	22 382	21 294	20 211	20 323
- stopa (na 1 000 st.)	5,0	5,1	5,0	5,0	5,2	5,3	5,1	4,8	4,6	4,8
Razvedeni brakovi	4 934	4 985	4 883	4 651	4 785	5 025	5 076	5 058	5 662	5 659
- razvedeni na 1 000 sklopljenih	220,9	219,6	220,6	210,5	206,8	215,0	226,8	237,5	280,1	278,4

Izvor: DZS, 2013.b; ZG STAT, 2013.a

Slika 3.115. Stope nupcijaliteta i divorcijaliteta 2003.-2012.

Izvor: DZS, 2013b; ZG STAT, 2013.a

Dok žene sklapaju brak najčešće u dobi od 25 do 29 godina (39,23% svih žena koje su 2011. godine sklopile brak), muškarci najčešće brak sklapaju u dobi od 30 do 34 godine (32,22% svih muškaraca koji su 2011. godine sklopili brak). Gledamo li 15ak godina unazad vidljiv je pad broja osoba koje sklapaju brak u dobi od 20 do 24 godine⁴. U pravilu i jedni i drugi sklapaju prvi brak (91,7% muškaraca te 92,6% žena) (ZG STAT, 2012.a).

Gledano po gradskim četvrtima brojem razvedenih brakova 2011. godine (i udjelom razvedenih brakova u broju sklopljenih brakova) prednjači gradska četvrt Novi Zagreb-istok, dok s druge strane, s najmanjim brojem razvoda i najmanjim omjerom između razvedenih i sklopljenih brakova, nalazimo četvrt Brezovicu (ZG STAT, 2013.a). Razvodi su kod žena i kod muškaraca najučestaliji u dobi između 30 i 39 godina (38% žena i 30,8% muškaraca od ukupnog broja razvedenih 2011. godine), te u dobi između 40 i 49 godina (29,3% žena i 35,95% muškaraca od ukupnog broja razvedenih 2011. godine). Razvedeni brakovi najčešće traju 20 i više godina (26,3% svih razvedenih brakova 2011. godine), a slijede oni koji traju 5-9 godina (21,6%). Najčešće se razvode brakovi bez uzdržavane djece (43,52%) te oni s jednim uzdržavanim djetetom (31,28%). Skrbništvo se dodjeljuje u pravilu majkama (89,6%), te tek u 7,26% slučajeva očevima (ZG STAT, 2012.a).

⁴ Tako je npr. 1998. godine 19,4% muškaraca sklapalo brak u dobi od 20-24 godine, dok je taj udio 2011. godine bio 8,6%. S druge strane, brak je, u istoj dobnoj skupini, 1998. godine sklapalo 32,8% žena, dok 2007. godine njih 20,4%, a 2011. godine 16,7% (ZG STAT, 2012.a).

3.2.3. Prekidi trudnoće

Općenito gledano broj legalno induciranih pobačaja u Hrvatskoj pada. Godine 1990. iznosio je 38 644 da bi se 2000. godine smanjio na 7 534, a 2012. na 3 572. U Gradu Zagrebu u 2012. godini bilo je 243 legalno inducirana pobačaja, što je zamjetno manje nego prethodne godine, kada je taj broj iznosio 733. Također, udio legalno/medicinski induciranih pobačaja u ukupnom broju pobačaja smanjio se s 36%, koliko je iznosio u 2011. godini, na 12,7%. Stopa legalno induciranih pobačaja iznosila je 2012. godine 126,9 pobačaja na 100 000 žena fertile dob, što je također zamjetno manje od 2011. godine kada je ta stopa bila 379,8. U usporedbi s ostalim županijama u Hrvatskoj Grad Zagreb zauzima središnju poziciju, kao i prijašnjih godina. U 2012. godini najveći broj legalno induciranih pobačaja imale su Primorsko-goranska (503), Istarska (449), Varaždinska (365) te Osječko-baranjska županija (358), a najmanji Požeško-slavonska (12), Dubrovačko-neretvanska (26) i Ličko-senjska županija (39). Gledano na razini Hrvatske, broj legalno induciranih prekida trudnoće na 1 000 živorođenih kod žena mlađih od 20 godina u 2012. godini iznosio je 215,4, što je manje od prethodnih godina (za 2011. godinu taj je broj iznosio 243,66, a 2010. 231,49) (HZJZ, 2013.b).

Tablica 3.8. *Prekidi trudnoće 2012. - Grad Zagreb i Hrvatska*

	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%/stopa	Apsolutno	%/stopa
Prekidi trudnoće (2012.)	1 914	100	10 088	100
- spontani	320	16,7	1 696	16,8
- legalno inducirani (medicinski)	243	12,7	3 572	35,4
- ostali*	1 351	70,6	4 820	47,8
- stopa legalno induciranih/100 000 žena fertile dob	-	126,9	-	371,2

* Ostali prekidi trudnoće obuhvaćaju slijedeće dijagnoze: izvanmaternična trudnoća, hidatidozna mola, ostali abnormalni produkti začeća, ostali pobačaj i nespecifični pobačaj.

Izvor: HZJZ (2012.a)

3.2.4. Osobna potrošnja i primanja kućanstava

Najkvalitetniji statistički izvori podataka o socio-ekonomskoj strukturi građana Grada Zagreba su: Popis stanovništva, kućanstava i stanova (provodi se svakih 10 godina) i Anketa o potrošnji kućanstava (za gradove se uobičajeno provodi svakih 5 godina). Ovdje dajemo podatke Ankete o potrošnji kućanstava⁵ u RH i Gradu Zagrebu za 2005. godinu kada je u Gradu Zagrebu provedena proširena anketa. Naime, Grad Zagreb je za područje svoje nadležnosti proširio obuhvat i na taj način, uz ostalo, osigurao relevantne podatke o socio-ekonomskoj strukturi građana. Proširenim uzorkom obuhvaćeno je 1.512 adresa naseljenih stanova⁶.

⁵ Provedba Ankete je metodološki usklađena sa standardima Eurostata.

⁶ Redovito se obuhvaća 750 adresa naseljenih stanova.

Tablica 3.9. *Struktura raspoloživih sredstava u kunama – prosjek po kućanstvu 2005. godine*

	Prosječna godišnja raspoloživa sredstva		Struktura raspoloživih sredstava %	
	Grad Zagreb	Hrvatska	Grad Zagreb	Hrvatska
Raspoloživa sredstva – ukupno	92 612	77 831	100,00	100,00
- raspoloživi dohodak - ukupno	81 302	69 179	87,79	88,88
- od nesamostalnog rada	46 350	35 279	50,05	45,33
- od samostalne djelatnosti	9 434	11 432	10,19	14,69
- od imovine	739	701	0,80	0,90
- od starosne mirovine	15 797	12 374	17,06	15,90
- od naknada vezanih za nezaposlenost	307	532	0,33	0,68
- od ostalih tekućih primanja*	7 296	7 515	7,88	9,66
- od ostalih tekućih transfera**	1 379	1 346	1,48	1,73
- podignuti krediti	7 304	6 140	7,89	7,89
- podignuti štedni ulози	1 532	1 167	1,65	1,50
- ostala raspoloživa sredstva ***	2 474	1 345	2,67	1,73

* Ostala tekuća primanja uključuju obiteljske mirovine, primanja vezana uz obitelj (dječji doplatak, naknadu za porodni dopust, primanja za opremu novorođenčadi, primanja na ime alimentacije, umanjena za alimentacije plaćene drugima), primanja na teret bolovanja, naknade za tjelesno oštećenje, primanja za zdravstvenu rehabilitaciju, invalidske mirovine, naknadu za troškove stanovanja primljenu od drugih osoba, socijalnu pomoć te stipendije i nagrade za školovanje.

** Ostali tekući transferi predstavljaju razliku primljenih i danih transfera. Primljeni transferi uključuju primanja na ime primitka i darova u novcu i naturi iz zemlje i inozemstva. Dani transferi uključuju izdatke za darove u novcu i naturi osobama u zemlji i inozemstvu te plaćanja kazni i globa.

*** Ostala raspoloživa sredstva obuhvaćaju primanja od prodaje imovine te primanja od osiguranja.

Izvor: ZG STAT, 2007.a

Tablica 3.10. *Upotrijebljena sredstva u kunama – prosjek po kućanstvu 2005. godine*

	Prosječna godišnja upotrijebljena sredstva		Struktura upotrijebljenih sredstava %	
	Grad Zagreb	Hrvatska	Grad Zagreb	Hrvatska
Upotrijebljena sredstva – ukupno	98 962	82 267	100	100
- osobna potrošnja - ukupno	78 647	69 683	79,46	84,70
- novčana sredstva	78 184	66 270	79,00	80,55
- naturalna potrošnja	463	3 413	0,46	4,15
- štednja	2 549	1 531	2,58	1,86
- otplate zajmova i kredita s kamatama	5 301	4 235	5,36	5,15
- investicije u kuću, stan, imanje	11 962	6 343	12,09	7,71
- obiteljske svečanosti	503	475	0,51	0,58

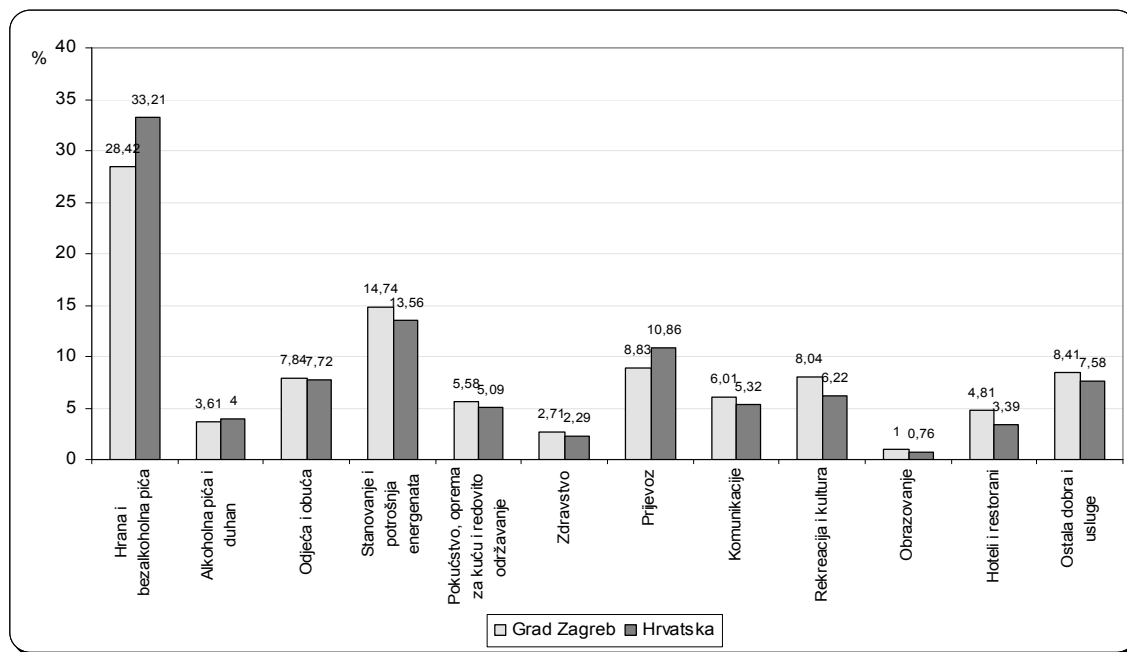
Izvor: ZG STAT, 2007.a

Podaci o osobnoj potrošnji i primanjima kućanstava pokazuju da su kućanstva u Gradu Zagrebu 2005. godine prosječno godišnje sveukupno raspolagala s oko 19% više sredstava nego li kućanstva u Hrvatskoj, dok je struktura raspoloživih sredstava, izuzev veće naturalne potrošnje u Hrvatskoj općenito, bila podjednaka (tablice 3.9. i 3.10.). Slijedom toga, kućanstva u Gradu Zagrebu i sveukupno prosječno godišnje trošila su 20,3% više sredstava te uspijevala i određeni dio sredstava uštedjeti, no treba imati na umu da je riječ o podacima iz 2005. godine kada je gospodarska situacija bila znatno drugačija nego danas. Gledamo li samo osobnu potrošnju⁷,

⁷ Osobna potrošnja kućanstva podrazumijeva novčanu i naturalnu potrošnju proizvoda i usluga koji služe za podmirivanje životnih potreba članova tog kućanstva. Struktura izdataka za osobnu potrošnju obuhvaća 12 glavnih

kućanstva u Gradu Zagrebu trošila su oko 12,9% više sredstava nego li kućanstva u Hrvatskoj. Struktura osobne potrošnje pokazuje da su stanovnici Grada Zagreba nešto više sredstava nego stanovnici Hrvatske općenito trošili na stanovanje i potrošnju energenata, rekreaciju i kulturu te hotele i restorane, a manje na hranu i bezalkoholna pića te prijevoz (slika 3.16.).

Slika 3.126. Prosječna godišnja osobna potrošnja i raspoloživi dohodak po kućanstvu 2005. godine

Izvor: ZG STAT, 2007.a

3.3. Stanovanje

3.3.1. Standard stanovanja

Prvi rezultati Popisa stanovništva 2011. godine govore o znatnom rastu broja stanova za stalno stanovanje u Gradu Zagrebu i njihov broj je povećan za 68.270, odnosno za 22%. Dakle, godišnje se u prosjeku gradilo 6.827 stanova.

U Gradu Zagrebu povećao se i broj kućanstava. Međutim, broj stanova za stalno stanovanje u znatnoj mjeri premašuje broj kućanstava. Tako je broj stanova za stalno stanovanje za 68.058 veći od broja kućanstava. Prema popisu iz 2011. godine 69.870 stanova sagrađenih za stalno stanovanje je nenastanjeno.

Tablica 3.11. Stanovi za stalno stanovanje i kućanstva u Hrvatskoj i Gradu Zagrebu prema Popisima 2001. i 2011.

Stanovi	Hrvatska	Zagreb
2001.	1.660.649	304.163
2011.	1.923.522	372.433
Kućanstva	Hrvatska	Zagreb
2001.	1.477.372	275.464

skupina: hrana i bezalkoholna pića, alkoholna pića i duhan, odjeća i obuća, stanovanje, pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje, zdravstvo, prijevoz, komunikacije, rekreacija i kultura, obrazovanje, hoteli i restorani, ostala dobra i usluge.

2011.	1.534.148	304.375
-------	-----------	---------

Izvor: DZS, 2013, n, DZS, 2013, m

Ulaganja u kupnju stanova u proteklom desetljeću često su bila motivirana očuvanjem ili povećanjem bogatstva. Ranija su istraživanja pokazala da znatan dio ovog stambenog fonda nije nastanjen te se ovo povećanje stambenog fonda ne može tumačiti kao rast životnog standarda i kvalitete života svih građana.

Podaci u Tablici 3.12. govore o nejednakom rastu stambenog fonda po gradskim četvrtima, radi se o ukupnom stambenom fondu. U rubnim četvrtima grada više je sagrađenih stanova, a povećan je i broj stanovnika.

Tablica 3.12. *Broj kućanstava i stanova u Gradu Zagrebu te prosječan broj članova kućanstava u 2001. i 2011. godini*

Gradska četvrt	Kućanstva 2001.	Stanovi 2001.	Kućanstva 2011.	Stanovi 2011.	Članova po kućanstvu 2011.
Zagreb	275 464	312 902	304 681	386 944	2,6
Brezovica	2 998	3 944	3 587	4 706	3,3
Črnomerec	14 057	16 341	15 470	19 930	2,5
Donja Dubrava	11 126	12 172	12 442	14 778	2,9
Gornja Dubrava	19 937	23 206	21 459	26 190	2,9
Donji Grad	18 201	21 548	16 556	23 634	2,2
Gornji Grad – Medveščak	14 061	16 437	13 088	17 445	2,3
Maksimir	18 396	21 306	19 198	24 606	2,5
Novi Zagreb – istok	24 592	25 977	24 833	29 068	2,3
Novi Zagreb – zapad	16 930	18 421	21 771	27 580	2,6
Peščenica – Žitnjak	20 568	22 899	21 584	26 770	2,6
Podsljeme	5 600	6 734	6 640	8 834	2,9
Podsused – Vrapče	14 108	15 378	16 929	20 089	2,7
Sesvete	17 169	20 172	22 512	30 256	3,1
Stenjevec	13 620	14 985	19 058	23 469	2,7
Trešnjevka – jug	24 938	27 463	27 843	34 359	2,3
Trešnjevka – sjever	21 644	25 639	23 495	31 530	2,3
Trnje	17 519	20 280	18 216	23 700	2,3

Izvor: DZS, 2013.

Tablica 3.13. *Stambeni statusi u Zagrebu, prema Popisu 2001. i 2011. godine*

Osnova korištenja stana	Broj kućanstava 2001. 275.464	Postotak 100,00%	Broj kućanstava 2011. 303.441	Postotak 100,00%
Privatno vlasništvo ili suvlasništvo	222.697	80,8%	259.833	85,6%
Najmoprimac sa zaštićenom najamninom	11.742	4,3%	6.589	2,1%
Najmoprimac sa slobodno ugovorenim najamninom	23.375	8,5%	15.010	4,9%
Najam dijela stana (podstanar)	9.630	3,5%	3.978	1,3%
Srodstvo s vlasnikom ili najmoprimcem	2.630	0,8%	16.325	5,4%
Ostalo	5.731	2,1%	2.206	0,7%

Izvor: Gradski zavod za planiranje razvoja Grada i zaštitu okoliša – Odjel za statistiku, Stanovništvo, kućanstva i stanovi 2001., Zagreb, 2002. DZS, 2013.

Došlo je i do promjene stambenih statusa, u apsolutnom i relativnom udjelu smanjio se broj stanova s zaštićenom najamninom, dakle, socijalnih stanova (Tablica 3.13.). Najznačajnije je povećan udio onih koji žive u vlastitom stanu.

Tablica 3.14. *Broj i površina nastanjenih stanova i pokazatelji standarda stanovanja u Zagrebu, prema Popisu 1991., 2001. i 2011.*

Pokazatelji standarda stanovanja	1991.	2001.	2011.
Nastanjeni stanovi	257 923	271 183	299 977
Površina m ²	16 248 164	17 663 866	21 299 986
Prosječna površina stana m ²	63	65,1	71
Broj kućanstava	264 451	272 920	303 191
Broj članova kućanstava	765 131	746 171	780 957
Prosječno m ² stana po stanovniku	21,2	23,7	27,3
Prosječan broj soba po stanu	2,4	2,5	2,7
Prosječan broj članova kućanstava u stanu	2,9	2,8	2,6

Izvor: Gradski zavod za planiranje razvoja Grada i zaštitu okoliša – Odjel za statistiku, Stanovništvo, kućanstva i stanovi 2001., 1991. Zagreb, 2002. DZS, 2013.n, DZS, 2013.m

Usporedni pokazatelji standarda stanovanja (Tablica 3.14.) govore da je standard stanovanja porastao, da su stanovi prosječno veće površine te da se povećao i stambeni fond po glavi stanovnika.

Prema rezultatima projekta Procjene stambenih potreba u gradu Zagrebu (Bežovan, 2011)⁸ pretežiti oblik stjecanja stana u vlasništvo u Gradu Zagrebu je obiteljsko nasljedstvo, potom dolazi kupnja stana na kredit te gradnja kuće u vlastitoj režiji. Valja istaknuti da je u Zagrebu samo 46,6% vlasnika kuća/stanova upisano u zemljišne knjige.

Tablica 3.15. *Tip stana/kuće u kojoj živi kućanstvo*

Postoci po stupcima	Zagreb	Sva ostala naselja u Hrvatskoj	Hrvatska
U obiteljskoj kući za jedno kućanstvo	33,9	65,2	60,5
U stanu u obiteljskoj kući	14,1	14,7	14,6
U stanu u stambenoj zgradi	49,8	19,3	23,9
U ustanovi za socijalnu skrb (dom za starije i nemoćne, sklonište za beskućnike, azil)		0,0	0,0
Drugdje (hotel, motel,)		0,4	0,3
Bez odgovora	2,2	0,5	0,7
Broj ispitanika	392	1828	2220
vjerojatna varijacija uzorka (+/-)	4,9	2,3	2,1

Izvor: Bežovan (2011).

Stambeni statusi, odnosno pravni statusi stanovanja, jasno govore o dominaciji vlasničkih/suvlasničkih statusa u uzorcima na sve tri razine (Tablica 3.15.). Udovice/udovci te oženjeni/udane ispitanici češće su vlasnicima obiteljskih kuća i stanova. Razvedeni ispitanici, češće od drugih obiteljskih statusa, žive kao najamprimci u stanovima u privatnom vlasništvu te u državnim stanovima. Samci češće žive kao najamprimci u stanovima u privatnom vlasništvu te

⁸ Ostali podaci koji se ovdje iznose temelje se na ovom istraživanju.

kao podstanari u dijelu stana. Udio ispitanika zaštićenih najmoprimaca (socijalni stanovi) u ovom istraživanju odgovara njihovom udjelu u strukturi stambenog fonda. Udio slobodno ugovorenih najmoprimaca, odnosno podstanara, posebno u Gradu Zagrebu približno odgovara njihovom udjelu u strukturi stambenog fonda. Ispitanici sa završenim višim školama češće su podstanari u stanovima u privatnom vlasništvu, kao i oni kojim imaju samo završenu osnovnu školu. Umirovljenici su u pravilu vlasnici stanova/kuća u kojima žive.

Zaštićeni najmoprimci te podstanari žive više u većim gradovima gdje su troškovi života veći. Dakle, ova činjenica dominantno obilježava spomenute stambene statuse koji će se u mnogočemu razlikovati od drugih.

U Zagrebu dominiraju dvosobni stanovi, a do 40 m² sobnog prostora ima 41,1% stanovništva. Glede ukupne površine stambenog prostora 31,2% građana ima do 59 m².

Nedovoljno soba u odnosu na broj članova obitelji ima 18,1% kućanstava, a donekle dovoljno 12,3%. Cjelokupnim rasporedom i dimenzijama stana/kuće nezadovoljno je 17,3% kućanstava.

S obzirom na broj članova kućanstva bi najčešće potrebovala stanove sa tri spavaće sobe 15,6%, a 11% potrebovalo bi stanove s četiri spavaće sobe. Ovi podaci upućuju na prenaseljenost dijela stambenog fonda.

Opremljenost stanova strujom, vodom, wc-ima i kupaonicama zadovoljavajuća je. Međutim, glede razine dovršenosti radova u kućama/stanovima u samo 56,7% radovi su završeni u cijelosti. Znakove vlage na zidovima ima 26,3% kućanstva, a stanovi i kuće prokišnjavaju u 12,3% slučajeva. Ovi podaci upućuju na neprikladnost dijela stambenog fonda za stanovanje.

Sustav grijanja problem je za 11,8% kućanstava, 9,6% kućanstava ima nekvalitetne elektroinstalacije, a vodovodne instalacije problem su za 14,7% kućanstava.

Lošu kvalitetu prozora na stanovima i kućama ima 25,9% kućanstava, a na kvalitetu vrata žali se 22,2% građana.

Toplinska izolacija problem je za 23% ispitanika. Na zvučnu izolaciju se žali 26,6% kućanstava, a lošu kvalitetu krovišta ima njih 20,5%. Buka koja dolazi od prometa problem je za 33,9% kućanstava.

S kvalitetom stanovanja nezadovoljna je četvrtina stanovništva čemu doprinose i prethodni pokazatelji.

Posebne skupine koje ističu više probleme stanovanja su udovice/udovci, razvedeni, samci i podstanari.

Troškovi stanovanja, imajući u vidu ukupna primanja kućanstva visoki i jako visoki su za 52,1% stanovništva. Kako bi se nosili s krizom građani štede na potrošnji energije i prehrane. Jeftiniji stan traži tek 2,4% kućanstava.

Procjena sadašnje opće situacije u području stanovanja govori da je 51,6% ispitanika više nezadovoljno, a 11,8 % je jako nezadovoljno. Građani su sve svjesniji opasnosti gubitka stana u odnosu na ranije razdoblje. Građani očekuju veću pomoć države glede stambenog zbrinjavanja.

Građani poznaju zagrebački model stanogradnje i 24,3% vidi da bi im on mogao biti od koristi u stambenom zbrinjavanju. Građani posebno podupiru gradnju socijalnih stanova.

U kontekstu problema stanovanja ističe se da čak 41,4% kućanstava nema garažu ili parkirno mjesto.

Oko jedne četvrtine ispitanika planira seljenje u naredne tri godine. Kao razlozi seljenja najčešće se navodi samostalan život bez roditelja te želja za stjecanjem stana u vlasništvu. Dugotrajna nezaposlenost građane bi potencijalno potaknula na preseljenje.

Važno je istaknuti da 9,8% Zagrepčana, ne računajući stan u kojem žive, vlasnikom su jednog ili više stanova. K tome, 16,8% njih ima vikendice, a 4,5% vlasnici su apartmana.

3.3.2. Deložacije

Tablica 3.16. Deložacije kućanstava u gradu Zagrebu

Godina	Broj deložiranih kućanstava/provedene ovrhe	Broj kućanstava sa rješenjem o deložaciji/zakazane ovrhe	Broj odgođenih deložacija/ odgođene ovrhe
2009.	24	217	193
2010.	54	214	160
2011.	152	13	139 (103 od strane Grada, 36 od strane Suda)
2012.	174	11	163 (134 od strane Grada, 29 od strane Suda)
2013.*	178	6	172 (163 od strane Grada, 9 od strane Suda)

Izvor: Evidencija Odjela za stanove i stambeno zbrinjavanje

*Odnosi se na period 01.01-9.11. 2013

Napomena:

Povjerenstvo za praćenje provedbe ovrha radi iseljenja bespravnih korisnika gradskih prostora osnovano Zaključkom gradonačelnika od 1. 10. 2010. sa zadatkom praćenja provedbe ovrha radi iseljenja bespravnih korisnika iz gradskih prostora je na osnovu utvrđenih činjenica predlagalo način razrješenja problematike vezane za bespravno korištenje gradskih prostora, te je na zahtjev ovršenika koji je najčešće bio podržan preporukom Gradskog ureda za zdravstvo i branitelje i Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom s obrazloženjem teških socijalno-zdravstvenih prilika predlagalo odgodu ovrhe u 2011. i 2012.

S obzirom na navedenu problematiku, da u većini gradskih stanova žive braniteljske i druge obitelji koji nemaju gdje odseliti, koji nemaju drugi stan ili kuću i dodatno se neki od njih nalaze u teškim socijalno-zdravstvenim prilikama, **gradonačelnik Grada Zagreba predložio je Gradskoj skupštini Grada Zagreba izmjenu Odluke o najmu stanova na način da se omogući bespravnim korisnicima gradskih stanova, koji su u posjed stana ušli do određenog datuma, da u određenom roku podnesu zahtjev za legalizaciju stanovanja u tom stanu uz dokazivanje uvjeta koje će propisivati odluka.**

Gradska skupština Grada Zagreba je 29. studenog 2012. **prihvatila prijedlog gradonačelnika**, te je donijela Odluku o izmjeni i dopuni Odluke o najmu stanova koja je stupila na snagu 30. 11. 2011.

Tom je izmjenom i dopunom odluke propisano da bespravni korisnici stanova u imovini Grada Zagreba, koji su stupili u posjed do 30.11.2012., mogu podnijeti zahtjev za legalizaciju stanovanja u tom stanu odnosno za davanje stana u najam izvan Liste reda prvenstva do 31. 03. 2013. Ukoliko podnesu zahtjev za legalizaciju stanovanja u propisanom roku i dokažu da ispunjavaju propisane uvjete nadležno povjerenstvo će po razmatranju zahtjeva predložiti gradonačelniku Grada Zagreba donošenje zaključka o davanju stana u najam na vrijeme od pet godina.

Shodno tome, sve ovrhe za prisilno iseljenje iz gradskih stanova koje su zakazivane u 2013. odgađane su ukoliko je utvrđeno da je ovršenik podnio zahtjev Gradu Zagrebu za legalizaciju stanovanja u tom stanu dok se ne odluči o njegovom zahtjevu za legalizaciju stanovanja sukladno odredbama Odluke o najmu stanova (Službeni glasnik Grada Zagreba 22/09, 3/12, 15/12 i 22/13).

3.3.3. Novoizgrađeni stanovi

Nakon naglog rasta broja novosagrađenih stanova tijekom 2000ih te izrazito visokog pada gradnje od 2009. do 2011. godine, u 2012. godini sagrađeno je za 14,3% više stanova nego 2011. (kada je bilo izgrađeno 2 388 novih stanova. Što se tiče veličine novoizgrađenih stanova, ona je svake godine sve manja. Tako je primjerice 2011. godine bilo 270 jednosobnih novoizgrađenih

stanova (i činili su 11,3% svih novoizgrađenih stanova), a 2012. izgrađeno je 700, odnosno 25%, jednosobnih stanova. Četverosobnih je stanova, s druge strane, 2011. godine bilo izgrađeno 384 (16%), a 2012. 284 ili 10,4%. Nadalje, prosječna korisna površina po novoizgrađenom stanu 2011. godine iznosila je 71,5 m², dok se 2012. smanjila na 65,1 m² (DZS, 2012.c, 2013.e).

Pogledamo li razlike među županijama, Grad Zagreb je županija u kojoj su se 2012. godine gradili najmanji stanovi. Nakon nje slijede Ličko-senjska s prosječnom korisnom površinom novog stana od 73,6 m² te Zadarska u kojoj je ta površina iznosila 78,3 m². Najveći stanovi gradili su se u Međimurskoj županiji (prosječne korisne površine 154,3 m²) te potom u Koprivničko-križevačkoj (115,4 m²) i Zagrebačkoj županiji (113,3 m²) (DZS, 2013.e).

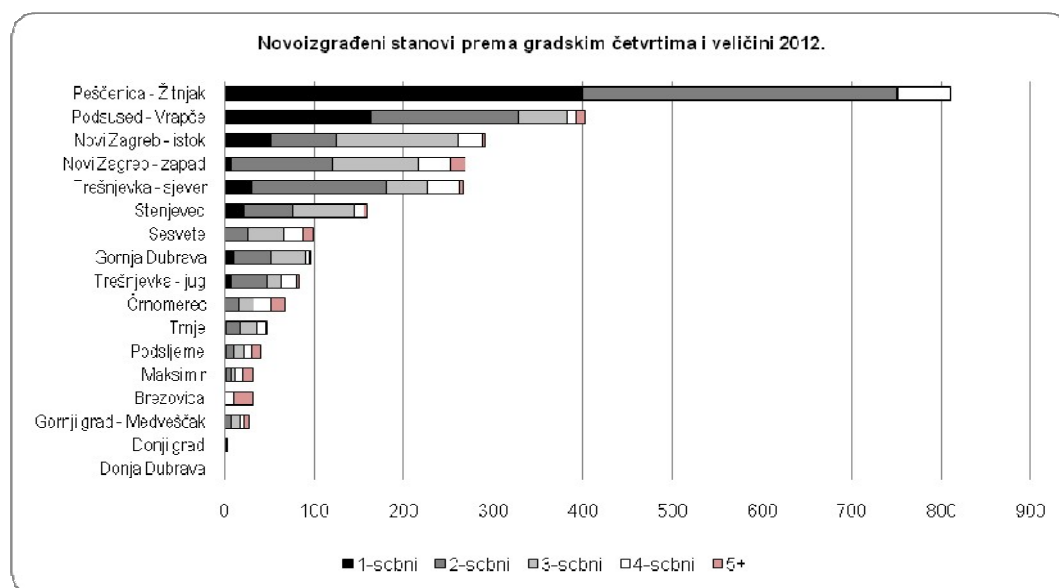
Tablica 3.17. *Novoizgrađeni stanovi 2012.– Grad Zagreb i Hrvatska*

	Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Struktura novoizgrađenih stanova prema broju soba				
- ukupno	2 729	100	11 792	100
- 1-sobni	700	25,7	1 735	14,7
- 2-sobni	1 067	39,1	3 568	30,3
- 3-sobni	560	20,5	2 795	23,7
- 4-sobni	284	10,4	2 101	17,8
- 5-sobni i više	118	4,3	1 593	13,5
Prosječna korisna površina novoizgrađenog stana - m²	65,1	-	86,3	-
Cijene prodanih novih stanova – prosječno kn/m²				
- ukupno*	12 524	100	11 570	100
- građevno zemljište	2 634	21,0	2 443	21,1
- gradnja i dobit izvođača	7 409	59,2	6 959	60,1
- ostali troškovi	2 481	19,8	2 168	18,7

* prosječna cijena 1 m² novosagrađenih stanova koje su prodavala trgovačka društva i dr. pravne osobe te APN
Izvor: DZS, 2013.e, 2013.f

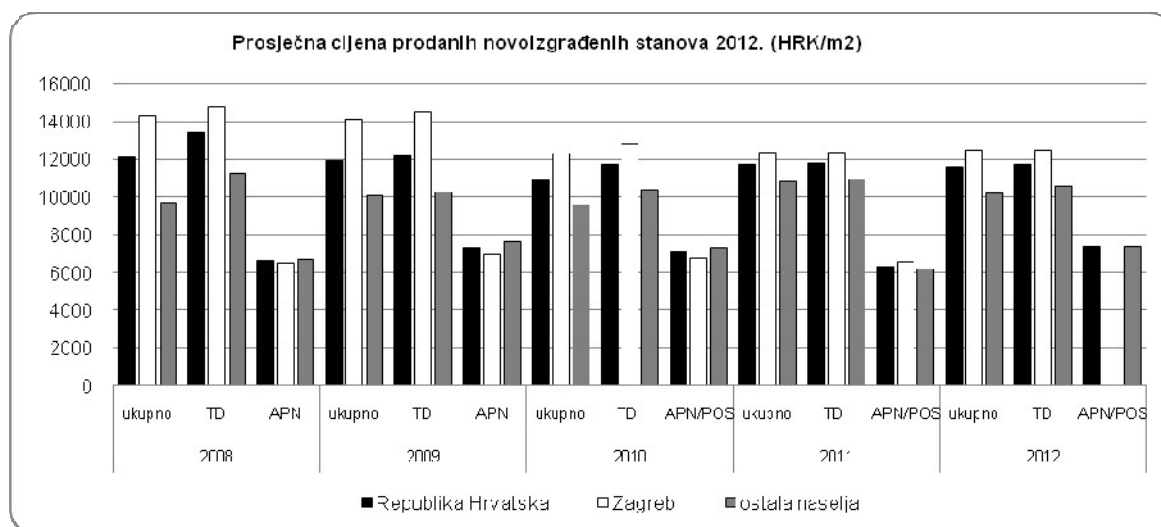
Gledano po gradskim četvrtima, tijekom 2012. godine daleko se najviše stanova izgradilo u gradskoj četvrti Peščenica-Žitnjak (811 stanova). Slijedi četvrt Podsused-Vrapče s upola manjim brojem novoizgrađenih stanova (402), a potom Novi Zagreb-istok, Novi Zagreb-zapad i Trešnjevka-sjever s oko 275 novih stanova. Na suprotnoj strani su četvrti Donja Dubrava u kojoj nije izgrađen ni jedan stan te Donji Grad u kojem je izgrađeno 4 stana tijekom 2012. godine. Kako je već rečeno, dominiraju jednosobni i dvosobni stanovi (slika 3.17.) (Grad Zagreb, 2013.a).

Slika 3.17. Novoizgrađeni stanovi prema gradskim četvrtima i veličini 2012.

Izvor: Grad Zagreb, 2013.a

Slika 3.18. Prosječna cijena prodanih novoizgrađenih stanova 2007.-2011. – Grad Zagreb i Hrvatska

Napomena: ukupno=prosječna cijena 1 m² novosagrađenih stanova koje su prodavala trgovačka društva i dr. pravne osobe te TD=prosječna cijena 1 m² novosagrađenih stanova koje su prodavala trgovačka društva i dr. pravne osobe; APN= prosječna cijena 1 m² novosagrađenih stanova koje je prodavao APN. POS=stanovi prema Zakonu o društveno poticanoj stanogradnji.

Izvor: DZS, 2008.-2012.

Gledamo li prosječnu cijenu novoizgrađenih stanova po četvornom metru, ona je u Zagrebu za 8,3% viša od hrvatskog prosjeka (dok je 2011. godine bila 5% viša) i za 22,5% viša od cijene u ostalim naseljima Hrvatske (slika 3.18.). Usporedimo li podatke s onima od prethodne godine, možemo vidjeti da se prosječna cijena novoizgrađenih stanova smanjila za 1,7% na razini cijele Hrvatske. Smanjenje cijena zabilježeno je i u ostalim naseljima u Hrvatskoj i to za 5,98%, dok se u Zagrebu povećala za 1,4% (DZS, 2008.-2012.)⁹.

⁹ Izračun autora prema podacima DZS-a

Važno je spomenuti i da Grad Zagreb sukladno Odluci o najmu stanova (Službeni glasnik Grada Zagreba, 22/09, 3/12, 15/12) rješava stambena pitanja građana postupajući po Konačnoj listi reda prvenstva (lista se utvrđuje po provedenom natječaju koji se raspisuje svakih pet godina) te po Listi izvan reda prvenstva za osobe u iznimno teškom socijalno-zdravstvenom položaju (temeljem obrazloženih mišljenja nadležnih Gradskih ureda). Tako je u studenom 2009. godine gradonačelnik Grada Zagreba raspisao je Natječaj za davanje u najam stanova u vlasništvu Grada Zagreba sukladno članku 9. stavku 2. navedene Odluke o najmu stanova na koji je podnijeto 3 235 zahtjeva. Tijekom 2012. godine, sukladno navedenoj Odluci o najmu stanova, Grad Zagreb je stambeno zbrinuo dodjelom stanova u najam: 7 osoba/obitelji postupajući po Konačnoj listi reda prvenstva utvrđenoj 21. prosinca 2004. (temeljem natječaja koji je bio raspisan u listopadu 2003.) te 26 osoba/obitelji temeljem Liste izvan reda prvenstva, a na inicijativu obrazloženih mišljenja nadležnih Gradskih ureda (Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom i Gradskog ureda za zdravstvo i branitelje).¹⁰ Odlukom o najmu stanova kojom se uređuju uvjeti, postupak i mjerila za davanje stanova u najam te je određen imovinski cenzus po članu obiteljskog domaćinstva za ostvarivanje prava na najam gradskog stana te je proširen krug osoba koje se smatraju osobama u izuzetno teškom socijalno - zdravstvenom položaju i kojima se stan može dati u najam izvan Liste reda prvenstva.

Grad je dao u Novom Jelkovcu u najam oko 550 javno-najamnih stanova, uglavnom mlađim obitelji s djecom na ugovor od pet godina s prosječnom najamninom 3,5 eura po m². Ovaj je program postao vidljiva socijalna inovacija koju treba dodatno istražiti.

Vezano uz temu stambene (ne)zbrinutosti, u 2012. godini, objavljena je publikacija „Beskućništvo: Pogled iz različitih perspektiva“, u izdanju Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom. Publikacija predstavlja vrijednu ilustraciju socijalne situacije u Gradu Zagrebu i u Republici Hrvatskoj, a u odnosu na pojavu siromaštva i socijalne isključenosti. Publikacija na temu beskućništva, primjer je dobre prakse u informativnom i istraživačkom prostoru, primjer je koji potiče na promišljanje i iznalaženje različitih mogućnosti za zadovoljavanje nepokrivenih potreba za istraživanjima društvenih fenomena u socijalnom sektoru, kako aplikativnih tako i fundamentalnih istraživanja. Na razini retorike često nailazimo na predanost argumentiranom pristupu izučavanja pojava u socijalnom sektoru, no ponekad se stječe dojam da se podrška navedenom pristupu koristi i u dnevno političke svrhe? Stoga je nužno istaknuti vrijednost navedene publikacije kako na informativnoj razini tako i u odnosu na otvaranje prostora za istraživanjem pojava u socijalnom sektoru. Publikacija daje pregled o pojavi beskućništva iz različitih kutova gledanja/perspektiva - od analize dionica kvalitativnog istraživanja o fenomenu beskućništva u RH, do prezentacije rezultata aplikativnog istraživanja o ovoj pojavi u Gradu Zagrebu, te daje pregled različitih uloga ključnih dionika na lokalnoj i nacionalnoj razini u ublažavanju i saniranju pojave, sve do prezentiranja različitih (praktičnih/životnih) modela dobre prakse u pružanju podrške ovoj nadasve ranjivoj socijalnoj skupini.

Naglasak 12. Stambena struktura – komparativni pokazatelji

Različita je uloga socijalnog i javno-najamnog stanovanja u različitim europskim zemljama. Primjerice, u Nizozemskoj ovakvo stanovanje obuhvaća gotovo trećinu stambenog fonda i velikim dijelom zahvaća srednje slojeve društva. U većini drugih zemalja socijalno stanovanje ciljano je na niže slojeve i obuhvaća od 1% do 20% stambenog fonda. U velikom broju zemalja socijalno stanovanje u nadležnosti je države, dok u Nizozemskoj i sve više u Ujedinjenom Kraljevstvu dominira neprofitni sektor.

Udio stanova u vlasništvu iznosi, primjerice, u Stockholmu 14%, Amsterdamu 27%, Birminghamu 64%, Barceloni 60%, te Zagrebu 80%.

Izvor: WILCO – *Welfare Innovations at Local Levels in Favour of Cohesion*

¹⁰ Podaci Gradskog ureda za imovinsko pravne poslove i imovinu Grada.

3.4. Odgoj i obrazovanje

3.4.1. Predškolski odgoj i obrazovanje

Tablica 3.18. Dječji vrtići i druge pravne osobe koje ostvaruju program predškolskog odgoja u Gradu Zagrebu

	2010/11		2011/12		2012/13	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%	Apsolutno	%
dječji vrtići i druge pravne osobe - ukupno	271	100	278	100	285	100
- državni	210	77,5	216	77,7	223	78,3
- privatni	47	17,3	47	16,9	48	16,8
- vjerskih zajednica	14	5,2	14	5	14	4,9
djeca – ukupno	36 833	100	37 209	100	38 175	100
- do 3 godine	9 843	26,7	9 974	26,8	9 877	25,9
- od 3 – 5 godina	14 297	38,8	14 715	39,6	15 120	39,6
- 5 +	12 693	34,5	12 520	33,7	13 178	34,5
zaposleni- ukupno	5 466	100	5 550	100	5 720	100
- odgojitelji i učitelji	3 148	57,6	3 233	58,3	3 347	58,5
- zdravstveni radnici	220	4,0	216	3,9	202	3,5

Izvor: DZS, 2011.-2013.

U Gradu Zagrebu se iz godine u godinu osiguravaju novi vrtićki kapaciteti i broj djece koja pohađaju vrtić svake je godine nešto veći u odnosu na onu prethodnu (tablica 3.18.). Prema procjenama za 2011. godinu, u Gradu Zagrebu je oko 38,6% djece do 2 godine starosti te oko 87,2% djece od 3-6 godina starosti¹¹ bilo obuhvaćeno ovakvim tipom skrbi. Pokrivenost uslugama predškolske skrbi znatno je viša nego li općenito u Hrvatskoj. Prema procjeni 2011. godine hrvatski prosjek obuhvaćenosti iznosio je oko 18,8% djece do 2 godine starosti te oko 54,4% djece od 3-6 godina starosti (Matković, 2007.a). Tijekom 2012. godine u Gradu Zagrebu izgrađen je 1 novi montažni dječji vrtić, prenamijenjeni su gradski prostori za 3 dječja vrtića te je zakupljen prostor za 5 dječjih vrtića, odnosno područnih objekata. Kapacitet vrtića povećao se za 37 novih odgojnih skupina redovitog programa. Broj djece koja nisu dobila mjesto u vrtiću zbog nedostatnih kapaciteta nastavio se smanjivati i 2012. godine iznosio je 420 djece (2011. godine iznosio je 670 djece, a 2010. 1 951 dijete), uz napomenu da postoje slobodna mjesta i u gradskim, privatnim i vjerskim vrtićima¹².

3.4.2. Osnovne škole

Ovome treba dodati i podatak da je u školskoj godini 2012./2013. (rujan 2012.) u Gradu Zagrebu produženim boravkom bilo obuhvaćeno 9 987 učenika što je 17,1 % od ukupnog broja učenika osnovnih škola. Gledajući učenike od prvog do trećeg razreda osnovne škole, njih 45,5% je uključeno u produženi boravak. U usporedbi s prethodnom školskom godinom (2011./2012.), broj učenika u produženom boravku povećan je za 214 učenika i 4 odgojno-obrazovne skupine, što ukazuje da su potrebe roditelja za ovim programom svake godine sve veće. U 6 od ukupno 106 osnovnih škola, 1 356 učenika od prvog do trećeg razreda nije bilo obuhvaćeno programom produženog boravka koji dijelom nije bilo moguće organizirati zbog nedostatka prostornih uvjeta. Međutim, sukladno Programu javnih potreba u osnovnom odgoju i obrazovanju Grada Zagreba predviđeno je da škole koje imaju prostorne uvjete mogu primiti i učenike s upisnog

¹¹ Procjena s obzirom na broj živorođene djece i broj djece uključene u predškolske programe.

¹² Podaci Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i šport.

područja onih škola koje ne mogu organizirati produženi boravak, pa su time potrebe zaposlenih roditelja najvećim dijelom zadovoljene upravo na ovaj način¹³.

I u Hrvatskoj i u Gradu Zagrebu najveća većina učenika pohađa državne škole. Usporedno s 2011. godinom u tom pogledu nije došlo do značajnijih promjena. Počele su djelovati 3 nove škole za djecu i mladež s poteškoćama u razvoju, dok se broj učenika i nastavnika u tim školama smanjio. Broj učenika smanjio se sa 623 na 597, a broj nastavnika 331 na 244, dakle za više od trećinu, u roku promatrane godine. S druge strane u osnovnoškolskim programima obrazovanja odraslih zamjetno se povećao broj polaznika (s 95 na 160), kao i broj nastavnika (s 5 na 19!).

Tablica 3.19. Osnovne škole u Gradu Zagrebu (kraj šk.g. 2011/2012. i početak šk.g. 2012/2013.)

	škole		učenici		učitelji- nastavnici	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Osnovne škole – ukupno	138	100	56 352	100	4 858	100
– redovite	125	90,6	55 755	98,9	4 614	95,0
- državne	121	87,7	55 329	98,2	4 533	93,3
- privatne	4	2,9	426	0,8	81	1,7
- škole za djecu i mladež s teškoćama u razvoju	13	9,4	597	1,1	244	5,0
- državne	13	9,4	597	1,1	244	5,0
- privatne	-	-	-	-	-	-
Osnovne umjetničke škole	12	100	4 095	100	515	100
- glazbene	9	75	3 736	91,2	428	83,1
- državne	9	75	3 736	91,2	428	83,1
- privatne	-	-	-	-	-	-
- baletne	3	25	359	8,8	87	16,9
Osnovne škole – obrazovanje odraslih	2	100	160	100	19	100

Izvor: Grad Zagreb, 2013.d

3.4.3. Srednje škole

Tablica 3.20. Srednje škole u Gradu Zagrebu (kraj 2011./2012. i početak 2012./2013. godine)

	Škole		učenici		učitelji- nastavnici	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Srednje škole – ukupno	104	100	39 605	100	4 315	100
– redovite	100	96,2	39 002	98,5	4 213	97,6
- gimnazije	34	32,7	15 618	39,4	1 292	39,9
- državne	21	20,2	13 858	35,0	1 020	23,6
- privatne	9	8,7	888	2,2	175	4,1
- vjerske privatne	4	3,9	872	2,2	97	2,3
- tehničke i srodne škole	39	37,5	16 564	41,8	1 783	41,3
- državne	32	30,8	16 083	40,6	1 662	38,5
- privatne	7	6,7	481	1,2	121	2,8
- industrijske i obrtničke škole	16	15,4	5 141	13,0	652	15,1
- državne	15	14,4	5 129	13,0	639	14,8
- privatne	1	1,0	12	0,0	13	0,3
- srednje škole za mladež s teškoćama u razvoju	4	3,9	603	1,5	102	2,4
- državne	4	3,9	603	1,5	102	2,4
Srednje umjetničke škole - ukupno	11	100	1 679	100	486	100
- glazbene	7	63,6	817	48,7	330	67,9
- državne	5	45,5	807	48,1	315	64,8
- privatne	2	18,2	10	0,6	15	3,1
- baletne	2	18,2	158	9,4	63	13,0
- državne	2	18,2	158	9,4	63	13,0
- likovna umjetnost i dizajn	2	18,2	704	41,9	93	19,1
- državne	2	18,2	704	41,9	93	19,1
- privatne	-	-	-	-	-	-

¹³ Podaci Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i šport.

Srednje škole – obrazovanje odraslih - ukupno	11	100	2 167	100	377	100
- tehničke i srodne škole	11	100	2 167	100	377	100
- državne	9	81,8	1 876	87,6	342	90,7
- privatne	2	18,2	61	2,8	35	9,3
- industrijske i obrtničke škole	-	-	-	-	-	-
- državne	-	-	-	-	-	-

Izvor: Grad Zagreb, 2013.c

Tu se postavlja i pitanje o broju djece izvan školskog procesa, posebice osvrnemo li se na kasnije iznesene podatke koji pokazuju kako je većina osoba izvan tržišta rada bez ili nižeg obrazovnog stupnja. Osvrnemo li se na podatke o broju ponavljača, možemo indirektno vidjeti da situacija više zabrinjava u srednjim školama. Naime, školske je godine 2012./2013. bilo 103 ponavljača u osnovnim školama (25% manje nego 2011./2012. šk. god. godine) te čak 939 ponavljača u srednjim školama, 2,3% upisanih učenika (što je ipak malo manje nego 2011./2012. kada ih je bilo 991) (Grad Zagreb, 2013.b, 2013.c). Osvrnemo li se na osnovne škole najčešće ponavljače nalazimo u sedmom razredu (njih 38), a najmanje u trećem (3) te drugom (6) i četvrtom razredu (8) (Grad Zagreb, 2013.b). U srednjim školama udio ponavljača opada s prelaskom u viši razred, pa tako najviše ponavljača nalazimo u prvim (43,4%), a najmanje u četvrtim razredima (7,3%) (Grad Zagreb, 2013.c).

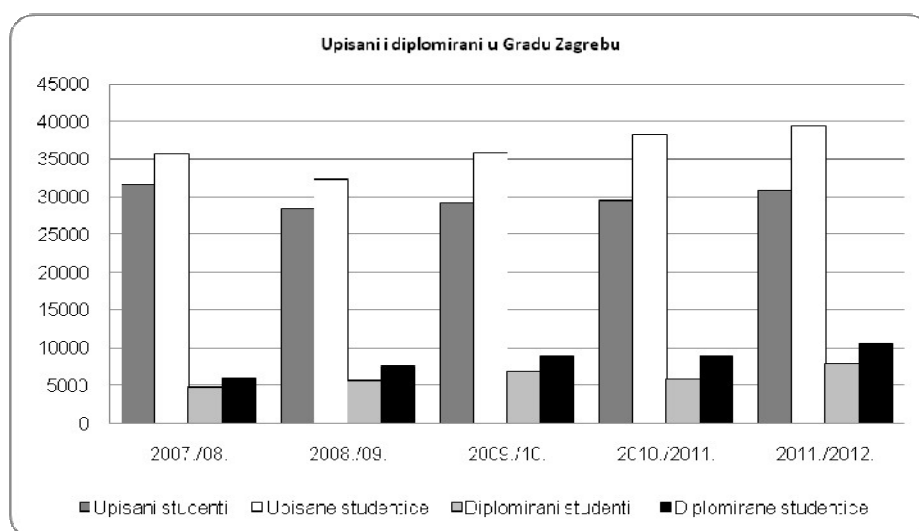
3.4.4. Visoko obrazovanje

Tablica 3.21. Visoko obrazovanje (ak. god. 2011./2012.)

	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Studenti – ukupno upisani 2011./2012.	70 295	100	152 857	100
od toga studentice	39 497	56,2	86 763	56,8
Diplomirani studenti, 2012.	18 469	100	36 964	100
od toga studentice	10 618	57,5	21 991	59,5

Izvor: DZS, 2012.d, 2013.g; ZG STAT, 2012.a

Slika 3.19. Upisani i diplomirani studenti u Gradu Zagrebu 2007./08. – 2011./12.

Izvor: ZG STAT, 2012.a

Budući da podaci za visoko obrazovanje za 2012. nisu bili dostupni u vrijeme izrade socijalne slike osvrnut ćemo se na podatke od prethodne godine koji mogu biti u određenoj mjeri pokazatelji trenutne situacije. Broj upisanih studenata 2011. godine u usporedbi s 2010. bio je nešto veći i na razini Hrvatske (za 3%) i u Gradu Zagrebu (za 4%). Iz godine u godinu povećavao se broj diplomiranih studenata kako u Hrvatskoj općenito, tako i u Gradu Zagrebu. 2010. godine je to povećanje zaustavljeno, no 2011. se brojevi ponovo povećavaju pa je na nacionalnoj razini diplomiralo 14,6%, a na razini Grada Zagreba 25% više osoba nego 2010. Isto tako, žene nešto češće nego muškarci upisuju i završavaju fakultet (slika 3.19.).

Iako ne neznatajan, Grad Zagreb još uvijek stipendira relativno mali broj učenika i studenata. Tako je i 2012. godine stipendirano: 260 učenik koji se obrazuje za deficitarna zanimanja za potrebe obrtništva; 450 nadarenih učenika i studenata (od toga 239 učenika, 202 studenta diplomskih i preddiplomskih studija, 9 studenta poslijediplomskih studija); 3 učenika srednjih škola nagrađenih na međunarodnim natjecanjima; 36 učenika i studenta s invaliditetom (od toga 16 učenika i 20 student) te 26 učenika i studenata slabijeg socijalnog statusa (od toga 13 učenika i 13 studenata). Novčana pomoć koja se dodjeljuje temeljem Programa javnih potreba učeničkog i studentskog standarda te sredstava za pomoć djeci zagrebačkih branitelja poginulih ili nestalih u Domovinskom ratu za 2012. godinu dodijeljena je za 133 djece zagrebačkih branitelja (od toga 9 učenika srednjih škola i 124 studenata) ¹⁴.

3.5. Zaposlenost i nezaposlenost

3.5.1. Zaposlenost

Tablica 3.22. Zaposlenost, stanje 31. ožujka 2012.

	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Zaposleni (godišnji prosjek 2012.)				
- ukupno	398 890	100	1 395 116	100
- u poslovnim subjektima (pravne osobe) svih oblika vlasništva	362 889	91,0	1 153 497	82,7
- vlasnici i zaposleni u obrtu i u djelatnostima slobodnih profesija	35 426	8,9	212 851	15,3
- poljoprivrednici	575	0,1	28 768	2,1
Zaposleni u poslovnim subjektima (pravne osobe) prema vrsti radnog odnosa				
- ukupno	329 635	100	1 064 753	100
- na neodređeno vrijeme	290 266	88,1	924 216	86,8
- na određeno vrijeme	36 967	11,2	133 525	12,5
- pripravnici i vježbenici	2 402	0,7	7 012	0,7
Zaposleni u poslovnim subjektima prema oblicima vlasništva				
- ukupno	330 105	100	1 148 525	100
- državno vlasništvo	135 612	41,1	434 757	37,9
- privatno vlasništvo	176 626	53,5	645 466	56,2
- zadružno vlasništvo	83	0,0	2 303	0,2
- mješovito vlasništvo	17 784	5,4	65 999	5,8
Zaposleni u poslovnim subjektima prema stupnju obrazovanja				
- ukupno	329 635	100	1 064 753	100
- VSS	93 126	28,3	218 298	20,5

¹⁴ Podaci Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom i Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i šport.

- VŠS	27 756	8,4	90 438	8,5
- SSS	158 667	48,1	518 168	48,7
- NSS	8 887	2,7	31 414	3,0
- VKV	4 994	1,5	19 161	1,8
- KV	17 869	5,4	95 291	9,0
- PKV	4 740	1,4	22 527	2,1
- NKV	13 596	4,1	69 456	6,5

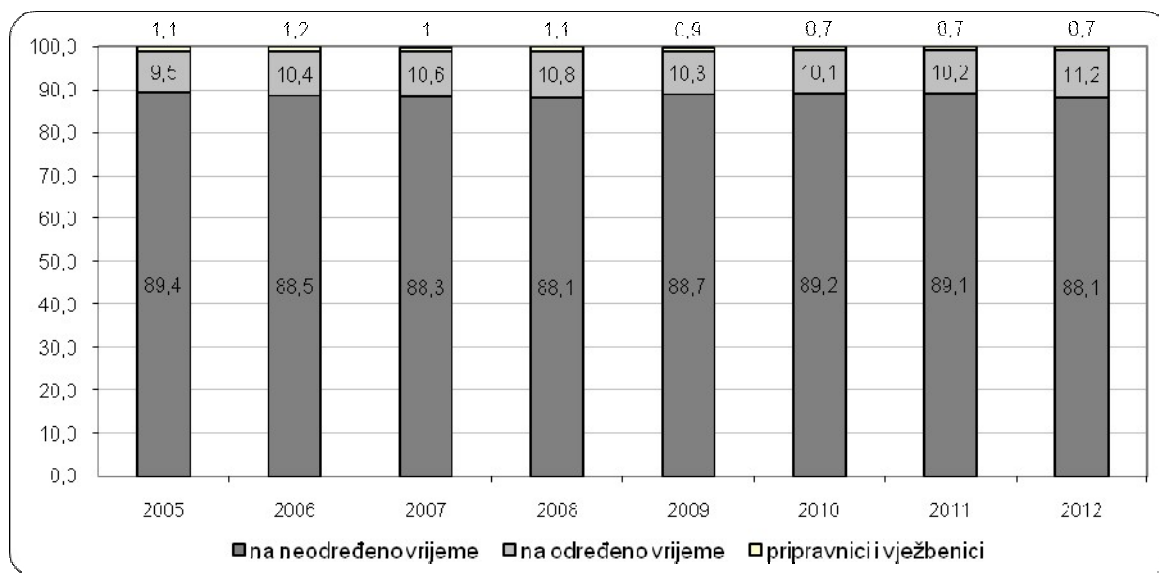
Napomena: U zaposlene prema stupnju stručnog obrazovanja, vrsti radnog odnosa te prema obliku vlasništva nije uključena procjena broja zaposlenih u poslovnim subjektima (pravne osobe) koje imaju manje od 10 zaposlenih, a nisu dostavili izvještaj, jer se obrada prema navedenim obilježjima vrši samo na temelju dostavljenih izvještaja. Zbog toga se razlikuju podaci o broju ukupno zaposlenih u poslovnim subjektima i broju zaposlenih prema navedenim obilježjima.

Izvor: DZS, 2013.h; Grad Zagreb, 2013.d

Prema podacima Eurostata, stopa zaposlenosti u Hrvatskoj 2012. godine iznosila je 55,4%, što je niže od 2011. godine kada je iznosila 57%, kao i od prosjeka Europske unije (68,4%) te od cilja *Europe 2020* (75%). Stopa nezaposlenosti (15,9%), s druge strane, viša je od prosjeka Europske unije (10,5%). Iako je u Zagrebu situacija nešto povoljnija od one u ostalim dijelovima Hrvatske (slika 3.20.), postoji mjesta za poboljšanje.

Od ukupnog broja zaposlenih osoba, najviše ih je zaposlenih na neodređeno vrijeme. Broj osoba koje rade na određeno vrijeme unazad nekoliko godina stagnira te se kreće oko 10%, iako 2012. godine možemo vidjeti jasnije povećanje zastupljenosti ovakvog zaposleničkog statusa. Broj pripravnika i vježbenika se nije mijenjao (slika 3.20.). Najveći udio osoba radi u poslovnim subjektima koji su privatnom vlasništvu (53,5%), a zatim slijede oni u državnom (41,4). Zaposlene su osobe najčešće srednje (48,1%), a potom visoke stručne spreme (28,3%) (tablica 3.22.).

Slika 3.20. Zaposleni u poslovnim subjektima u Gradu Zagrebu prema vrsti radnog odnosa 2005.-2012.

Izvor: Grad Zagreb, 2006.-2013.

Tablica 3.23. Zaposleni na području Grada Zagreba prema područjima NKD-a i visini prosječne isplaćene neto plaće (2012.)

	Broj zaposlenih		Prosječna neto plaća u kunama (III mjesec)	±/- od prosječne neto plaće 2011.g.: 6 395 kn
	Apsolutno	%		
Ukupno	398 890	100	6 413	-
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	1 734	0,4	6 667	272
Rudarstvo i vađenje	1 229	0,3	8 103	1 708
Prerađivačka industrija	46 652	11,7	6 451	56
Opskrba električnom energijom, plinom i vodom	7 630	1,9	6 769	374
Građevinarstvo	25 146	6,3	5 126	-1 269
Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla te predmeta za osobnu uporabu i kućanstvo	73 570	18,4	5 726	-669
Hoteli i restorani	14 428	3,6	4 641	-1 754
Informacije i komunikacije	21 779	5,5	7 988	1 593
Prijevoz, skladištenje i veze	21 533	5,4	6 655	260
Financijsko posredovanje/djelatnosti osiguranja	20 247	5,1	8 764	2 369
Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge	2 829	0,7	6 408	13
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	32 744	8,2	8 403	2 008
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	16 803	4,2	3 587	-2 808
Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	34 911	8,6	6 661	266
Obrazovanje	27 987	7,0	6 340	-55
Zdravstvena zaštita i socijalna skrb	29 408	7,4	6 344	-51
Umjetnost, zabava, rekreacija	9 295	2,3	6 182	-213
Ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti	10 167	2,6	6 073	-322
Djelatnosti kućanstva	772	0,2	-	-
Nerazvrstani	26	0,0		

Izvor: Grad Zagreb, 2013.d, 2013.e

Struktura zaposlenog stanovništva još uvijek ne odgovara profilu relativno velikog urbanog centra kakav je Zagreb, odnosno u strukturi zaposlenosti još uvijek ne dominiraju sektori uslužnih djelatnosti. Struktura zaposlenih prema NKD-u nije se znatno promijenila usporedimo li je s onom prethodne godine. U strukturi zaposlenosti, s najvišim brojem zaposlenika dominira trgovina i usluge popravaka motornih vozila i kućanskih aparata (18,4%), a potom sektori prerađivačke industrije s udjelom od 11,7%. Prosječna je neto plaća u odnosu na isto razdoblje prethodne godine ostala identična (6.413,00 kuna) (Grad Zagreb, 2013.e). Proučimo li strukturu zaposlenih prema područjima NKD-a i njihove plaće možemo vidjeti da je oko 47% osoba zaposleno u djelatnostima s prihodima većima od prosječne neto isplaćene plaće (tablica 3.23.).

3.5.2. Nezaposlenost

Tablica 3.2411. Kretanje nezaposlenosti 2012.

NEZAPOSLENOST	Grad Zagreb*		Hrvatska**	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Nezaposleni – ukupno	45 388	100	324 324	100
- od toga žene	22 934	50,5	172 245	53,1
Udio dugotrajne nezaposlenosti (1-2 god.)	7 615	16,8	61 009	18,8
Udio dugotrajne nezaposlenosti (>2 god.)	11 767	25,9	89 971	27,7
Udio pojedinih dobnih skupina				
- 15-19 godina	1 970	4,3	17 186	5,3
- 20-24 godine	5 499	12,1	44 877	13,8

- 25-29 godina	7 218	15,9	45 445	14,0
- 50-54	4 746	10,5	36 553	11,3
- stariji od 60 godina	2 209	4,9	11 816	3,6
Stopa registrirane nezaposlenosti	-	8,7	-	18,9
Stopa nezaposlenosti prema ARS	-	-	-	15,5
Nezaposleni prema obrazovanju				
- bez škole i nezavršena osnovna škola	1 279	2,8	18 136	5,6
- osnovna škola	7 220	15,9	68 829	21,2
- stručna škola za zanimanja u trajanju do 3 g. i škola za KV i VKV radnike	11 766	25,9	110 986	34,2
- SŠ za zanimanja u trajanju od 4 i više godine, gimnazija	14 942	32,9	90 646	27,9
- viša škola, I. stupanj fakulteta i stručni studij	3 532	7,8	15 271	4,7
- fakulteti, akademije, magisterij, doktorat	6 649	14,7	20 456	6,3
Korisnici novčanih naknada za nezaposlene	10 551	100	74 171	100
- od toga žene	5 418	51,4	37 715	50,8

*Stanje krajem prosinca 2012.

**Prosjeck 2012. godine

Izvor: HZZ, 2012., 2013.a

Iako je situacija glede stope nezaposlenosti uvijek nešto bolja u Gradu Zagrebu nego u Hrvatskoj općenito, a i u ostalim županijama (slika 3.23.), ipak Grad Zagreb ima relativno velik broj nezaposlenih osoba (tablica 3.24.). Slika 3.21. pokazuje da je stopa registrirane nezaposlenosti, koja se povećava od 2009. godine, nastavila rasti i u 2012. godini, iako nešto manjim intenzitetom nego prethodne godine. Registrirana nezaposlenost povećala se u promatranoj godini među svim dobnim skupinama te je dobná struktura nezaposlenih osoba slična kao i prošle godine odnosno i dalje ostaje problem visoke nezaposlenosti mladih osoba, posebno onih u dobnój skupini od 20 do 29 godina, koji čine 28% svih nezaposlenih.

Naglasak 13. NEET populacija

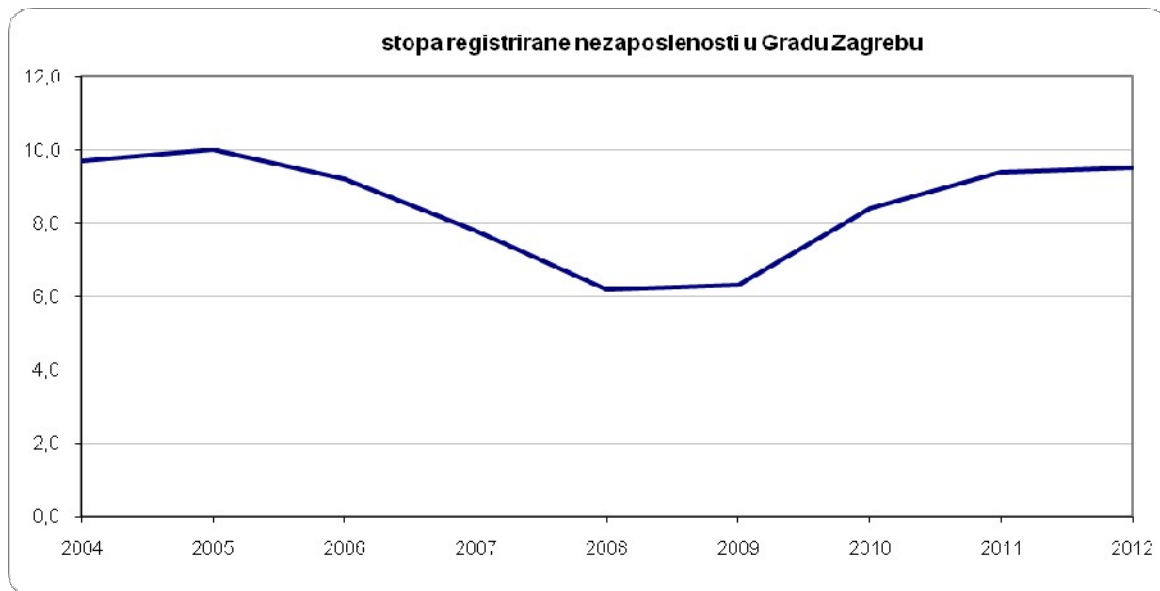
NEET populaciju čine mlade osobe u dobi od 16 do 24 godina koji nisu u obrazovanju, nisu zaposleni te nisu uključeni u programe obučavanja. Ovdje se radi o jednom od najranjivijih skupina, zapravo o prototipu socijalno isključenih osoba čiju perspektivu treba znatno jasnije odrediti u programima zapošljavanja. Životne šanse mladih uvelike ovise o uspješnom prijelazu iz škole na tržište rada. Problem nezaposlenosti mladih potrebno je učiniti prioritetom politike zapošljavanja grada Zagreba.

Na razini grada Zagreba krajem listopada bilo je evidentirano 8.010 nezaposlenih osoba u dobi od 15 do 25 godina života što je za 6,3% više u odnosu na isto razdoblje 2012. godine. S obzirom na spol prevladavaju muške osobe 4088, odnosno 51% dok u ukupnoj nezaposlenosti prevladavaju žene (51%). Prema razini obrazovanja oko 77% nezaposlenih mladih ima završenu srednju stručnu spremu (6.188 osoba), od toga 2.218 (35,8%) osoba ima završenu srednju stručnu spremu u trajanju do 3 godine ili za KV i VKV, zatim 3.315, odnosno (53,6%) mladih nezaposlenih osoba ima završenu četverogodišnju srednju, dok 655 nezaposlenih mladih ima završenu gimnaziju (10,6%). Oko 11% nezaposlenih mladih nema stečeno prvo zanimanje, od čega 752 mladih (9,4%) ima završenu osnovnu školu, a njih 127 (1,6%) je bez završene osnovne škole. Prvi stupanj fakulteta i stručni studij i višu školu ima završeno 499 nezaposlenih mladih osoba (6,2%), a fakultet, akademiju, magisterij ili doktorat ima 444 nezaposlenih mladih osoba (5,5%). S obzirom na radno iskustvo u evidenciji među mladim osobama prevladavaju 5.431 (67,8%) osobe bez radno iskustva i to u podjednakom udjelu s obzirom na spol. Oko 18,3% nezaposlenih mladih

osoba ima radno iskustvo do godinu dana, a 878 mladih, odnosno 10,9% ima radno iskustvo od 1 do 3 godine, a njih 188 (2,3%) ima radno iskustvo od 3 do 5 godina, dok njih 45 ima radnog iskustva od 5 do 10 godina. Većina mladih 3.876 (48,4%) u evidenciji je do 3 mjeseca, od 1 godine do 3 godine u evidenciji je 1.705 osoba (21,3%), a 296 (3,4%) mladih u evidenciji je više od tri godine.

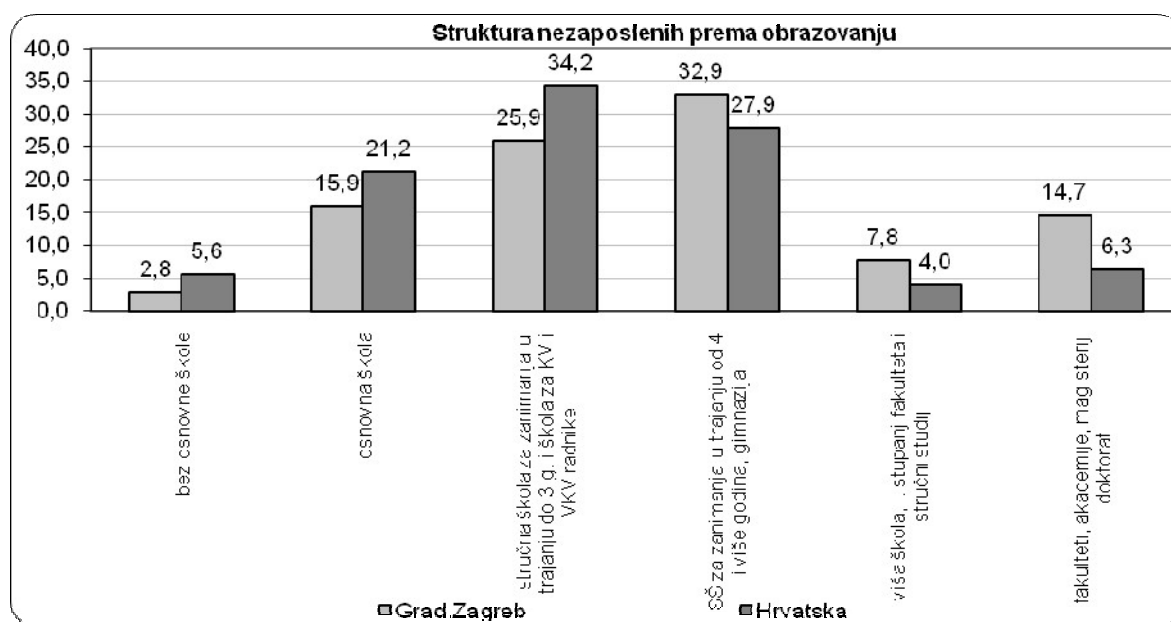
Osobe starije od 50 godina također sudjeluju u ukupnom broju nezaposlenih s 28%. Također je i dalje prisutan problem dugotrajne nezaposlenosti, koja je 2012. godine u Gradu Zagrebu iznosila 42,7%. Razina obrazovanosti znatno utječe na trajanje nezaposlenosti pa tako veliki broj osoba nižeg i srednjeg obrazovanja traži posao. No, u usporedbi sa obrazovnom strukturom nezaposlenih osoba na nacionalnoj razini, Grad Zagreb u svojoj strukturi nezaposlenih ima zamjetno veći udio osoba sa završenom četverogodišnjom srednjom školom i fakultetom, odnosno puno manji udio osoba bez osnovne škole te onih sa završenom osnovnom i srednjom školom u ukupnom broju nezaposlenih od hrvatskog prosjeka. Ovo ukazuje da se nezaposlenost u Gradu Zagrebu puno više koncentrira među više obrazovanim osobama nego što je to slučaj u državi (slika 3.22.). Posebno je zabrinjavajuće što se u tom pogledu Grad Zagreb gotovo ni malo ne razlikuje od Hrvatske, premda ima bitno nižu stopu registrirane nezaposlenosti. Tijekom 2012. godine tek je oko 23,2% nezaposlenih osoba primalo novčanu naknadu za nezaposlene (u 2011. godini bilo ih je 26%) (tablica 3.24.). Dodatno zabrinjava podatak dobiven u istraživanju UNDP-a o kvaliteti života koji pokazuje kako od ukupnog broja ispitanika u Gradu Zagrebu njih 19% živi u kućanstvima u kojima niti jedan član kućanstva nije zaposlen (Matković, 2007.b).

Slika 3.21. Stopa registrirane nezaposlenosti u Gradu Zagrebu

Izvor: Grad Zagreb, 2013.d

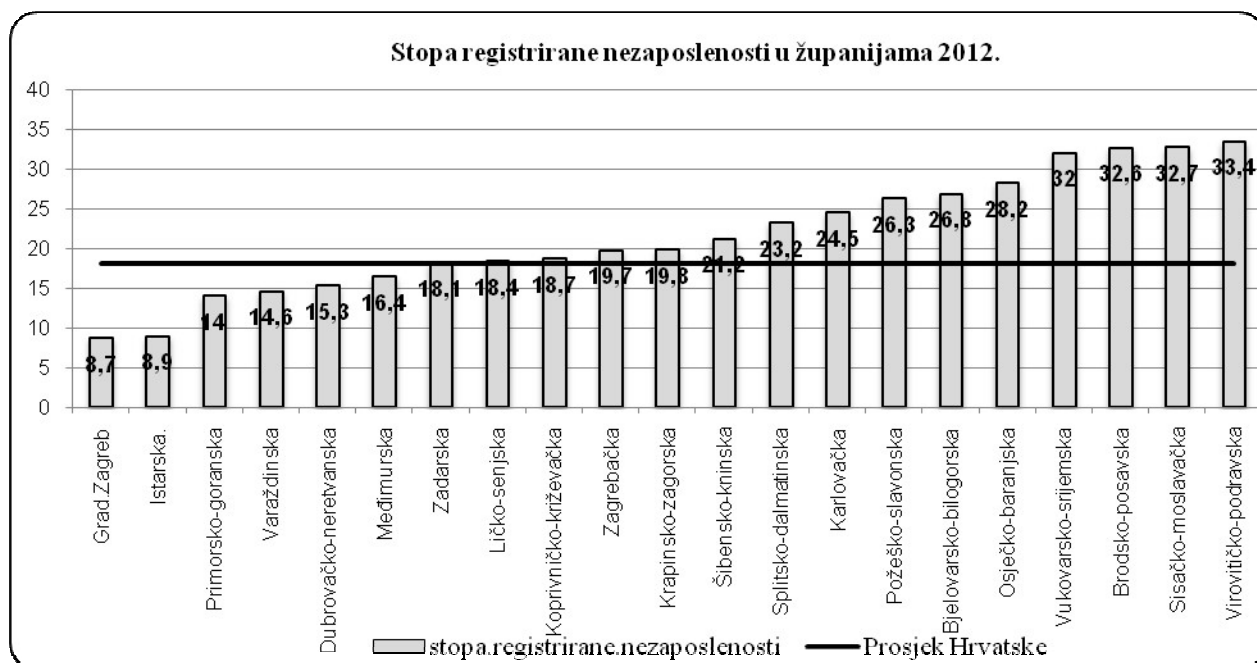
Slika 3.132. Nezaposleni prema stupnju obrazovanja 2012.

Izvor: HZZ, 2013.b

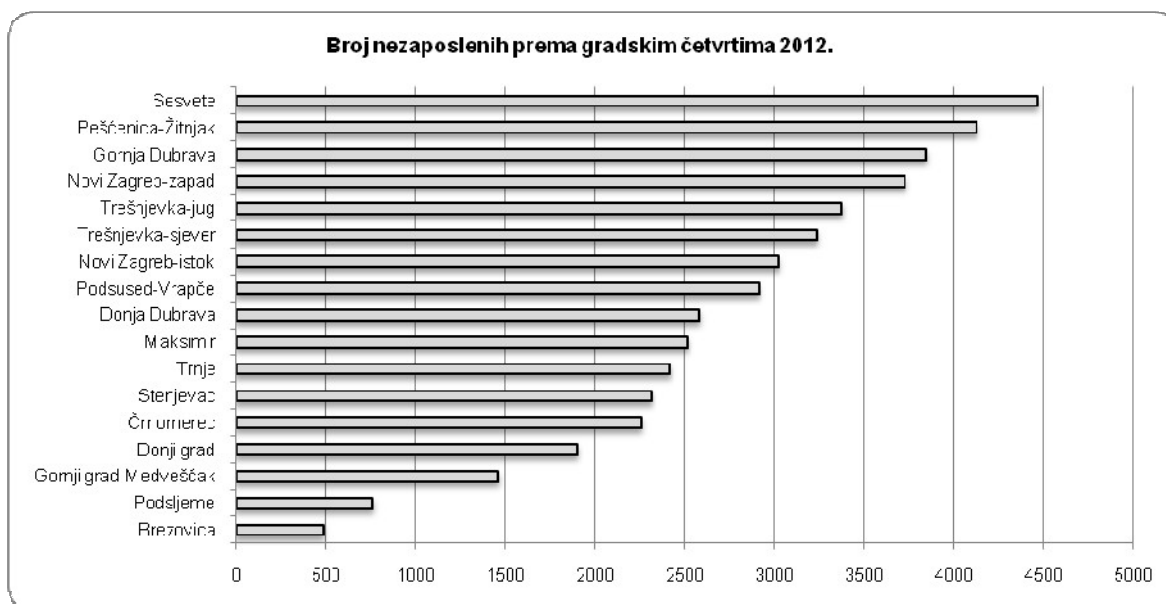
Gledano prema županijama, Grad Zagreb je županija s najnižom stopom nezaposlenosti te je ona i 2012. godine bila znatno ispod hrvatskog prosjeka (slika 3.23.). Broj nezaposlenih po gradskim četvrtima varira; najveći broj nezaposlenih 2012. godine nalazimo u četvrtima Sesvete, Peščenica-Žitnjak, Sesvete i Gornja Dubrava (slika 3.24.).

Slika 3.23. Registrirana stopa nezaposlenosti prema županijama (godišnji prosjek 2011.)

Izvor: HZZ, 2013.a

Slika 3.24. Broj nezaposlenih prema gradskim četvrtima 2012. (stanje 31. prosinca 2012.)

Izvor: Grad Zagreb, 2013.d

3.6. Ekonomski pokazatelji

3.6.1. Proračun

Tablica 3.2512. BDP 2010.

	BDP mil. kn	% (Hrvatska = 100)	BDP/stanovnik (kn)	BDP/stanovnik (EUR)	BDP/stanovnik (USD)	Indeks (Hrvatska = 100)
Republika Hrvatska	323 807	100	73 277	10 057	13 323	100
Grad Zagreb	107 700	33,3	135 853	18 645	24 700	185,4
Brodsko-posavska	6 697	2,1	39 030	5 357	7 096	53,3

Napomena: BDP na razini županija po stanovniku mjeri proizvodnost i potrošnju, a ne životni standard. U tablici su iskazani podaci za Požeško-slavonsku županiju jer je to županija s najnižim BDP-om po stanovniku u Hrvatskoj 2010. godine.

Izvor: DZS, 2013.i

Prezentirani podaci pokazuju da je Grad Zagreb neosporno najjači gospodarski centar u Hrvatskoj te da se na njegovom primjeru potvrđuje pravilo da je u većim gradovima obrt kapitala, proizvodnost rada te koncentracija kapitala najveća. Stoga ne čudi da on ostvaruje 33,3% ukupnoga hrvatskoga BDP-a, odnosno da je BDP po stanovniku za 85,4% veći od hrvatskoga prosjeka. Usporedimo li Grad Zagreb s drugim županijama, Brodsko-posavska i Vukovarsko-srijemska županija ističu se s najnižim BDP-om po stanovniku, daleko nižim od hrvatskog prosjeka, a i s niskim udjelom u ukupnom BDP-u Hrvatske (tablica 3.25.). Prihodi i rashodi zagrebačkog proračuna prate kretanje BDP-a posljednjih godina. Tako su prihodi i rashodi rasli do 2009. godine, a nakon toga svake se godine smanjuju (slika 3.25.).

Gledamo li strukturu proračuna vidimo da je za naknade građanima i kućanstvima u 2012. godini izdvojeno 5,9%, čime se udio te stavke vratio na razinu iz 2007. godine, nakon što je 2010. i 2011. godine iznosio 3,8%. Ovdje je važno napomenuti kako je industrijska proizvodnja u 2009. godini bilježi pad te se tako nastavlja i u 2010. (tablica 3.23). Isto tako, važno je napomenuti da iako

prodajne cijene proizvođača industrijskih proizvoda bilježe tek neznatan rast (tablica 3.28.), pogledamo li strukturu prodajnih cijena vidimo da najveći doprinos tom rastu daje industrijska grupacija energija (indeks od 112,9).

Tablica 3.26. *Struktura gradskog proračuna – ostvareni prihodi u 2012. godini*

	Kuna	%
PRIHODI POSLOVANJA	6 194 187 632,53	99,1
- prihodi od poreza	4 594 849 305,14	73,5
- pomoći	45 036 106,40	0,7
- prihodi od imovine	399 926 536,60	6,4
- prihodi od administrativnih pristojbi i po posebnim propisima	994 472 965,75	15,9
- ostali prihodi	159 902 718,64	2,6
PRIHODI OD PRODAJE NEFINANCIJSKE IMOVINE	57 540 588,33	0,9
- prihodi od prodaje neproizvedene imovine	27 752 254,24	0,4
- prihodi od prodaje proizvedene dugotrajne imovine	29 788 334,09	0,5
UKUPNI PRIHODI	6 251 728 220,86	100

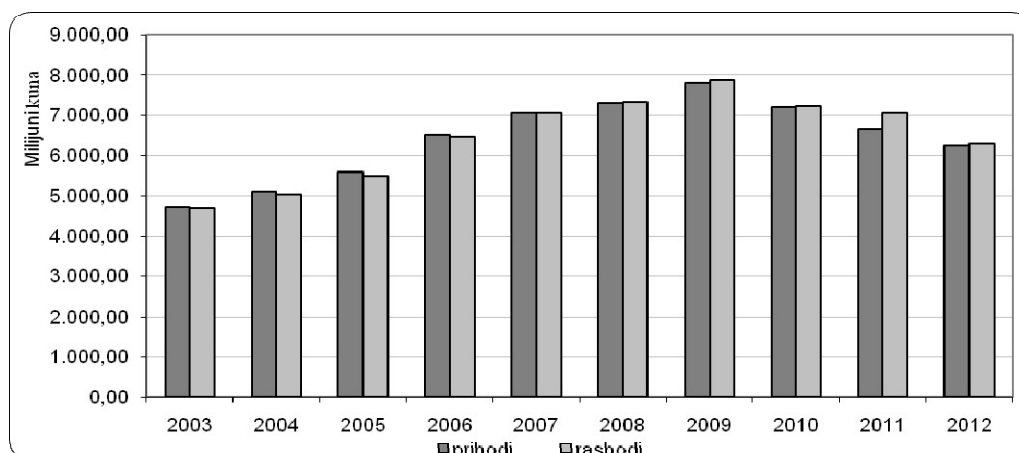
Izvor: Grad Zagreb, 2013.f

Tablica 3.137. *Struktura gradskog proračuna – ostvareni rashodi u 2012. godini*

	Kuna	%
RASHODI POSLOVANJA	5 713 105 711,56	90,9
Rashodi za zaposlene	1 429 008 706,79	22,7
Materijalni rashodi	2 156 677 513,43	34,3
Financijski rashodi	62 513 672,00	1,0
Subvencije	718 167 120,51	11,4
Pomoći	46 098 573,62	0,7
Naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i druge naknade	371 232 144,45	5,9
Ostali rashodi	929 407 980,76	14,8
RASHODI ZA NABAVU NEFINANCIJSKE IMOVINE	568 613 848,56	9,1
Rashodi za nabavu neproizvedene imovine	18 948 882,91	0,3
Rashodi za nabavu proizvedene dugotrajne imovine	506 525 885,62	8,1
Rashodi za dodatna ulaganja na nefinancijskoj imovini	43 139 080,03	0,7
UKUPNO RASHODI	6 281 719 560,12	100

Izvor: Grad Zagreb, 2013.f

Slika 3.2514. *Proračun Grada Zagreba 2003.-2012.*

Izvor: Grad Zagreb, 2004.-2013.

Tablica 3.28. *Industrijska proizvodnja – Grad Zagreb i Hrvatska*

	Grad Zagreb	Hrvatska
Stopa rasta 2005.	4,7	5,1
Stopa rasta 2006.	2,2	4,5
Stopa rasta 2007.	7,3	5,6
Stopa rasta 2008.	0,0	1,6
Stopa rasta 2009.	-5,6	-9,2
Stopa rasta 2010.	-5	-0,6
Stopa rasta 2011.		1,2
Stopa rasta 2012.		-5,6

Izvor: DZS, 2006.-2013.;

3.6.2. *Visina plaće*Tablica 3.29. *Prosječna mjesečna plaća prosinac 2012. godine (u kunama) – Grad Zagreb i Hrvatska*

	Grad Zagreb	Hrvatska
prosječna neto plaća	6 404	5 487
prosječna bruto plaća	9 632	7 894
indeksi nominalnih neto plaća (XII. 2012. / XII.2011.)	99,6	99,9
indeksi realnih neto plaća (XII. 2012. / XII.2011.)	-	95,4

Izvor: DZS, 2013.j, 2013.k; Grad Zagreb, 2013.g

U Gradu Zagrebu prosječna je neto plaća 16,7% veća od hrvatskog prosjeka (tablica 3.29.). Usporedimo li to s prethodnom godinom, možemo vidjeti da je 2011. godine ta razlika bila približno ista (2011. godine ona je iznosila 16,4%). Nakon nekoliko godina uzastopnog nominalnog rasta,¹⁵ 2012. godine indeks nominalnih neto plaća je tek nešto ispod 100 (tablica 3.29.).

Najviše plaće isplaćuju se u djelatnosti financijsko posredovanje/djelatnosti osiguranja, a najniže u području administrativnih i pomoćnih uslužnih djelatnosti (tablica 3.28.). Tijekom razdoblja od 2004. do 2006. godine broj zaposlenih koji primaju plaću nižu od prosječne se smanjivao, a od 2007. i 2008. godine ponovo je porastao. U 2009. situacija se nešto popravlja te se udio osoba koje primaju plaću nižu od prosječne plaće malo smanjio¹⁶. Usmjerimo li se na podatke za 2010. godinu, možemo primijetiti kako udio osoba koje primaju plaću nižu od prosječne iznosi 63,7% (Grad Zagreb, 2007.-2012.). Tu se nameće pitanje što je dovelo do takve situacije da je od 2010. godine pa do danas udio osoba koje primaju plaću nižu od prosječne plaće veći nego li u prvoj polovici 2000tih, posebice povežemo li taj podatak s činjenicom da troškovi života iz godine u godinu evidentno rastu. Pogledamo li u detaljnije u podatke, nameće se jedan zaključak. Naime, dok je prosječna plaća iz godine u godinu bilježila rast, što je dovelo do njezina prelaska u viši razred, isti taj trend nije vidljiv kod udjela osoba pojedinog razreda tj. nije bilo takve mobilnosti osoba iz razreda s nižom plaćom u razrede s višom plaćom. Stoga, zabrinjava činjenica da dok se jednom manjem dijelu stanovništva prihvodi povećavaju, što utječe na iznos prosječne plaće, znatno veći broj stanovništva ostaje na istim primanjima koja postaju nedostatnima za normalan život.

¹⁵ Lančani indeksi nominalnih plaća su se kretali u pravilu od 102 do 109,7 u razdoblju od 2000. do 2010. godine, a lančani indeksi realnih plaća od 102 do 105 (Grad Zagreb, 2012.).

¹⁶ Prije 2004. godine oko 60% zaposlenih primalo je plaću manju od prosječne plaće, 2004. godine 59,9% zaposlenih, 2006. godine 51,6% zaposlenih da bi taj udio ponovno porastao 2007. godine na 57,8%, a 2008. na 68,2% zaposlenih (Grad Zagreb, 2007.-2012.).

3.7. Zdravstvena zaštita

3.7.1. Uzroci smrtnosti

Tablica 3.30. Uzroci smrtnosti 2011. – Grad Zagreb i Hrvatska

	Grad Zagreb			Hrvatska		
	Apsolutno	%	Stopa/ 100 000	Apsolutno	%	Stopa/ 100 000
Umrli – ukupno	8 396	100	1 062,78	51 019	100	1 158,79
Umrli prema najčešćim uzrocima smrti						
Bolesti cirkulacijskog sustava	3 943	47,0	499,11	24 841	48,69	564,21
Bolesti novotvorina	2 466	29,37	309,62	13 861	27,17	314,82
ozljede, trovanja i neke druge posljedice vanjskih uzroka	388	4,6	49,11	2 767	5,42	62,85
bolesti probavnog sustava	286	3,4	36,2	2 314	4,54	52,56
bolesti dišnog sustava	385	4,6	48,73	2 052	4,02	46,61
endokrine bolesti, bolesti prehrane i metabolizma	190	2,3	24,05	1 230	2,41	27,94
Nasilne smrti – ukupno	388	100	49,11	2 767	100	62,85
nesretni slučaj	275	70,1	34,8	2 007	72,5	45,58
samoubojstvo	99	25,5	12,53	702	25,4	15,94
ubojstvo	13	3,3	1,64	50	1,8	1,14
nerazjašnjeno ili nepoznatog uzroka	-	-	0,0	6	0,2	0,24
Umrli u prometnim nesrećama	62	100	8,07	504	100	11,44

Izvor: HZJZ, (2010.a, 2012.b), DZS (2011.i, 2012.j), ZG STAT (2010.b, 2012.a)

Usporedimo li Grad Zagreb i Hrvatsku po uzrocima smrtnosti vidimo da je struktura uzroka podjednaka, samo što su stope u Gradu Zagrebu u pravilu nešto niže, izuzev bolesti dišnog sustava gdje je situacija nešto viša (tablica 3.30.)¹⁷. S obzirom na prezentirane podatke, moglo bi se reći da se Zagreb ni po čemu posebnom ne izdvaja po zdravstvenim pokazateljima od drugih većih urbanih sredina. Bolesti su dijelom posljedica i načina života, ambijenta te običaja.

3.7.2. Zdravstvene ustanove

Usporedimo li pokazatelje o radu stacionarnih zdravstvenih ustanova u Gradu Zagrebu s onima u Hrvatskoj općenito (tablica 3.31.) možemo vidjeti kako više od četvrtine kapaciteta ustanova otpada upravo na Grad Zagreb, dok se 30,5% dana bolničkih liječenja u Hrvatskoj 2012. godine odvijalo u Gradu Zagrebu. Broj postelja na 1 000 stanovnika veći je od hrvatskog prosjeka, no taj podatak treba uzeti s rezervom budući da se u bolnicama na području Grada Zagreba liječe i bolesnici drugih županija. Dok se razlika u prosječnoj dužini liječenja nešto smanjila u usporedbi s prethodnim godinama, iskorištenost postelja u povećala, a prosječni broj dana neiskorištenih kreveta između dva pacijenta (interval obrtaja) smanjio.

¹⁷ Pri tome je potrebno je uzeti u obzir činjenicu da su bolnice na području Grada Zagreba isto tako i bolnice državne razine što znači da se u njima liječe i bolesnici iz drugih, osobito Zagrebu bližih, područja Hrvatske.

Tablica 3.3114. *Stacionarne zdravstvene ustanove 2010.-2012. – Hrvatska i Grad Zagreb*

	2010.		2011.		2012.	
	Grad Zagreb	Hrvatska	Grad Zagreb	Hrvatska	Grad Zagreb	Hrvatska
broj postelja	7 316	25 017	7 512	25 671	6 878	25 285
broj postelja na 1000 stanovnika	9,2	5,7	9,47	6,0	8,7	5,9
broj doktora	1 859	5 582	1 989	5 758	2 013	5 780
broj postelja po jednom doktoru	3,9	4,5	3,8	4,5	3,4	4,4
broj ispisanih bolesnika	243 998	745 692	248 967	749 747	262 628	762 658
broj dana bolničkog liječenja	2 095 549	7 053 292	2 134 987	6 966 783	2 108 281	6 919 072
prosječna dužina liječenja	8,6	9,5	8,6	9,3	8,0	9,1
godišnja zauzetost postelja	286	282	284	271	307	274
% iskorištenosti postelja	78,5	77,2	77,9	74,5	83,9	75,0
broj pacijenata po krevetu	33,4	29,8	33,1	29,2	38,2	30,2
interval obrtaja	2,4	2,8	2,4	3,2	1,5	3,0

Izvor: HZIJ, 2011.-2012.

3.7.3. Osobe liječene zbog zlouporabe droga

S 430 liječena ovisnika na 100 000 odraslih stanovnika, Grad Zagreb se nalazi znatno iznad hrvatskog prosjeka (tablica 3.32.). Udio prvi put liječenih osoba u ukupnom broju liječenih osoba se blago smanjio u usporedbi s 2011. godinom kada je iznosio 17,8%. Uzmemo li šire vremensko razdoblje, od 2006. do 2008. godine taj udio se kretao od 23,3-25%, što ipak ukazuje da je došlo do manjeg priljeva novih ovisnika. Usporedimo li Grad Zagreb s ostalim županijama, vidimo da veći problem ovisnosti, kao i prethodnih godina, pokazuju samo Istarska (588,3 liječena ovisnika na 100 000 odraslih osoba) i Zadarska županija (427,0)¹⁸ (HZIJ, 2013.a). Usporedimo li podatke s onima iz prijašnjih godina, stanje se nije bitno promijenilo.

Tablica 3.32. *Osobe liječene zbog zlouporabe psihoaktivnih droga, 2012.*

	liječene osobe ukupno				prvi put liječeni			
	broj	stopa na 100.000*	od toga opijati	stopa na 100.000* (opijati)	svi tipovi ovisnosti	udio od liječenih osoba (%)	od toga opijatni tip	udio od prvi put liječenih
Hrvatska	7 821	272,0	6 327	220,2	1 099	14,1	295	26,8
Grad Zagreb	2 310	430,0	1 707	318,2	365	15,8	62	17,0

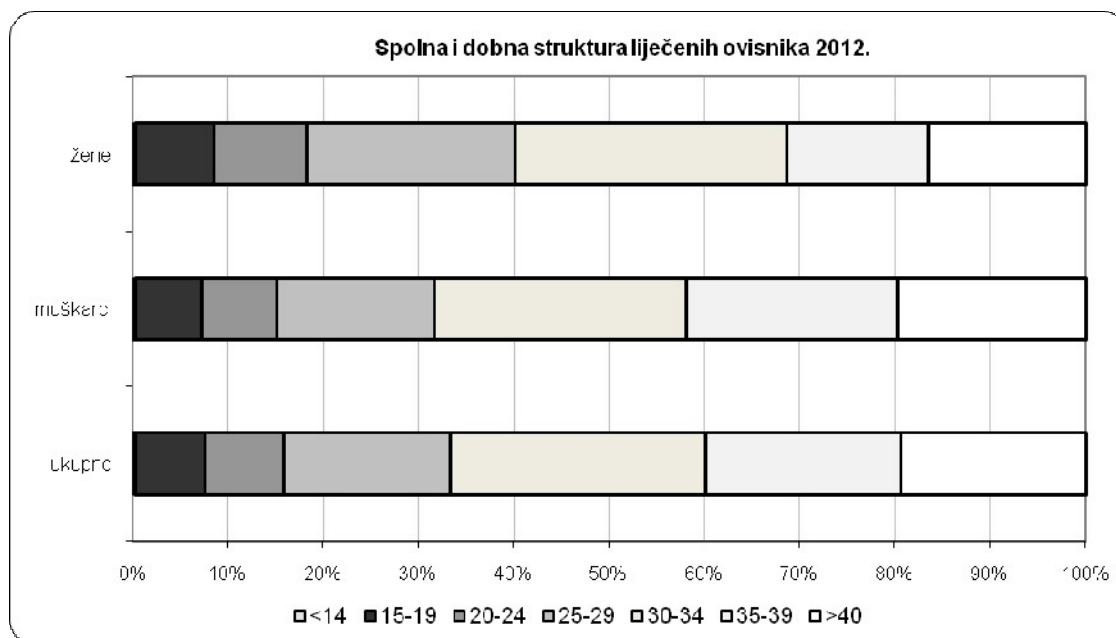
Izvor: HZIJ, 2013.a

¹⁸ Pogledamo li udio prvi put liječenih ovisnika u ove dvije županije, vidimo da on iznosi 8,8% u Istarskoj i 4,4% u Istarskoj, iz čega se može zaključiti da je riječ o „starim“ ovisnicima i da je broj novih ovisnika znatno manji.

Među liječenim ovisnicima u Gradu Zagrebu prevladavaju muškarci (82,4%). Broj je muškaraca na liječenju 4,6 puta veći od broja žena (HZJZ, 2013a.). Prosječna je dob liječenih ovisnika u Republici Hrvatskoj je 32,8 godine (muškaraca 33,1; žena 31,8), i ta se dob iz godine u godinu povećavala. Najmlađa zabilježena liječena osoba u 2012. godini imala je 18 godina, najstarija 80. Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, prosječna dob uzimanja bilo kojeg sredstva je 16 godina, prosječna dob prvog uzimanja heroina 20,5 godina, a prosječna dob prvog intravenskog uzimanja 22 godine. Od prvog eksperimentiranja do prvog liječenja prosječno protekne u prosjeku 10,3 godina. Kao povod početka uzimanja psihoaktivnih sredstava, osobe najčešće navode utjecaj vršnjaka ili partnera (27,2%) i znatiželju (21,2%). Iako je 59,7% heroinskih ovisnika barem jednom u životu koristilo zajednički pribor, opaža se smanjenje takvog rizičnog ponašanja. Naime, u posljednjih mjesec dana je zajednički pribor u 2007. godini koristilo 19,9% ovisnika, a u 2012. godini 2,7%. Otvaranje centara za zamjenu igala i šprica te za savjetovanje i besplatno testiranje na hepatitis B i C i HIV doprinijelo odgovornijem ponašanju ovisnika (HZJZ, 2013.a).

Glede navedenih pokazatelja Grad se Zagreb značajno ne razlikuje od prosjeka Hrvatske. Usporedba podataka s onima dostupnima za prošle godine ne ukazuje na bitnu promjenu u uočenim trendovima. Važno je napomenuti da se radi samo o registriranim ovisnicima te je stvarna brojka daleko veća. Nadalje, s obzirom na činjenicu da podaci pokazuju kako prva eksperimentiranja započinju upravo u prvim razredima srednje škole, nameće se potreba razvoja dodatnih preventivnih programa te sadržaja za djecu te dobi.

Slika 3.26. Dobna i spolna struktura osoba liječenih zbog zlouporabe droga s prebivalištem u Gradu Zagrebu

Izvor: HZJZ (2013.a)

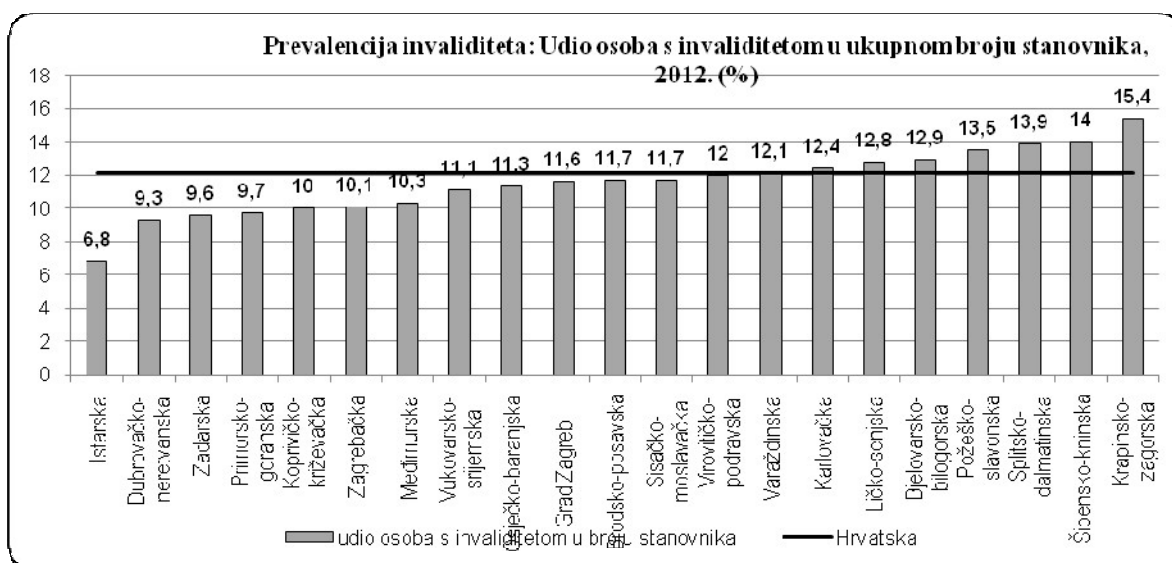
Tijekom 2008. godine Grad Zagreb je proveo istraživanje o mladima u Gradu Zagrebu. Rezultati istraživanja pokazuju kako 65,2% mladića i 43,6% djevojaka za vrijeme izlazaka najčešće

konzumiraju alkohol, dok njih 7,5% navodi kako vrijeme izlaska najčešće koriste za konzumiranje opojnih sredstava (13,3% mladića i 3,1% djevojaka). 62,7% ispitanika (35% ispitanika bilo je u dobi od 15 do 17 godina) ostaje vani koliko dugo žele (56,% djevojaka i 70,5% mladića) (Galić i sur., 2009.).

3.7.4. Osobe s invaliditetom

Pri Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo vodi se registar osoba s invaliditetom. Podaci pokazuju da od ukupnog broja osoba s invaliditetom u Hrvatskoj, kojih je u 2012. godini bilo 520 437, u Gradu Zagrebu živi njih 91 261. Iako je to najveći apsolutni broj u Hrvatskoj, stavimo li taj broj u omjer s ukupnim brojem stanovnika, možemo vidjeti da daleko veći broj osoba s invaliditetom ima Krapinsko-zagorska županija, dok Grad Zagreb zauzima središnje mjesto u usporedbi s drugim dijelovima Hrvatske te spada među one županije u kojima je udio nešto manji nego u Hrvatskoj općenito (slika 3.32). Gledamo li prevalenciju invaliditeta u Gradu Zagrebu, ona se ne razlikuje od prosjeka Hrvatske, ali niti od drugih dijelova Hrvatske. Kao i u ostatku zemlje, u Gradu Zagrebu najveća je prevalencija u dobnoj skupini starijih od 65 godina (16,9,1%). U dobnoj skupini od 20 do 64 godina 9,6% je osoba s invaliditetom, a u dobnoj skupini 0-19 njih 5,1%. No kada gledamo populaciju osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu, najveći broj njih (45 409 ili 50%) je u radno aktivnoj dobi (HZJZ, 2013.c).

Slika 3.27. Udio osoba s invaliditetom u ukupnom broju stanovnika prema županijama 2012.

Izvor: HZJZ, 2013.c

Prema dostupnim podacima o obrazovanju, 47,6% osoba s invaliditetom nema ili ima samo osnovnoškolsko obrazovanje. 37,5% ima srednju stručnu spremu dok je 7,2% osoba s visokom ili višom stručnom spremom. Specijalno obrazovanje ima 7,7% osoba s invaliditetom. Prema podacima novoformirane baze zaposlenih osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu je 3500 zaposlenih (zaposleni, privremeno radno nesposobni) osoba s invaliditetom, od toga 53% muškaraca i 47% žena. (HZJZ, 2013.c). Osobe s invaliditetom u najvećem broju (82%) žive u obitelji dok ih oko 13% živi samo, a 0,5% ima udomitelja ili skrbnika. 824 osoba s invaliditetom smješteno je u ustanovama. U Gradu Zagrebu je 44 beskućnika koji su osobe s invaliditetom. U nezadovoljavajućim uvjetima stanovanja živi oko 15% osoba s invaliditetom. Oko 52% osoba koje ostvaruju prava iz sustava socijalne skrbi imaju potrebu za pomoći i njegom u punom opsegu (HZJZ, 2013.c).

U Gradu Zagrebu provedeno je istraživanje o poštivanju prava osoba s invaliditetom. Istraživanje je provedeno 2001. i 2005. godine, pri čemu je glavni cilj bio utvrditi globalni indeks poštivanja prava osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu. Istraživanje je pokazalo da je generalni indeks poštivanja prava osoba s invaliditetom 2001. godine iznosio 30%, da bi se 2005. godine popeo na 52%. Time se Grad Zagreb našao u prosjeku europskih zemalja, gdje indeks iznosi 50%. Gledamo li vrijednosti po zasebnim standardnim pravilima, najveću je vrijednost ostvarilo pravilo „religija“ (ravnopravno sudjelovanje osoba s invaliditetom u vjerskom životu zajednice), a najnižu pravilo „zapošljavanje“ koje se odnosi na aktivno podupiranje osoba s invaliditetom u svijetu rada i zapošljavanja¹⁹ (Šostar i sur., 2006.). Unatoč određenom poboljšanju, činjenica da se standardna pravila koja se odnose, između ostaloga, na „zdravstvenu zaštitu“, „odgoj i obrazovanje“, „dohodovnu i socijalnu sigurnost“ te „zapošljavanje“ nalaze pri dnu ljestvice zabrinjava te je kod planiranja programa namijenjenih osobama s invaliditetom potrebno posvetiti posebnu pozornost upravo tim područjima života osoba s invaliditetom.

3.8. Socijalna zaštita

3.8.1. Ustanove socijalne skrbi

Na području grada Zagreba djeluju različite ustanove socijalne skrbi (domovi za starije i nemoćne osobe, djecu, osobe s invaliditetom i dr.). Centar za socijalnu skrb Zagreb organiziran je u 11 ureda i u nadležnosti je Ministarstva socijalne politike i mladih. U nadležnosti su Ministarstva i domovi za psihički bolesne odrasle osobe, domovi za tjelesno ili mentalno oštećene osobe, domovi za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi te domovi za djecu s poremećajima u ponašanju.

3.8.1.1. Ustanove socijalne skrbi u nadležnosti Grada Zagreba

U 2012. godini na području Grada djelovalo je 10 županijskih²⁰, 1 gradski (oni su imali ukupno 3 586 korisnika) i 21 „privatnih“²¹ domova (s 1 119 korisnika) za starije i nemoćne osobe. Postoji također 21 obiteljski dom za starije i nemoćne osobe. Osim što su osnivačka prava za javne domove prebačena na županiju, njihov broj se nije mijenjao od prošle godine. Upravo nedovoljan broj ustanova za smještaj starijih i nemoćnih osoba u javnom sektoru,²² ali i izvaninstitucionalnih oblika skrbi doveo je do proliferacije privatnih ustanova takve vrste. No, veliki problem predstavlja cijena za smještaj starijih osoba koja nerijetko nadmašuje visinu mirovina korisnika pa se pojavljuje nužna pomoć ostalih članova obitelji (ako ih ima) ili države u

¹⁹ Procjenjivala su se 22 standardna pravila koja pokrivaju (poredana od najboljeg ka najlošijem rezultatu ostvarenom 2005. godine): religiju, kulturu, organizacije osoba s invaliditetom, razvijanje svijesti, rehabilitaciju, rekreaciju i šport, obiteljski život i osobni integritet, kreiranje politike i planiranje, pristupačnost, koordinaciju djelovanja, nadzor i ocjenjivanje programa o invalidima, informiranje i istraživanje, pomoćne službe, tehničku i ekonomsku suradnju, zdravstvenu zaštitu, ekonomsku politiku, izobrazbu osoblja, zakonodavstvo, odgoj i obrazovanje, međunarodnu suradnju, dohodovnu i socijalnu sigurnost, zapošljavanje (Šostar i sur., 2006.).

²⁰ Stupanjem na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj skrbi od 1. siječnja 2002. na Grad Zagreb prenijeta su osnivačka prava nad 10 domova za starije i nemoćne osobe.

²¹ Tu se ubrajaju domovi različitih osnivača kao što su npr. vjerske zajednice, trgovačka društva, udruge i druge domaće ili strane pravne ili fizičke osobe.

²² Na području Hrvatske je zaključno s 31.12.2007. godine bilo 18 019 osoba na čekanju za smještaj u dom za starije i nemoćne osobe, te je taj broj do 31.12.2008. porastao na 22 493 osoba, a do 31.12.2009. na 25 170 (MZSS, 2008.a, 2009.a, 2010.a).

(su)financiranju smještaja²³. Prema podacima Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom 2012. godine na Listi čekanja je 41 021 zahtjev za smještaj u javni i 952 zahtjeva za smještaj u privatni dom, uz napomenu da ovaj broj ne odgovara stvarnom stanju budući da je dio zahtjeva predan u više domova te se procjenjuje da se brojka stvarno zainteresiranih kreće oko 20 317 za javne i oko 189 za privatne domove. Stoga je u tijeku izrada baze podataka koja bi omogućila uvid u stvaran broj podnesenih zahtjeva.²⁴ Dok je u 2011. godini u usporedbi s 2010. došlo do velikog povećanja broja zahtjeva (povećao se za 216,4%), u 2012. godini je broj zahtjeva bio isti kao i 2011. U svakom slučaju, iako tek procijenjen, broj zahtjeva nadmašuje stvaran kapacitet domova na području Grada. Uzevši u obzir postojeća demografska kretanja i obiteljske promjene, te će potrebe i nadalje rasti te iziskivati dodatni razvoj institucionalnih, a prije svega izvaninstitucionalnih oblika skrbi za starije osobe.

Domovi osiguravaju i pojedine oblike izvaninstitucionalne skrbi, pa se tako u okviru 9 domova provodio Projekt gerontoloških centara (za oko 7 000 korisnika) te se isto tako organizirala prehrana (za 1 782 korisnika u okviru javnih domova te 32 u okviru privatnih domova), pranje rublja (za 6 korisnika u okviru javnih domova) i dnevni boravak (za 46 korisnika u javnim domovima).²⁵

S obzirom na zdravstveni status, pokretno je 1 675 korisnika u javnim i 348 korisnika u privatnim domovima, dok je broj teže pokretnih 943 u javnim i 320 u privatnim domovima, a nepokretnih 956 u javnim i 451 u privatnim domovima.

Među ustanovama socijalne skrbi čiji je osnivač Grad Zagreb je i Dom za djecu i odrasle – žrtve obiteljskog nasilja „Duga – Zagreb“ (broj je korisnika – žrtava na smještaju iznosio 109, od čega 46 odraslih osoba - žena i 63 djece). Osim usluga smještaja u Domu „Duga – Zagreb“, na izdvojenoj se lokaciji ustanove provodi psihosocijalni tretman počinitelja nasilja (tijekom 2012. godine u tretman je bilo uključeno 67 osoba) te usluga tzv. „Duginog telefona“ – besplatne telefonske linije za prevenciju počinjenja nasilja u obitelji (u 2012. godini uslugu su koristile ukupno 86 osobe).

Dnevni centar za rehabilitaciju djece i mladeži „Mali dom – Zagreb“ jedina je ustanova u RH koja razvija i kontinuirano provodi rehabilitacijske programe za djecu s višestrukim teškoćama. Također, jedina je ustanova u kojoj je omogućen individualni rad s djecom u dobi od 0 do 4 godine te koja je uvela sasvim nove metode u području skrbi za djecu s višestrukim teškoćama u kombinaciji s oštećenjem vida. Ustanova je započela s radom 2009. godine. Broj korisnika u 2012. godini bio je 344, od čega su 132 bili korisnici u dnevnom boravku, a 212 je bilo korisnika ranih intervencija.

Centar za rehabilitaciju „Silver“ (suosnivači ove ustanove su Grad Zagreb, Ministarstvo socijalne politike i mladih – tadašnje Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi i Hrvatska udruga za školovanje pasa vodiča i mobilitet) namijenjen je osposobljavanju slijepih osoba i osoba s drugim vrstama oštećenja za kretanje uz pomoć psa vodiča te korištenje tehnike bijelog štapa, kao i uzgoja te školovanja pasa pomagača (terapijski, rehabilitacijski i psi vodiči). Broj korisnika u 2012. godini iznosio je 178 osoba.

²³ Podaci Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom za Grad Zagreb govore kako su u 2012. godini, od ukupnog broja korisnika javnih domova (kojih je bilo 3 586), njih 41,4% plaćalo smještaj sami u potpunosti iz svojih sredstava; za 2,9% MSPM je u potpunosti plaćalo smještaj, a za 9,9% korisnika je sufinanciralo. Druge osobe, primjerice djeca, plaćale su smještaj za 3,4% korisnika u potpunosti i za 42,2% korisnika djelomično.

²⁴ Podaci Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.

²⁵ Podaci Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.

3.8.2. Prava iz sustava socijalne skrbi

Kao i ostatak Hrvatske, Grad Zagreb je suočen s problemom siromaštva i socijalne isključenosti. Stopa rizika siromaštva u Hrvatskoj kontinuirano se povećava od 2007. godine naovamo. Godine 2007. iznosila je 17,4%, 2010. 20,6%, a 2011. 21,1% (DZS, 2008.-2012.). Premda ne postoje posebni podaci za Grad Zagreb, može se pretpostaviti da je stopa siromaštva u Zagrebu niža u usporedbi s državnim prosjekom, što ne znači da je broj siromašnih zanemariv. Naime, ako i pretpostavimo da je stopa siromaštva u Gradu Zagrebu nešto niža od hrvatskog prosjeka, možemo pretpostaviti da je barem 100 000 ljudi siromašno.

Tablica 4.33. Pokazatelji siromaštva i nejednakosti

	2007.	82007.	2009.	2010.	2011.	2012.*
HRVATSKA						
Stopa rizika od siromaštva (%)	19,0	18,9	20,2	20,6	21,1	20,5
Prag rizika od siromaštva (kune)						
- jednočlano kućanstvo	22 311	23 327	26 703	25 200	24 240	24 122
- kućanstvo s 2 odrasle osobe i 2 djece	46 853	46 853	56 076	52 920	50 904	50 656
Stopa rizika od siromaštva prema najčešćem statusu aktivnosti (%)						
- zaposlenici	4,2	4,1	5,2	5,0	5,3	4,9
- samozaposleni	24,1	28,0	26,7	12,7	17,6	17
- nezaposleni	35,8	33,8	42,0	44,7	42,5	42,9
- umirovljenici	24,8	24,7	25,8	23,2	22,2	21,8
- ostali neaktivni	30,7	27,3	30,2	35,0	33,0	31,9
Ginijev koeficijent	0,30	0,30	0,29	0,32	0,31	0,31
EU 27						
Stopa rizika od siromaštva (%)	17,0	16,5	-	16,4	16,5	-
Ginijev koeficijent	0,31	0,31	-	0,31	-	-

* Prethodni podaci

**zbog različite metodologije, podaci za Hrvatsku i za EU 27, nisu sasvim usporedivi.

Izvor: DZS, 2008.-2012., 2013.I

U 2012. godini stopa je rizika od siromaštva prema najčešćem statusu u aktivnosti bila najveća za nezaposlene osobe i iznosi 42,9%. Najmanja stopa rizika od siromaštva je za zaposlenike, 5,3% (tablica 4.33.).

3.8.2.1. Prava iz nadležnosti CZSS-a

Korisnici su unutar sustava socijalne skrbi putem Centra za socijalnu skrb Zagreb 2012. godine ostvarili sveukupno 121 839 različitih prava (tablica 4.34.). Sveukupno je bilo 61 905 korisnika različitih prava (7,8% stanovništva u Zagrebu), od čega 68,8% odraslih korisnika te 31,2% maloljetnih korisnika (tablica 3.34.). Usporedimo li podatke s prethodnom godinom, broj je korisnika blago porastao (za 3,4%), kao i broj ostvarenih prava (za 4,8%).

Tablica 3.34. *Prava, usluge i mjere socijalne skrbi putem Centra za socijalnu skrb Zagreb 2012. godine*

Skrbništvo ili posvojenje	Skrb izvan vlastite obitelji	Odgojne mjere zaštite i sigurnosti	Pomoć za osposobljavanje	Novčane pomoći i drugi materijalni oblici pomoći	Ostali oblici skrbi i usluge
4 576	4 818	1 454	402	32 285	78 304

Izvor: ZG STAT, 2013.a

Tablica 3.35. *Maloljetni i punoljetni korisnici socijalne skrbi 2012. godine*

Maloljetni korisnici		Punoljetni korisnici	
Ukupno	19 315	Ukupno	42 590
Djeca i mladež prema kojima je primijenjena mjera obiteljsko – pravne zaštite	7 518	Osobe koje nemaju dovoljno sredstava za život/prihoda za uzdržavanje	8 253 / 7 046
Djeca i mladež društveno neprihvatljiva ponašanja	2 248	Osobe društveno neprihvatljivog ponašanja	4 010
Tjelesno ili mentalno oštećena djeca i mladež	3 749	Tjelesno ili mentalno oštećene osobe	6 455
Psihički bolesna djeca i mladež te ovisnici	269	Psihički bolesne osobe i ovisnici	3 783
Druga djeca i mladež u stanju različitih potreba socijalne skrbi	5 531	Odrasle osobe u stanju različitih potreba socijalne skrbi usluge socijalne skrbi	13 043

Izvor: ZG STAT, 2013.a

Većina se prava iz sustava socijalne skrbi dodjeljuje putem CZSS-a. Među novčanim je pomoćima najznačajnije pravo na pomoć za uzdržavanje koje je namijenjeno pojedincima i obiteljima koji nemaju vlastitih prihoda ili su im prihodi niži od propisanog cenzusa. Prema podacima Ministarstva socijalne politike i mladih pomoć za uzdržavanje u 2012. godini u Gradu Zagrebu ostvarilo ukupno 10 300 osoba, 9,4% više nego li u 2011. godini. To znači da je, slično kao i prethodnih godina 1,3% stanovnika Grada Zagreba ostvarivao pomoć za uzdržavanje. Udio je korisnika pomoći za uzdržavanje u Gradu Zagrebu znatno manji od prosjeka u Republici Hrvatskoj gdje je ovom pomoći obuhvaćeno 2,6% stanovnika, kao i od većine županija. Povežemo li te podatke sa stopom siromaštva, vidimo da je sustavom socijalne skrbi obuhvaćen daleko niži broj korisnika te veliki broj onih u riziku od siromaštva ostaje izvan sustava. Tu se postavlja pitanje koliko postojeći cenzus odgovara postojećoj situaciji, a time i prikladnosti iznosa same pomoći.

Tablica 3.36. Broj korisnika i pomoći iz sustava socijalne skrbi (pregled po Uredima CZSS²⁶) – stanje 31.prosinca 2012.

PRAVO	UREDI CENTRA ZA SOCIJALNU SKRB											ukupno CZSS ZAGREB
	Centar	Črnomerec	Dubrava	Maksimir	Medveščak	Novi Zagreb	Peščenica	Sesvete	Susedgrad	Trešnjevka	Trnje	
Stalna pomoć - ukupno (samaca i obitelji)	283	165	1 026	231	162	591	694	502	479	832	272	5 237
- obuhvaćenih osoba	425	178	2 458	338	247	1 211	1 846	1 149	911	1 025	512	10 300
Jednokratna pomoć - ukupno pomoći	235	531	2 924	916	337	1 870	1 060	931	938	2 362	790	12 894
- korisnici (samci i obitelji)- jednom ili više puta odobrena pomoć	235	502	1 817	367	191	1 102	817	750	317	969	225	7 292
Doplatak za pomoć i njegu	399	240	1 080	366	327	1 315	620	912	674	734	325	6 992
Pomoć i njega u kući	17	17	35	4	9	23	12	-	36	3	11	167
Osobna invalidnina	100	199	584	208	120	512	299	303	409	354	167	3 255
Potpore za obrazovanje	2	71	468	1	36	155	223	-	18	122	72	1 168
Usluge stručne pomoći u obitelji	20	9	29	7	2	14	19	10	11	2	-	123
pravo na status roditelja njegovatelja	4	22	68	19	6	57	19	38	29	25	4	291
Smještaj u udomiteljsku obitelj (djeca i odrasli)	21	37	124	49	30	108	75	65	66	70	28	673
Smještaj u obiteljski dom (djeca i odrasli)	2	8	13	9	5	14	7	10	10	13	3	94
Usluge pomoći pri uključivanju u programe odgoja i obrazovanja	2	7	3	3	1	9	1	1	2	148	-	177
Smještaj u dom socijalne skrbi (djeca i odrasli)	153	177	213	60	193	347	153	220	218	548	247	2 529

Izvor: MSPM, 2013.a

²⁶ Centri su organizirani po područjima bivših općina Grada Zagreba.

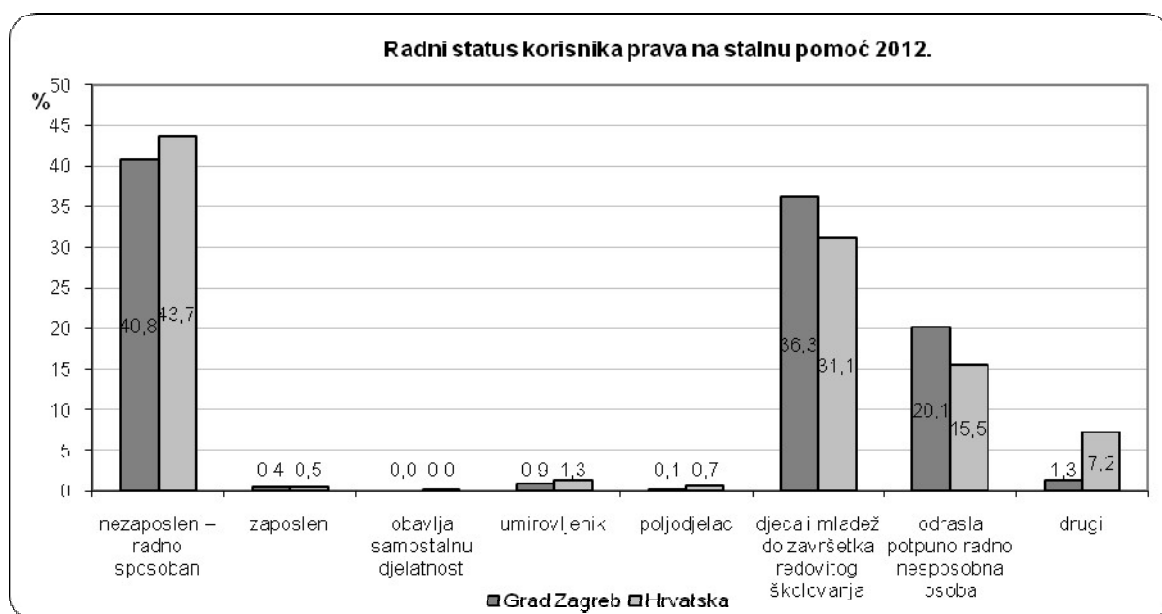
U 2012. godini povećalo se korištenje svih prava, osim pomoći i njege u kući (koja se zamjetno povećavala prethodnih godina), usluge pomoći pri uključivanju u programe odgoja i obrazovanja, smještaja u dom socijalne skrbi za djecu i odrasle te patronaže. Od ostalih prava najizrazitije se povećalo korištenje potpora za obrazovanje (za 10,7%) te osobna invalidnina (za 21,7%).

Stupanjem na snagu Zakona o socijalnoj skrbi (NN br. 57/11, 33/12) korisnicima pomoći za uzdržavanje i djeci smještenoj u udomiteljsku obitelj uvodi se potpora za školske udžbenike umjesto jednokratne pomoći za kupnju školskih udžbenika koja se može odobriti i ostalim osobama u stanju potrebe. Isto tako, podmirenje troškova smještaja u učeničkom domu odobrava se kroz jednu od potpora za obrazovanje, potporu za troškove smještaja u učeničkom domu.

3.8.2.2. Struktura korisnika prava na pomoć za uzdržavanje

Gledamo li strukturu korisnika prava na pomoć za uzdržavanje možemo vidjeti da u Gradu Zagrebu pomoć za uzdržavanje prima podjednaki broj muškaraca (51%) i žena (49%) (i u Hrvatskoj je udio muškaraca i žena podjednak, 49,5% žena i 50,5% muškaraca) (MSPM, 2013.b).

Slika 3.15. Radni status korisnika prava na pomoć za uzdržavanje 2012.

*stanje od 31. prosinca 2012. godine

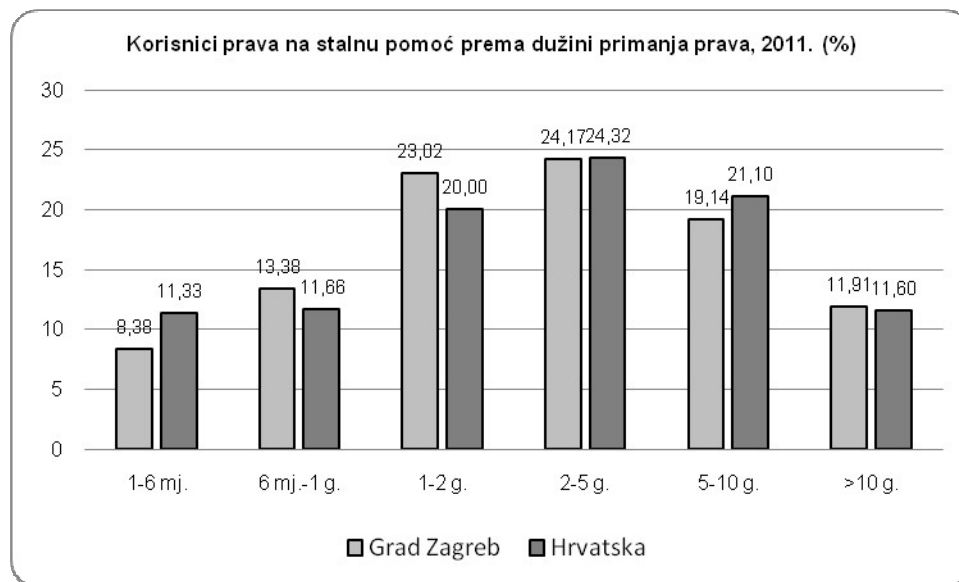
Izvor: MSPM, 2013.a

U pravilu se radi o nezaposlenim radno sposobnim osobama te drugim ovisnim osobama, prije svega djeci i mladeži do završetka redovnog školovanja (slika 3.33.). Povežemo li te podatke s kasnije iznesenim podacima koji ukazuju da se u pravilu radi o dugotrajnim korisnicima novčanih pomoći, nameće se potreba dodatne analize karakteristika primatelja novčane pomoći, kao i razvoja adekvatnih mjera koje bi doprinijele njihovom osamostaljivanju i izlasku iz sustava.

Prema obiteljskom statusu, to su najčešće obitelji s dvoje ili više djece (u 38,6% slučajeva) te samci (30,6%). Kod samaca je važno napomenuti da su to najčešće muškarci (u 68,6%) slučajeva. Nadalje, većina je radno sposobnih korisnika prava na pomoć za uzdržavanje nižeg obrazovnog statusa – 27,5% osoba je bez završene osnovne škole, 33,5% osoba ima završenu osnovnu školu,

a njih 34,6% završenu srednju školu. Njih najviše je u dobi od 40-49 godina (28,5%), 50-59 godina (24,5%) te u dobi od 30-39 godina (20,7%).

Slika 3.16. *Korisnici prava na pomoć za uzdržavanje prema dužini primanja prava 2011.*

Izvor: MZSS (2012.a, 2012.c)

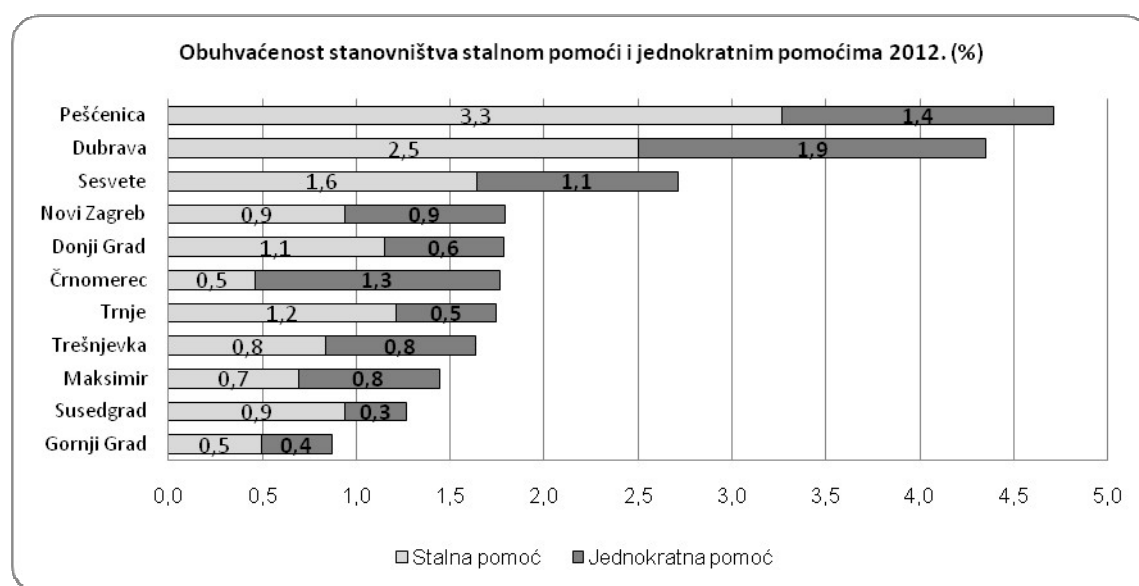
Pozornost treba privući podatak da većina korisnika pravo na pomoć za uzdržavanje prima dvije i više godina (u čak 55,2% slučajeva), kako u Gradu Zagrebu tako i u Hrvatskoj općenito (slika 3.34.). Gledamo li strukturu obitelji najviše korisnika prava na pomoć za uzdržavanje živi u samačkim kućanstvima (58,4% u Gradu Zagrebu, 51,2% u Hrvatskoj), a zatim slijede dvočlane (13,8% u Gradu Zagrebu, 15% u Hrvatskoj) te tročlane obitelji (10,4% u Gradu Zagrebu, 11,3% u Hrvatskoj). Povećani iznos pomoći prima 32,4% primatelja pomoći za uzdržavanje – 23,9% radno nesposobnih osoba i 8,1% djece samohranih roditelja te 0,4% trudnica nakon 12 tjedana trudnoće i roditelja do 2 mjeseca nakon poroda (u Hrvatskoj 18,3% radno nesposobnih osoba i 4,7% djece samohranih roditelja te 0,5% trudnica nakon 12 tjedana trudnoće i roditelja do 2 mjeseca nakon poroda). Primatelji pomoći za uzdržavanje u pravilu su osobe nižeg obrazovnog statusa – 30,5% ih je bez osnovne škole, 34,4% sa završenom srednjom školom te 2,9% sa višim ili visokim obrazovanjem (MSPM, 2012.a, 2012.b, 2012.c).

3.8.2.3. *Korisnici prava u sustavu socijalne skrbi prikazani prema područnicama Centra za socijalnu skrb Zagreb*

Gledamo li broj korisnika novčanih pomoći, područnice Peščenica, Dubrava i Sesvete imaju znatno veći udio korisnika pomoći za uzdržavanje u odnosu na preostale područnice. Nadalje, područnice Dubrava, Peščenica i Sesvete spadaju u tri područnice na čijem području najveći udio stanovnika ostvaruje pravo na pomoć za uzdržavanje ili jednokratnu novčanu pomoć (slika 3.35.). Razlozi značajnih razlika u udjelu korisnika pomoći za uzdržavanje u pojedinim područjima Grada Zagreba mogu se samo pretpostaviti. Velika je vjerojatnost da je ona posljedica strukture i karakteristika stanovništva. Primjerice, može se pretpostaviti da je ona posljedica činjenice da na području Dubrave i Peščenice živi veći broj romske populacije te višechlanih obitelji, koji u većoj

mjeri ostvaruju novčane pomoći. Na tim je područjima, uz Sesvete i Trešnjevku, isto tako najveći udio registriranih nezaposlenih osoba. No, to je samo pretpostavka koja, nesumnjivo, ukazuje na potrebu istraživanja karakteristika stanovništva u pojedinim dijelovima Grada Zagreba, koje mogu utjecati na ostvarivanje pomoći za uzdržavanje, odnosno uzroke i rasprostranjenost siromaštva u pojedinim sredinama. Usporedno s istraživanjem siromaštva na području Grada Zagreba bilo bi dobro analizirati rad pojedinih područnih ureda Centra za socijalnu skrb Zagreb te usporediti ujednačenost kriterija u postupanju, odnosno druge indikatore koji mogu utjecati na odobravanje pomoći.

Slika 3.17. *Obuhvaćenost stanovništva pomoći za uzdržavanje te jednokratnim pomoćima po uredima 2012.*

Izvor: MSPM, 2013.a

Polazeći od iznesenih rezultata može se zaključiti da je različitim oblicima pomoći u sustavu socijalne skrbi obuhvaćeno znatno manje stanovnika Grada Zagreba od stope siromaštva u Hrvatskoj. Pri tome ipak treba voditi računa o činjenici da općenito u Hrvatskoj znatno manji broj osoba prima novčane pomoći, nego što to sugerira stopa siromaštva, jer je iznos pomoći vrlo nizak i ne prati realne potrebe stanovništva. Socijalna pomoć za samce je povećana i time je Hrvatska na neki način udovoljila Vijeću Europe, no i dalje je socijalna pomoć nedostatna.

U Grad Zagrebu je prisutan i problem trgovanja ljudima. Prema podacima Ureda za ljudska prava na području Policijske uprave Zagrebačke²⁷ 2006. godine identificirano je 5 odraslih žrtava trgovanja ljudima (sve su žrtve bile strani državljani i ženskog spola), a u 2012. godini, identificirano je 11 žrtava trgovina ljudima (8 hrvatskih državljana i 2 Rumunjke i 1 osoba bez državljanstva). Tijekom tog razdoblja svake je godine identificirano između 7 i 19 žrtava. Gledano na razini Hrvatske, evidencija se o pojavnosti trgovanja ljudima sustavno vodi od 2002. godine i od tada je pa do kraja 2013. godine u Hrvatskoj identificirano sveukupno 120 žrtvi trgovanja

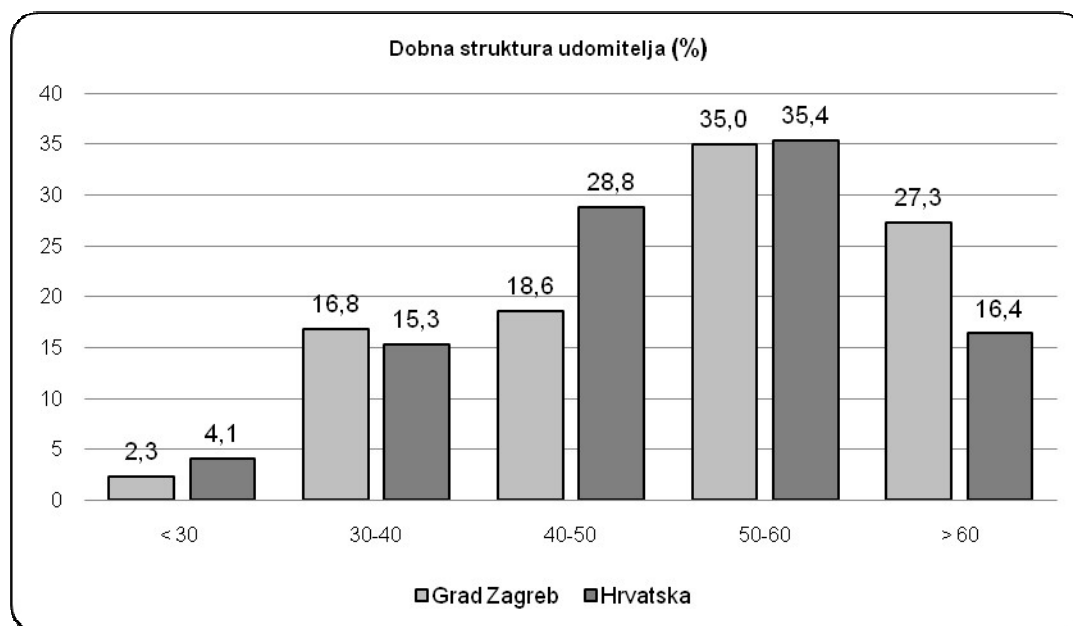
²⁷ Podaci se prikupljaju prema nadležnostima Policijskih uprava, pri čemu je potrebno voditi računa da je Policijska uprava Zagrebačka nadležna za područje Grada Zagreba i Zagrebačke županije. Stoga je podatak potrebno uzeti s rezervom jer to obuhvaća znatno šire područje od samog Grada Zagreba.

ljudima. Najčešći su pojavni oblici prisiljavanje na prostituciju, uspostava ropstva, odnosno prisiljavanje na fizički rad te kupnja s ciljem sklapanja braka (MUP, 2013.).

3.8.2.4. Udomitelji na području Grada Zagreba

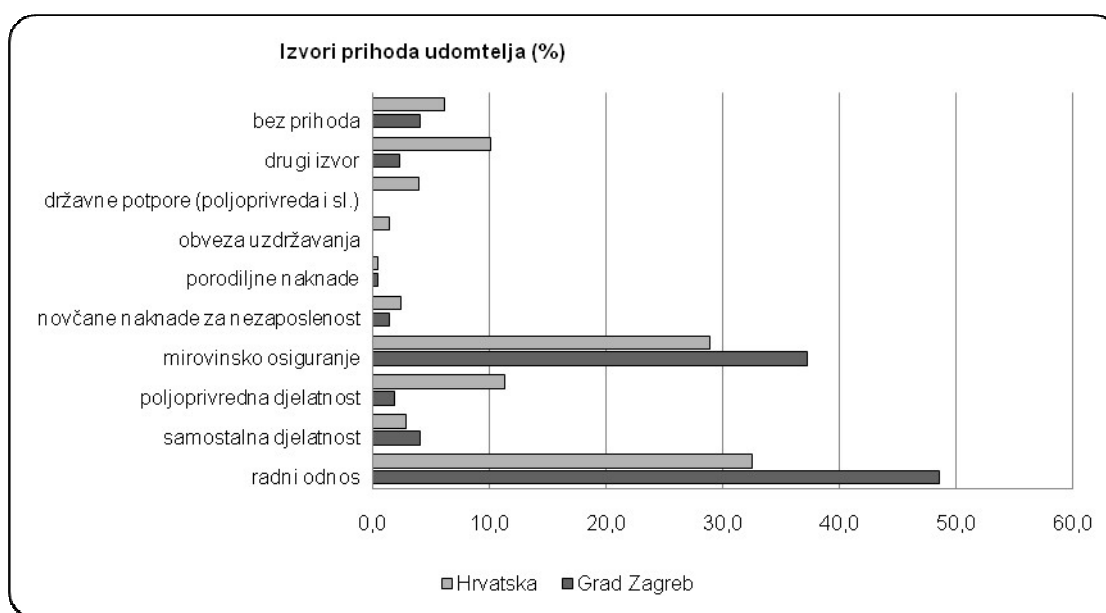
U Gradu Zagrebu su 2011. godine bila registrirana 220 udomitelja (2010. godine na području je Grada djelovalo 212 udomiteljskih obitelji), od čega 86,8% žena (u Hrvatskoj 2 820 udomitelja, od čega 83% žena). U pravilu se radi o osobama starije životne dobi (slika 3.36.), koje su u više od polovine slučajeva bez prihoda iz radnog odnosa (slika 3.38). Iako, usporedimo li podatke iz 2008. godine, situacija se u tom pogledu u Gradu Zagrebu promijenila te se udio udomitelja s primanjima iz radnog odnosa povećao s 34,3% 2007. godine na 48,8% 2011. godine. S druge je strane broj udomitelja bez prihoda u Gradu Zagrebu pao s 9,9% 2007. godine na 4,3% 2009. da bi se 2010. godine ponovno povećao na 6,6% (MZSS, 2008.b, 2009.c, 2010.c). U 2011. godini udio udomitelja bez primanja bio je 4,1% (MSPM, 2012.c). Na smještaju najčešće imaju jednog korisnika (u 60,0% slučajeva u Gradu Zagrebu te u 42,0% slučajeva u Hrvatskoj). Bez korisnika na smještaju bilo je 11,8% udomitelja u Gradu Zagrebu te njih 6,7% u Hrvatskoj. U udomiteljske je obitelji u Gradu Zagrebu krajem 2011. godine bilo smješteno sveukupno 630 korisnika, od čega 35,4% djece (5 426, od čega 34,8% djece u Hrvatskoj) (MSPM, 2012.a, 2012.c).

Slika 3.18. Dobna struktura udomitelja u 2011. godini

Izvor: MSPM (2012.a, 2012.c)

Slika 3.19. Izvori prihoda udomitelja u 2011. godini

Izvor: MSPM (2012.a, 2012.c)

3.8.3. Prava iz nadležnosti Grada Zagreba

Osim naprijed navedenih prava koja se financiraju iz državnog proračuna, Grad Zagreb isto tako izdvaja određeni dio sredstava za prava iz sustava socijalne skrbi. Dok su pravo za podmirenje troškova stanovanja i pravo za ogrjev prava na koje Grad Zagreb kao jedinicu područne samouprave obvezuje Zakon o socijalnoj skrbi (Narodne novine 57/11, 33/12), Grad Zagreb za građane nižeg socijalnog statusa propisuje i druga prava temeljem Odluke o socijalnoj skrbi (Službeni glasnik Grada Zagreba 12/11 i 19/11, 10/12). Također, pomoći socijalne skrbi pružaju se i temeljem drugih propisa: Pravilnika o mjerilima i postupku za utvrđivanje nesposobnosti za samostalan život i rad i nedostatak sredstava za uzdržavanje za osobe s prebivalištem u RH kojima se zdravstvena zaštita ne osigurava po drugoj osnovi (NN 39/02) i Odluke o određivanju pogrebnih poslova koji se financiraju iz proračuna Grada Zagreba (Službeni glasnik Grada Zagreba 4/01). U tablici 3.37. daje se osnovni pregled pomoći koje su stanovnicima Grada Zagreba odobrene u 2012. godini.

Zanimljivi su podaci o broju korisnika pomoći za podmirenje troškova stanovanja. Tu pomoć prema Zakonu o socijalnoj skrbi, može ostvariti samac ili obitelj ako njihov mjesečni prihod u posljednja tri mjeseca, prije mjeseca u kojem je zahtjev podnesen, ne prelazi propisanu visinu sredstava za uzdržavanje. Budući da je propisana visina sredstava za uzdržavanje jednaka visini stalne pomoći, korisnici pomoći za uzdržavanje, ako ispunjavaju druge propisane uvjete, mogli bi ostvariti i pomoć za troškove stanovanja. No, dok je s jedne strane sveukupno odobreno 4 687 stalnih pomoći, s druge je strane isplaćeno samo 1 738 pomoći za podmirenje troškova stanovanja²⁸. Na tako veliku razliku u prvom redu utječe činjenica da veliki udio korisnika pomoći za uzdržavanje živi u stanovima neodgovarajuće kvadrature u smislu da su preveliki. Naime,

²⁸ Podaci Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.

jedan je od uvjeta ostvarivanja tog prava i da površina stana ne bude veća od propisane²⁹. Isto tako, veliki broj najmoprimaca nije u mogućnosti pribaviti Ugovor o najmu stana, a što je potreban dokument u postupku ostvarivanja prava.

Gledamo li strukturu korisnika novčane pomoći umirovljenicima, najviše njih prima pomoć u iznosu od 200,00 kuna mjesečno (50,7%), zatim 300,00 (28,5%) i 400,00 kuna mjesečno (20,8%). Usporedimo li ove podatke s onima od prethodnih godina, možemo vidjeti da se tijekom 2010. godine struktura značajno promijenila pri čemu je porastao udio korisnika koji primaju najmanji iznos pomoći i obratno, dok je nakon toga struktura ostala ista. Naime, dodatak na mirovinu početkom 2010. godine ušao je u osnovicu mirovine. Slična je situacija i kod novčane pomoći namijenjene korisnicima doplatka za pomoć i njegu/osobne invalidnine gdje je 2012. godine 26,3% korisnika ostvarivalo pravo na iznos od 100,00 kuna, a 73,7% korisnika na iznos od 200,00 kuna mjesečno³⁰.

²⁹ Za samca površina ne smije prelaziti 25 m², za dvočlanu obitelj 35 m², za tročlanu obitelj 45 m², za četveročlanu obitelj 55 m². Za svakog daljnjeg člana obitelji dodaje se još 5 m² stana (Pravilnik..., NN broj: 29/98, 117/00 i 81/04.). Odluka o socijalnoj skrbi Grada Zagreba propisuje da osnovica na temelju koje se utvrđuje visina pomoći za podmirenje troškova stanovanja je osnovica koju određuje Vlada RH za stalnu pomoć, uvećana za 20%. Također, ovom Odlukom propisana je veličina i obilježja stana, koja za samca iznosi 30 m². Kvadratura je propisana Zakonom o socijalnoj skrbi (NN 33/12) čl.38 st.2 i po tome postupi i Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.

³⁰ Izračun autora temeljem podataka Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.

Tablica 3.37. Broj korisnika prava socijalne skrbi koja se financiraju iz gradskog proračuna 2012.

Oblik pomoći	Broj samaca	Broj obitelji	Ukupno korisnika
Pomoć u obiteljskim paketima		683	2 702
Pravo na besplatnu mjesečnu/godišnju pokaznu kartu			122 328
Novčana pomoć umirovljenicima			14 903
Prehrana u pučkoj kuhinji			5 559
Pomoć djeci u mliječnoj hrani			138
Dječje ljetovanje			2 800
Smještaj u prenoćište			140
Novčana pomoć korisnicima doplatka za pomoć i njegu i korisnicima osobne invalidnine			7 975
Pomoć i njega u kući			446
Novčana pomoć za osobne potrebe (džeparac) korisnicima domova za starije i nemoćne osobe			363
Prigodni paketi za djecu povodom Uskrsa			3 950
Prigodni paketi za djecu povodom Sv. Nikole			3 950
Novčana pomoć umirovljenicima povodom Božića			13 899
Prigodni paketi za korisnike smještaja u domovima za starije i nemoćne povodom Božića			3 586
Novčana pomoć umirovljenicima povodom Uskrsa			15 606
Prigodni paketi za korisnike smještaja u domovima za starije i nemoćne povodom Uskrsa			3 586
Oblik pomoći (prema drugim propisima)			Ukupno korisnika
Pomoć za podmirenje troškova stanovanja	620	1 237	1 858
Pomoć za ogrjev			883
Ukop po minimalnom socijalnom standardu			29
Zdravstvena zaštita neosiguranim osobama			3 274

Izvor: Podaci Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom i Gradskog ureda za zdravstvo i branitelje (u prosjeku za 2012.)

U oblike pomoći socijalne zaštite ubraja se i savjetovanje i pomaganje u prevladavanju posebnih teškoća. U Savjetovalištu za korisnike socijalne zaštite u 2012. godini pruženo je ukupno 619 usluga savjetovanja, od toga 131 usluga savjetovanja za udomitelje i članove udomiteljskih obitelji, a u Savjetovalištu za djecu i odrasle – žrtve obiteljskog nasilja pruženo je ukupno 1 408 usluga savjetovanja (riječ o savjetovanju osobnim, telefonskim putem te putem elektroničke pošte) za 770 korisnika. Usluge Savjetovališta za osobe s invaliditetom i članove njihovih obitelji u 2012. godini koristilo je ukupno 325 osoba, a usluge Savjetovališta za hrvatske branitelje i članove njihovih obitelji ukupno 416 korisnika godišnje. Većina je korisnika usluge savjetovanja koristila višekratno.

Vezano uz ostvarivanje prava iz lokalnih sredstava, istraživanje UNDP-a o kvaliteti života, a vezano uz osobe starije životne dobi, govori kako socijalnu pomoć iz lokalnih izvora češće dobivaju kućanstva u kojima žive starije osobe umirovljenici nego kućanstva u kojima žive starije osobe bez mirovina (Šućur, 2008.).

Uz prava u sustavu socijalne skrbi, Grad Zagreb je propisao i pravo na pomoć za opremu novorođenog djeteta pri čemu se za prvo dijete isplaćuje iznos od 1.800,00 kuna (u jednakim godišnjim obrocima tijekom 3 kalendarske godine), drugo dijete iznos od 3.600,00 kuna (u jednakim godišnjim obrocima tijekom 3 kalendarske godine), a za treće i svako slijedeće dijete iznos od 54.000,00 (u jednakim godišnjim obrocima tijekom 6 kalendarskih godina). U 2012. godini pravo na pomoć za opremu novorođenog djeteta sveukupno je koristilo 6 597 osoba, pri čemu je ostvareno 2 978 pomoći za prvo dijete, 2 488 pomoći za drugo dijete, 91 pomoć za prvo i drugo dijete, 992 pomoći za treće i svako daljnje dijete, 28 pomoći za drugo i treće dijete, 13 pomoći za treće i četvrto dijete, 6 pomoći za prvo, drugo i treće dijete te 1 pomoć za drugo, treće i četvrto dijete.

Isto tako, nastavljena je isplata pomoći ostvarenih prethodnih godina i to: za ukupno 5 107 korisnika koji su pravo ostvarili u 2011. godini, za ukupno 6 530 korisnika koji su pravo ostvarili u 2010. godini, za 2 098 korisnika iz 2009. godine, za 986 iz 2008., 931 iz 2007. te za 165 korisnika iz 2006. godine. Sve u svemu, 2012. godine bilo je ukupno 22 414 korisnika pomoći za opremu novorođenog djeteta.

3.8.4. Prava iz nadležnosti Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje

U Gradu Zagrebu su 2012. godine bila 22 428 korisnika prava na doplatak za djecu (tablica 3.38.). Broj je korisnika u usporedbi s 2011. godinom za 17% veći, kao i broj djece (za 16%).

Tablica 3.158. *Korisnici prava na doplatak za djecu 2012. (stanje: 31. prosinca)*

Korisnici doplatka za djecu	Broj djece	Prosječna mjesečna svota doplatka	Prosječni godišnji doplatak po djetetu u kunama
26 244	48 632	371,93	4 463,16

* Podaci se odnose na broj isplata za područje Grada Zagreba i Zagrebačke županije – Područni ured Zagreb
Izvor: HZMO, 2013.

Zagreb je i «grad umirovljenika». Oko 25% građana prima mirovinu koja, iako je prosječno viša nego u Hrvatskoj, u često slučajeva nije dostatna za zadovoljavanje osnovnih potreba. U tom se smislu može govoriti o tendenciji koja će se najvjerojatnije nastaviti i u budućnosti – broj ovisnog stanovništva zbog pojačanog će starenja stanovništva i produžene dužine života najvjerojatnije nastaviti i dalje rasti.

Tablica 3.39. *Korisnici mirovina temeljem Zakona o mirovinskom osiguranju (stanje 31. prosinca 2012.)*

	ZAGREB		HRVATSKA	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Ukupno				
- broj korisnika	197 554	100	1 128 300	100
- prosječan staž	31	-	29	-
- prosječna mjesečna mirovina u kunama	2 859,62	-	2 184,15	-
Starosna mirovina				
- broj korisnika	125 649	63,6	640 924	56,8
- prosječan staž	34	-	31	-
- prosječna mjesečna mirovina u kunama	3 109,79	-	2 391,81	-
Invalidska mirovina				
- broj korisnika	41 959	21,2	248 537	22,0
- prosječan staž	24	-	23	-
- prosječna mjesečna mirovina u kunama	2 352,21	-	1 951,19	-
Obiteljska mirovina				
- broj korisnika	29 547	15,0	238 839	21,2
- prosječan staž	31	-	27	-
- prosječna mjesečna mirovina u kunama	2 516,36	-	1 869,29	-

Napomena: prosječne mjesečne mirovine umanjene su za porez i prirez.

Izvor: HZMO, 2013.

Tablica 3.40.16 *Korisnici mirovina prema vrstama mirovina po Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihove obitelji (stanje 31. prosinca 2012.).*

	ZAGREB		HRVATSKA	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Ukupno				
- broj korisnika	8 420	100	70 579	100
- prosječan staž	-	-	18	-
- prosječna mjesečna mirovina u kunama	5 817,67	-	5 340,41	-
Najniža mirovina				
- broj korisnika	14	0,2	411	0,6
- prosječan staž	-	-	5	-
- prosječna mjesečna mirovina u kunama	2 413,45	-	2 389,23	-
Invalidska mirovina				
- broj korisnika	6 936	82,4	58 424	82,7
- prosječan staž	-	-	20	-
- prosječna mjesečna mirovina u kunama	5 496,05	-	5 006,74	-
Obiteljska mirovina				
- broj korisnika	1 470	17,5	11 744	16,6
- prosječan staž	-	-	8	-
- prosječna mjesečna mirovina u kunama	7 367,61	-	7 103,64	-

*prosječne mjesečne mirovine umanjene su za porez i prirez

Izvor: HZMO, 2013.

Broj je osiguranika na broj umirovljenika u Gradu Zagrebu iznosio 2,13:1³¹ 2011. godine (u Hrvatskoj 1,21:1). Situacija se u tom pogledu nešto pogoršala u Gradu Zagrebu (2,26:1 u 2010. godini), a na razini Hrvatske je ostala približno ista (1,23:1 u 2010. godini). Vezano uz broj korisnika prava temeljem Zakona o mirovinskom osiguranju (NN, br. 102/98, 127/00, 59/01, 109/01, 147/02, 117/03, 30/04, 177/04, 92/05, 79/07 i 41/0843/07, 79/07, 35/08, 40/10, 121/10, 130/10, 139/10, 61/11, 114/11, 76/12) on je ostao isti kao i 2011. godine. Broj korisnika prava temeljem Zakona o pravima branitelja iz Domovinskog rata i članova njihove obitelji (NN, br. 174/04, 92/05, 02/07 i 107/07) bio se naglo povećao 2007. godine kad je iznosio za 13% više od broja korisnika 2006. godine. Tijekom narednih godina blaže je rastao, a u 2012. bilježi stagnaciju i blago opadanje (za 28 osoba) u usporedbi s 2011. godinom. Tu se dakle radi o trendu kretanja broja korisnika prava na invalidsku mirovinu.

3.9. Sufinanciranje programa i projekata udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba

Na inicijativu Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske, a u cilju unapređenja sustava dodjele financijskih potpora programima i projektima organizacija civilnog društva iz javnih izvora u Republici Hrvatskoj, Gradonačelnik Grada Zagreba, 2. ožujka 2011., donio je Zaključak o osnivanju i imenovanju Koordinacije Grada Zagreba za ujednačenost suradnje i postupka dodjele financijskih potpora udrugama (Službeni glasnik Grada Zagreba, 4/11).

Među zadaćama Koordinacije su:

- koordiniranje gradskih upravnih tijela u cilju unapređivanja suradnje Grada Zagreba i udruga koje djeluju na području Grada kroz financiranje, savjetovanje i redovito informiranje;
- koordiniranje izrade gradskih odluka o načinu, kriterijima i postupcima dodjele, pravilima ugovaranja i praćenja provedbe financiranih projekata/programa udruga za područja za koja se potpore daju u cilju uspostavljanja ujednačenog i transparentnog sustava dodjele javnog novca;
- praćenje usklađenosti gradskih odluka o načinu, kriterijima i postupcima dodjele, pravilima ugovaranja i praćenja provedbe financiranih projekata/programa udruga s Kodeksom pozitivne prakse, standarda i mjerila za ostvarivanje financijske potpore programima i projektima udruga (Narodne novine 16/07).

Namjera osnivanja ove Koordinacije je bolje koordiniranje, financiranje i suradnja s organizacijama civilnog društva na razini svih ureda gradske uprave. Dodjeljivanje financijskih potpora za programe i projekte do kraja 2011. bilo je uređeno zasebnim odlukama nadležnih ureda gradske uprave. Inicijativom Koordinacije pristupilo se ujednačavanju gradskih odluka za dodjelu potpora udrugama te su u prosincu 2011. ujednačene odluke za područja socijalnog i humanitarnog značenja, zaštite potrošača, promicanja zdravlja, branitelja iz Domovinskog rata i njihovih obitelji, borbe II. svjetskog rata i civilne invalide rata, zaštite okoliša i održivog razvoja, održive energetske politike, ljudskih prava, mladih, zaštite životinja i temeljnih vrijednosti Europske unije.

³¹ Izračun autora temeljem dostupnih podataka HZMO-a.

Odluke uređuju pitanja: koja su to područja od interesa za Grad Zagreb, način dodjeljivanja potpora, najniži i najviši iznos potpore, postupak dodjele, raspisivanje i objava javnog natječaja, uvjeti natječaja, sadržaj prijave na natječaj, način prijave, rok i mjesto podnošenja prijave, provedba postupka i kriterija za odabir programa/projekata, pravo prigovora, ugovor o financijskoj potpori, nadzor nad provođenjem odluka, te pitanje sankcija za postupanja suprotna odredbama odluka.

Cilj i svrha izmijenjenih odluka u skladu je i s preporukama Ureda za udruge Vlade RH za primjenu Kodeksa pozitivne prakse, standarda i mjerila za ostvarivanje financijske potpore programima i projektima udruga, a koji je Hrvatski sabor donio 2007. godine (NN, 16/07). Prikaz broja financiranih programa i projekata 2012. godine dan je u tablici 3.41.

Tablica 3.41. *Prikaz prema Gradskom uredu za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom i Gradskom uredu za zdravstvo i branitelje*

Financirano putem:	Natječaja	Zaključka gradonačelnika, a na prijedlog Ureda	Ukupno programa/projekata
PODRUČJE OD SOCIJALNOG ZNAČAJA			
Prevenција neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži			
- ukupan broj financiranih udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba	120	68	188
- ukupan broj financiranih programa ili projekata	135	70	205
Socijalni i humanitarni značaj			
- ukupan broj financiranih udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba	57	-	57
- ukupan broj financiranih programa ili projekata	72	-	72
PODRUČJE ZAŠTITE OSOBA S INVALIDITETOM			
Programi i projekti socijalnog i humanitarnog značaja za unapređivanje kvalitete života osoba s invaliditetom			
- ukupan broj financiranih udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba	56	64	120
- ukupan broj financiranih programa ili projekata	81	81	162
PODRUČJE ZDRAVSTVA			
Prevenција ovisnosti (duhan, alkohol i psihoaktivne tvari)			
- ukupan broj financiranih udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba	82	10	92
- ukupan broj financiranih programa ili projekata	84	11	95
Javnozdravstveni i zdravstveni programi			
- ukupan broj financiranih udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba	61	90	151
- ukupan broj financiranih programa ili projekata	71	90	161
PODRUČJE HRVATSKIH BRANITELJA			
Udruge proizašle iz Domovinskog rata, Drugog svjetskog rata i civilnih invalida rata			
- ukupan broj financiranih udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba	82	33	511
- ukupan broj financiranih programa ili projekata	148	33	181

Izvor: Podaci Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom i Gradskog ureda za zdravstvo i branitelje

Također, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport svake godine raspisuje Natječaj za predlaganje programa ili projekata udruga mladih ili udruga za mlade Grada Zagreba. Slijedom Gradskog programa djelovanja za mlade Grada Zagreba (Službeni glasnik Grada Zagreba 14/04) ovi programi ili projekti obuhvaćali su 2012. godine osam područja: obrazovanje i informatizacija mladih, zapošljavanje i poduzetništvo mladih, socijalna politika prema mladima, zdravstvena zaštita i reproduktivno zdravlje mladih, aktivno sudjelovanje mladih u društvu, izgradnja civilnog društva i volonterski rad, kultura mladih i slobodno vrijeme te mobilnost, informiranje i savjetovanje mladih (tablica 3.42.).

Tablica 3.42. Prikaz prema Gradskom uredu za obrazovanje, kulturu i šport

Financirano putem:	Natječaja	Zaključka gradonačelnika, a na prijedlog Ureda	Ukupno programa/projekata
Obrazovanje i informatizacija mladih			
- ukupan broj financiranih udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba	23	1	24
- ukupan broj financiranih programa ili projekata	24	1	25
Zapošljavanje i poduzetništvo mladih			
- ukupan broj financiranih udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba	3	-	3
- ukupan broj financiranih programa ili projekata	3	-	3
Socijalna politika prema mladima			
- ukupan broj financiranih udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba	16	1	17
- ukupan broj financiranih programa ili projekata	16	1	17
Zdravstvena zaštita i reproduktivno zdravlje mladih			
- ukupan broj financiranih udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba	17	1	18
- ukupan broj financiranih programa ili projekata	17	1	18
Aktivno sudjelovanje mladih u društvu			
- ukupan broj financiranih udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba	9	-	9
- ukupan broj financiranih programa ili projekata	9	-	9
Izgradnja civilnog društva i volonterski rad			
- ukupan broj financiranih udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba	11	-	11
- ukupan broj financiranih programa ili projekata	11	-	11
Kultura mladih i slobodno vrijeme			
- ukupan broj financiranih udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba	40	8	48
- ukupan broj financiranih programa ili projekata	40	8	48
Mobilnost, informiranje i savjetovanje mladih			
- ukupan broj financiranih udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba	15	2	17
- ukupan broj financiranih programa ili projekata	15	2	17

Izvor: Podaci Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i šport

Sukladno prikazanim podacima vidimo da su Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradski ured za zdravstvo i branitelje te Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport i u 2012. godini nastavili sufinancirati programe i projekte udruga te drugih pravnih i fizičkih osoba putem natječaja, kao i putem zaključaka Gradonačelnika Grada Zagreba, a na prijedlog Ureda.

Za sve navedene programe/projekte udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba u 2012. godini sveukupno je dodijeljeno oko 20 406 044,51 kn.

Grad Zagreb u partnerstvu s udrugama sudjeluje u provedbi projekata koji se financiraju iz fondova europske unije (tablica 3.43.). Glavni cilj sudjelovanja u partnerskim projektima je jačanje inovativnih kapaciteta organizacija civilnog društva u pružanju ciljanih socijalnih usluga (u području socijalnih, zdravstvenih i obrazovnih potreba) u kojima ovaj tzv. treći sektor donosi dodatnu vrijednost.

Tablica 3.43. *Projekti u partnerstvu između Grada Zagreba i udruga/drugih subjekata u 2012. godini*

Naziv udruge /drugog subjekta	Naziv projekta	Fond EU iz kojeg se financira projekt	Udio Grada Zagreba u partnerstvu / dodijeljena sredstva
Savez društava distrofičara Hrvatske-SDDH	Z@druga SDDH	IV. Komponenta IPA programa-Razvoj ljudskih potencijala	-
Centar za rehabilitaciju Silver	„Model 4 P = podrška + posloprimci + poslodavci + posao“	IV. Komponenta IPA programa- Razvoj ljudskih potencijala	-
Centar inkluzivne potpore IDEM	„Stručnom potporom do obrazovanja za sve“	IV. Komponenta IPA programa- Razvoj ljudskih potencijala	10.000,00 kn
Volonterski centar Zagreb	Pokreni sebe, primijeni svijet	IPA 2010 – Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija	suglasnost za partnerstvo
Dom Duga Zagreb	„Save road to work under Duga“	IPA Komponenta IV – Razvoj ljudskih potencijala „Uspostava podrške u socijalnom uključivanju i zapošljavanju socijalno ugroženih i marginaliziranih skupina“	suglasnost za partnerstvo
Općina Zuglo, Budimpešta, Mađarska	„Gradovi Jugoistočne Europe prema socioekonomskoj integraciji osoba starije životne dobi u održivim gradskim zajednicama - Silver City“	South East Europe, Transnational Cooperation Programme	Pridruženi strateški partner
Društvo za psihološku pomoć	" Povećanje zapošljivosti stručnjaka pomagačkih zanimanja“	IPA pretpristupni program	40.000,00 kuna

Izvor: Podaci Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu u šport i Gradskog ureda za zdravstvo i branitelje

Tablica 3.44. Partnerstva Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i šport u 2012. godini

Naziv srednje škole	Naziv projekta	Fond EU iz kojeg se financira projekt	Udio Grada Zagreba u partnerstvu/dodijeljena sredstva
Grafička škola u Zagrebu	<i>Medijska pismenost za 21. stoljeće</i>	IV. komponente IPA: Razvoj ljudskih potencijala - Implementacija novih kurikuluma u SOO-u i Regionalna mreža lokalnih obrazovnih institucija. Provodi se od 22. rujna 2012. do 21. rujna 2013.	7.368,12 € u kunskoj protuvrijednosti
Prehrambeno-tehnološka škola	<i>Nutricionistički centar izvrsnosti</i>	IV. komponente IPA: Razvoj ljudskih potencijala - Implementacija novih kurikuluma u SOO-u i Regionalna mreža lokalnih obrazovnih institucija. Provodi se od 22. rujna 2012. do 21. rujna 2013.	10.000 € u kunskoj protuvrijednosti

Izvor: Podaci Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu u šport i Gradskog ureda za zdravstvo i branitelje

4. ZAKLJUČAK

Predstavljena socijalna slika za 2012. godinu daje najnovije uvide u nizu socijalnih indikatora i nadopuna je ranijim izvješćima. Socijalna slika omogućuje praćenje određenih indikatora kroz vrijeme i u tom smislu daje važne uvide u socijalne trendove u gradu Zagrebu. Izvješće o socijalnoj slici za 2012. godinu unosi određene inovacije: donekle novi pristup socijalnim pokazateljima i prepoznatim izazovima za programe socijalne zaštite u Zagrebu, kao i neke nove pokazatelje, kao što su pokazatelji NEET populacije ili pokazatelji o provođenju deložacija.

U socijalnoj slici za 2012. godinu valja istaknuti kako je i dalje na djelu proces starenja stanovništva; od 2011. do 2012. broj stanovnika starijih od 65 godina povećao se od 17,3% na 17,6%. Ove promjene nisu toliko značajne, međutim, promatrajući trend starenja stanovništva kroz duže vremensko razdoblje pokazuje da je starenje stanovništva naglašen fenomen. Primjerice, udio starijeg stanovništva 2001. godine iznosio je 14,9%. I u 2012. godini nastavlja se trend pozitivnog prirodnog prirasta, koji se u Zagrebu bilježi od 2008. godine.

Promatrajući obiteljsku strukturu, primjetan je trend porasta broja djece rođene izvan braka, dok je broj sklopljenih brakova i razvoda stabilan u odnosu na raniju godinu.

U dijelu stanovanja, valja naglasiti da u se 2012., nakon nekoliko godina pada, bilježi porast broja novoizgrađenih stanova. Istovremeno, rizici deložacije i problemi vezani uz plaćanje stambenih kredita sve su naglašeniji.

Iskazane stambene potrebe u Zagrebu moguće je podmiriti dodatnim ulaganjima u gradnju socijalnih i javno najamnih stanova. Ovi bi programi naročito pozitivno djelovali na razdvajanje prikrivenih obitelji, primjerice odraslih članova kućanstva koji bi se trebali osamostaliti.

Naredna važna mjera trebala bi biti učinkovit i djelotvoran program subvencioniranja najamnina i troškova stanovanja.

Radi povećanja energetske učinkovitosti grad bi, u partnerstvu s vlasnicima, trebao, koristeći sredstva EU, početi sa sufinanciranjem programa obnove pročelja i zamjene prozora i vrata na stambenim zgradama.

Rezultati procjene stambenih potreba upućuju na pitanja stanovanja starije populacije koja ima problema s neprikladnim stanovima, visokim troškovima stanovanja i slabo održanim stanovima.

Može se očekivati da će sve veći problem u Zagrebu biti deložacije obitelji koje nisu u stanju otplaćivati stambene kredite, pa će se vršiti pritisak da se za njih osigura nužni smješta.

Podaci o zaposlenosti i tržištu rada svjedoče o padu stope zaposlenosti u usporedbi s 2011. godinom, dok istovremeno stopa (registrirane) nezaposlenosti raste od 2009. godine. Posebice je naglašen problem nezaposlenosti mladih od 20 do 29 godina, koji čine gotovo trećinu svih nezaposlenih.

Pokazatelji stanja socijalne zaštite upućuju na i dalje prisutan problem nepodmirene potražnje za uslugama smještaja za starije i nemoćne osobe. Broj zahtjeva za smještaj na sličnoj je razini uspoređujući s 2011. godinom. Ipak, kapaciteti smještaja kontinuirano kroz godine pokazuju se nedostatnima. Istovremeno, bilježi se porast korištenja novčanih prava iz sustava socijalne pomoći, posebice potpora za obrazovanje te osobne invalidnine.

Grad Zagreb je i u 2012. nastavio s financiranjem projekata i programa udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba, i to sa sličnim ukupnim iznosom kao i u 2011. godini.

Socijalna slika Zagreba za 2012. godinu naglašava i uvodi nove postavke budućeg socio-ekonomskog razvoja: jačanje socijalne kohezije, socijalno ulaganje, inovacije i socijalno poduzetništvo. Pored toga, uvode se i promoviraju dodatni socijalni indikatori, kojima se prepoznaju „nove“ društvene skupine u riziku od socijalne isključenosti.

Navedenim inovacijama nastojalo se napraviti zaokret prema socijalnoj slici kao dinamičnom alatu pri izradi strateških dokumenata, kao i programa i mjera socijalne politike Grada Zagreba. Konačno, i dalje se zagovara i naglašava potreba jačanja suradnje različitih dionika na lokalnoj razini, uključujući i jačanje suradnje s Centrom za socijalnu skrb Zagreb te područnim uredom Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.

Ovim izvještajem Zagreb se okreće ciljevima Europe 2020, kao i preporukama dokumenta Europske komisije „Prema socijalnom ulaganju za rast i koheziju“.

5. LITERATURA

Bežovan, G. (2008). Civilno društvo i kombinirana socijalna politika. U. Puljiz, V. et.al (ur) Socijalna politika Hrvatske, Zagreb : Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Bežovan, G., Matančević, J., Baturina, D. (2013). City report: Social innovations in Zagreb. WILCO, report paper.

Bežovan, G., Matančević, J., Baturina, D. (2012). City report Zagreb, (WILCO Publication no. 32; www.wilco.eu)

CERANEO, Centar za razvoj neprofitnih organizacija (2013). Prema socijalnom ulaganju za rast i koheziju – uključujući i provedbu Europskog socijalnog fonda za razdoblje 2014.-2020., Zagreb: CERANEO.

Državni zavod za statistiku (2003-2013). Migracija stanovništva Republike Hrvatske. Priopćenje broj 7.1.2. Posjećeno 5.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2006-2013). Indeks obujma industrijske proizvodnje te indeksi zaliha, zaposlenih osoba i proizvodnosti rada u industriji. Priopćenje broj 2.1.3/12. Posjećeno 5.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2007-2012). Pokazatelji siromaštva. Priopćenje broj 14.1.2. Posjećeno 5.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2008-2012). Cijene prodanih novih stanova. Priopćenje broj 3.1.5/2. Posjećeno 5.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2008.a). Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2007. Priopćenje broj 7.1.1. Posjećeno 5.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2008.b). Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. Posjećeno 5.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2010.). Procjena tromjesečnog obračuna bruto domaćeg proizvoda za drugo tromjesečje 2010. Priopćenje broj 12.1.2./2. Posjećeno 5.11.2010. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2011-2013). Dječji vrtići i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja. Priopćenje broj 8.1.8. Posjećeno 5.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2012.a). Stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, popis 2011. Posjećeno 5.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2012.b). Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2011. Priopćenje broj 7.1.1. Posjećeno 5.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2012.c). Završene zgrade i stanovi u 2011. Priopćenje broj 3.1.9. Posjećeno 5.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2012.d). Studenti upisani na stručni i sveučilišni studij u zimskom semestru ak.g. 2011./2012. Priopćenje broj 8.1.7. Posjećeno 5.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2013.a). Procjene stanovništva Republike Hrvatske u 2012. Priopćenje broj 7.1.4. Posjećeno 5.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2013.b). Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2012. Priopćenje broj 7.1.1. Posjećeno 5.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2013.c). Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2012. Priopćenje broj 7.1.2. Posjećeno 5.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2013.d). Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. Posjećeno 5.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2013.e). Završene zgrade i stanovi u 2012. Priopćenje broj 3.1.9. Posjećeno 5.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2013.f). Cijene prodanih novih stanova u drugom polugodištu 2012. Priopćenje broj 3.1.5/2. Posjećeno 5.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2013.g). Studenti koji su diplomirali na stručnom i sveučilišnom studiju u 2012. Priopćenje broj 8.1.6. Posjećeno 5.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2013.h). Zaposlenost i plaće u 2012. Statističko izvješće broj 1502. Republika Hrvatska: Državni zavod za statistiku.

Državni zavod za statistiku (2013.i). Bruto domaći proizvod za Republiku Hrvatsku te prostorne jedinice za statistiku 2. i 3. razine za razdoblje 2000.–2010. Priopćenje 12.1.2. Posjećeno 5.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2013.j). Prosječne mjesečne isplaćene neto plaće zaposlenih za prosinac 2012. Priopćenje broj 9.1.1/12. Posjećeno 5.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2013.k). Prosječne mjesečne bruto plaće zaposlenih za prosinac 2012. Priopćenje broj 9.1.2/12. Posjećeno 5.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2013.l). Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi, starosti i spolu, popis 2011. Posjećeno 11.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2013.m). Stanovi prema načinu korištenja, popis 2011. Posjećeno 11.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2013.n). Stambene jedinice prema broju kućanstava i članova kućanstava, Popis 2011. Posjećeno 11.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2013.o). Privatna kućanstva prema broju članova, Popis 2011. Posjećeno 15.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2013.p). Privatna kućanstva prema tipu i broju članova, Popis 2011. Posjećeno 11.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2013.r). Obitelji prema tipu i broju članova, Popis 2011. Posjećeno 11.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2013.s). Obitelji s djecom prema tipu obitelji i broju djece prema starosti, Popis 2011. Posjećeno 11.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Državni zavod za statistiku (2013.t). Stanovništvo staro 15 i više godina prema zakonskome bračnom stanju, starosti i spolu, Popis 2011. Posjećeno 11.12.2013. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.

Empowering people, driving change. Social innovation in European union. Bepa 2010. http://ec.europa.eu/bepa/pdf/publications_pdf/social_innovation.pdf

Grad Zagreb (2004-2013). Godišnji izvještaj o izvršenju proračuna Grada Zagreba. Zagreb: Grad Zagreb.

Grad Zagreb (2006-2013). Zaposlenost i nezaposlenost. (Godišnja priopćenja). Zagreb: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, Odjel za statistiku.

Grad Zagreb (2007-2012). Gospodarska i društvena kretanja u Gradu Zagrebu; broj 83. Zagreb: Grad Zagreb.

Grad Zagreb (2012). Neto i bruto plaće. (Mjesečno priopćenje). Zagreb: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, Odjel za statistiku.

Grad Zagreb (2013.a). Završene zgrade i stanovi u Gradu Zagrebu 2012.; godišnje priopćenje. Zagreb: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, Odjel za statistiku.

Grad Zagreb (2013.b). Osnovno obrazovanje – kraj šk.g. 2011./2012. i početak šk.g. 2012./2013.; godišnje priopćenje. Zagreb: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, Odjel za statistiku.

Grad Zagreb (2013.c). Srednje obrazovanje – kraj šk.g. 2011./2012. i početak šk.g. 2012./2013.; godišnje priopćenje. Zagreb: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, Odjel za statistiku.

Grad Zagreb (2013.d). Zaposlenost i nezaposlenost. (Godišnje priopćenje). Zagreb: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, Odjel za statistiku.

Grad Zagreb (2013.e). Neto i bruto plaće. (Godišnje priopćenje). Zagreb: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, Odjel za statistiku.

Grad Zagreb (2013.f). Godišnji izvještaj o izvršenju proračuna Grada Zagreba za 2012. Zagreb: Grad Zagreb.

Grad Zagreb (2013.g). Neto i bruto plaće. (Mjesečno priopćenje). Zagreb: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, Odjel za statistiku.

Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2011-2013). Rad bolnica u Hrvatskoj. Izvješće. Republika Hrvatska: Hrvatski zavod za javno zdravstvo.

Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2012.). Izvješće o osobama liječenim zbog zlorabe psihoaktivnih droga u Hrvatskoj u 2011. godini. Posjećeno 3.11.2012. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo: <http://www.hzjz.hr>.

Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2013.a). Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2012. godinu. Posjećeno 6.12.2013. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo: <http://www.hzjz.hr/>.

Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2013.b). Prekidi trudnoće u zdravstvenim ustanovama u Hrvatskoj 2011. godine. Posjećeno 5.12.2013. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo: <http://www.hzjz.hr>.

Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2013.c). Izvješće o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj. Republika Hrvatska: Hrvatski zavod za javno zdravstvo.

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (2013). Statističke informacije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje. Godina 10, Broj 4/2012. Republika Hrvatska: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje.

Hrvatski zavod za zapošljavanje (2012). Mjesečni statistički bilten. Broj 12/2012. Republika Hrvatska: Hrvatski zavod za zapošljavanje.

Hrvatski zavod za zapošljavanje (2013.a). Godišnjak 2012. Republika Hrvatska: Hrvatski zavod za zapošljavanje.

Hrvatski zavod za zapošljavanje (2013.b). Statistika.hzz. Posjećeno 5.12.2013. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za zapošljavanje: <http://statistika.hzz.hr/Default.aspx>.

Matković, T. (2007.a). Obuhvat sustavom predškolske skrbi u Hrvatskoj 1989.-2005. Revija za socijalnu politiku, 14(1), 123-125 (revidirana verzija).

Matković (2007.b). Zaposlenost i kvaliteta posla. U L. Japac i Z. Šućur (ur.): Kvaliteta života u Hrvatskoj: regionalne nejednakosti. (str. 31-42). Zagreb: UNDP.

Ministarstvo socijalne politike i mladih (2013.a). Izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka i obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u 2012. godine. Republika Hrvatska: Ministarstvo socijalne politike i mladih.

Ministarstvo socijalne politike i mladih (2013.b). Mjesečno statističko izvješće o korisnicima i pomoćima u socijalnoj skrbi u Republici Hrvatskoj za prosinac 2012. Republika Hrvatska: Ministarstvo socijalne politike i mladih.

Ministarstvo unutarnjih poslova (2013). Trgovanje ljudima. Posjećeno 9.12.2013. na mrežnoj stranici Ministarstva unutarnjih poslova: <http://www.mup.hr/31.aspx>

Vijeće Europe (2004). Revidirana strategija socijalne kohezije Vijeća Europe. Revija za socijalnu politiku, 11(3-4).

ZG STAT (2007.a). Osobna potrošnja i primanja kućanstava Republike Hrvatske i Grada Zagreba u 2005. (priopćenje). Zagreb: Grad Zagreb.

ZG STAT (2012.a). Statistički ljetopis Grada Zagreba 2012. Zagreb: Grad Zagreb.

ZG STAT (2013.a). Statistički ljetopis Grada Zagreba 2013. (radna verzija). Zagreb: Grad Zagreb.

